

Severnoprimska mrežna regionalna
razvojna agencija

REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM Severne Primorske (Goriške) razvojne regije

2021–2027

Severnoprimska mrežna regionalna razvojna agencija

Nosilna razvojna agencija/Status nosilca spodbujanja razvoja na regionalni ravni:
Posoški razvojni center, Trg tigrovcev 1, 5220 Tolmin

T: +386 (0)5 38 41 500, F: +386 (0)5 38 41 504, E: info@prc.si, W: www.prc.si

Sodelujoče razvojne agencije: RRA Severne Primorske Regijska razvojna agencija d.o.o. Nova Gorica, Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina, Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija d.o.o. Idrija

Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021–2027

sprejet 21. 6. 2022 na 3. seji Razvojnega sveta Severne Primorske (Goriške) razvojne regije

Pripravljaivec:	POSOŠKI RAZVOJNI CENTER, Trg tigrovcev 1, 5220 Tolmin
Odgovorni osebi:	mag. Almira Pirih, direktorica Posoškega razvojnega centra (do 15. aprila 2020) in Simon Škvor, direktor Posoškega razvojnega centra (od 15. aprila 2020 dalje)
V sodelovanju z:	Regijsko razvojno agencijo Severne Primorske d.o.o. Nova Gorica, Regijsko razvojno agencijo ROD Ajdovščina, Idrijsko-Cerkljansko razvojno agencijo d.o.o. Idrija
Predsednik RSR:	dr. Klemen Miklavič
Vodji priprave RRP:	mag. Almira Pirih, Posoški razvojni center Simon Škvor, Posoški razvojni center
Pomočnica vodje priprave RRP:	Brigita Bratina Peršin, Posoški razvojni center
Vodje odborov:	
Odbor Regija za ljudi:	Brigita Bratina Peršin, Posoški razvojni center
Odbor Bolj pametna regija:	Nataša Jakopič, RRA Severne Primorske d.o.o. Nova Gorica
Odbor Bolj zelena regija:	Andreja Ferjančič, Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina
Odbor Bolj povezana regija:	Andreja Trojar Lapanja, ICRA d.o.o. Idrija
Čas priprave RRP:	September 2018–junij 2022

SEZNAM POGOSTO UPORABLJENIH KRATIC

AJPES	AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA JAVNOPRAVNE EVIDENCE IN STORITVE
ARSO	AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA OKOLJE
BDP	BRUTO DOMAČI PROIZVOD
CČN	CENTRALNA ČISTILNA NAPRAVA
CLLD	MEHANIZEM »LOKALNI RAZVOJ, KI GA VODI SKUPNOST«
CTN	CELOSTNE TERITORIALNE NALOŽBE
ČN	ČISTILNA NAPRAVA
DIP	DEJANSKA INDIVIDUALNA POTROŠNJA
DPN	DRŽAVNI PROSTORSKI NAČRT
DRR	DOGOVOR ZA RAZVOJ REGIJ
DRSI	DIREKCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA INFRASTRUKTURO
DSP	DENARNA SOCIALNA POMOČ
EK	EVROPSKA KOMISIJA
EKSRP	EVROPSKI KMETIJSKI SKLAD ZA RAZVOJ PODEŽELJA
EPK GO	EVROPSKA PRESTOLNICA KULTURE 2025 Nova Gorica - Gorizia
ESRR	EVROPSKI SKLAD RA REGIONALNI RAZVOJ
ESPRA	EVROPSKI SKLAD ZA POMORSTVO, RIBIŠTVO IN AKVAKULTURO
ESS	EVROPSKI SOCIALNI SKLAD
ETS	EVROPSKO TERITORIALNO SODELOVANJE
EU	EVROPSKA UNIJA
EZTS	EVROPSKO ZDRUŽENJE ZA TERITORIALNO SODELOVANJE
EZTS GO	EVROPSKO ZDRUŽENJE ZA TERITORIALNO SODELOVANJE GORICA
FZO	FAKULTETA ZA ZNANOSTI O OKOLJU
GD	GOSPODARSKA DRUŽBA
HE	HIDROELEKTRARNA
IDSP	IZREDNA DENARNA SOCIALNA POMOČ
IKT	INFORMACIJSKO KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA
JPP	JAVNI POTNIŠKI PROMET
KGZ	KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
KGZS	KMETIJSKO GOZDARSKA ZBORNICA SLOVENIJE
KRZS	KOHEZIJSKA REGIJA ZAHODNA SLOVENIJA
KS	KOHEZIJSKI SKLAD
LAS	LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA
LTO	LOKALNA TURISTIČNA ORGANIZACIJA
LU	LJUDSKA UNIVERZA
LZ	LESNE ZALOGE
MIC	MEDPODJETNIŠKI IZOBRAŽEVALNI CENTER
MDDSZ	MINISTRATVO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE
MGRT	MINISTRSTVO GOSPODARSKI RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO
MKO	MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE
MONG	MESTNA OBČINA NOVA GORICA
MOP	MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
MRRA	MREŽNA REGIONALNA RAZVOJNA AGENCIJA
MSP	MALA IN SREDNJE VELIKA PODJETJA
MZ	MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE
MZI	MINISTRSTVO ZA INFRASTRUKTURO
MOP	MINISTRSTVO ZA PROSTOR
NIJZ	NACIONALNI INŠTIUT ZA JAVNO ZDRAVJE
NLZOH	NACIONALNI LABORATORIJ ZA ZDRAVJE, OKOLJE IN HRANO
NVO	NEVLADNA ORGANIZACIJA
OPN	OBČINSKI PROSTORSKI NAČRT
NVO	NEVLADNA ORGANIZACIJA
OECD	ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT
OPN	OBČINSKI PROSTORSKI NAČRT
OPVP	OBMOČJE POMEMBNEGA VPLIVA POPLAV
PC	POSLOVNA CONA
PE	POPULACIJSKI EKVIVALENT
PND	POMOČ NA DOMU

PS	PARTNERSKI SPORAZUM SLOVENIJE
RDO	REGIONALNA DESTINACIJSKA ORGANIZACIJA
ROJZ	REGIONALNI ODBOR ZA JAVNO ZDRAVJE
RPN	REGIONALNI PROSTORSKI NAČRT
RPP	REGIONALNI PROSTORSKI PLAN
RRA	REGIONALNA RAZVOJNA AGENCIJA
RRP	REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM
RS	REPUBLIKA SLOVENIJA
RSR	RAZVOJNI SVET SEVERNE PRIMORSKE (GORIŠKE) RAZVOJNE REGIJE
RŠS	REGIJSKA ŠTIPENDIJSKA SHEMA
SKM	STANDARDNA KUPNA MOČ
SLR	STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA
SP	SAMOSTOJNI PODJETNIK
SPRS	STRATEGIJA PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE
SRS	STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENIJE
SURS	STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE
SVRK	SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO
ŠCNG	ŠOLSKI CENTER NOVA GORICA
TNP	TRIGLAVSKI NARODNI PARK
UMAR	URAD RS ZA MAKROEKONOMSKE RAZISKAVE IN RAZVOJ
UNESCO	UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANISATION
UNG	UNIVERZA V NOVI GORICI
VIRS	VISOKOŠOLSKO IN RAZISKOVALNO SREDIŠČE PRIMORSKE NOVA GORICA
VDC	VARSTVENO DELOVNI CENTER
VGC	VEČGENERACIJSKI CENTER
VŽU	VSEŽIVLJENJSKO UČENJE
ZGS	ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
ZON	ZAKON O OHRANJANJU NARAVE
ZRSZ	ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPOSLOVANJE
ZSRR	ZAKON O SPODBUJANJU SKLADNEGA REGIONALNEGA RAZVOJA

KAZALO

1	UVOD	8
1.1	Zakonska podlaga za pripravo regionalnega razvojnega programa	8
1.2	Strateški del regionalnega razvojnega programa	9
1.3	Vpliv koronavirusa na življenje in delo v regiji	9
1.4	Usmeritve za posamezna področja razvoja regije, kot izhajajo iz Zakona o urejanju prostora	9
1.5	Območje priprave RRP in organizacijska struktura	10
2	ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV IN OPREDELITEV KLJUČNIH RAZVOJNIH OVIR IN PREDNOSTI REGIJE, VKLJUČNO S POLOŽAJEM V MEDNARODNEM PROSTORU	11
2.1	Predstavitev Severno Primorske (Goriške) razvojne regije	11
2.2	ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV	14
2.2.1	ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV – REGIJA ZA LJUDI	14
2.2.2	ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV – BOLJ PAMETNA REGIJA.....	31
2.2.3	ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV – BOLJ ZELENA REGIJA.....	45
2.2.4	ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV – BOLJ POVEZANA REGIJA.....	64
2.2.5	OPREDELITEV KLJUČNIH RAZVOJNIH OVIR IN PREDNOSTI REGIJE, VKLJUČNO Z NJENIM POLOŽAJEM V MEDNARODNEM PROSTORU	79
2.2.6	POLOŽAJ REGIJE V MEDNARODNEM PROSTORU	87
2.2.7	TERITORIALNI PRISTOPI, KI SE IZVAJAJO V REGIJI.....	90
3	OPREDELITEV VIZIJE	92
4	OPREDELITEV IN OPIS STRATEŠKIH RAZVOJNIH CILJEV REGIJE	94
5	OPREDELITEV IN OPIS RAZVOJNIH PRIORITET REGIJE S KVANTIFICIRANIMI KAZALNIKI IN NAVEDBO VIROV PODATKOV ZA SPREMLJANJE KAZALNIKOV.....	96
5.1	Regija za ljudi.....	96
5.1.1	Ukrep Večja socialna vključenost	96
5.1.2	Ukrep Trg dela in zaposlovanje	97
5.1.3	Ukrep Aktivno in zdravo staranje in krepitev zdravega življenjskega sloga	98

5.1.4	Ukrep Pestra ponudba prostočasnih aktivnosti (kultura, šport in druge prostočasne dejavnosti)	99
5.1.5	Ukrep Večja dostopnost storitev splošnega pomena	100
5.1.6	Ukrep Razpoložljiva, dostopna in primerna stanovanja	101
5.1.7	Ukrep Ohranjanje vitalnosti obmejnih problemskih območij	102
5.2	Bolj pametna regija.....	103
5.2.1	Ukrep Infrastruktura in podporno okolje za povečanje konkurenčnosti gospodarstva v regiji	104
5.2.2	Ukrep Raziskave, razvoj in inovativna dejavnost za trajnostno gospodarstvo	105
5.2.3	Ukrep Razvoj, promocija in trajnostne oblike turizma	106
5.2.4	Ukrep Izgradnja manjkajoče infrastrukture za razvoj turizma	107
5.3	Bolj zelena regija	108
5.3.1	Ukrep Bolj trajnostno upravljanje naravnih virov in zagotavljanje javnih dobrin 108	
5.3.2	Ukrep Sistematično, načrtno prilagajanje podnebnim spremembam in nadgradnja upravljanja varstva pred naravnimi nesrečami	110
5.3.3	Ukrep Ustreznejše upravljanje varovanih območij ter doseganje višje stopnje varovanja okolja in biotske raznovrstnosti	111
5.3.4	Ukrep Izgradnja in rekonstrukcija infrastrukture za proizvodnjo obnovljivih virov energije	111
5.3.5	Trajnostni razvoj podeželja.....	112
5.4	Bolj povezana regija	114
5.4.1	Ukrep Povečanje obsega, kakovosti in dostopnosti do storitev JPP	115
5.4.2	Ukrep Izboljšanje cestne, železniške ter komunikacijske infrastrukture	116
5.4.3	Ukrep Uvajanje novih storitev, povezanega načrtovanja in upravljanja prometa ter krepitev trajnostne mobilnosti.....	117
5.5	Učinkovito upravljanje razvoja regije s poudarkom na teritorialnih mehanizmih/pristopih	119
5.5.1	Ukrep Izvajanje teritorialnih pristopov	119
5.5.2	Ukrep Uvedba regionalnega prostorskega planiranja	121
5.5.3	Ukrepi na obmejnih problemskih območjih:	121
5.5.4	Ukrep priprava Regionalnega razvojnega programa in izvajanje regijskih, čezmejnih in mednarodnih projektov	122
5.5.5	Ukrep Uvajanje digitalizacije za učinkovito upravljanje virov in za približanje storitev občanom na ravni regije.....	122
5.6	Ključni regijski razvojni projekti.....	124
6	RAZVOJNA SPECIALIZACIJA SEVERNE PRIMORSKE (GORIŠKE) RAZVOJNE REGIJE	125

7	MOŽNI FINANČNI VIRI ZA IZVEDBO PROJEKTOV V RRP.....	127
8	SKUPNA INDIKATIVNA OCENA FINANČNE VREDNOSTI REGIONANEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA SEVERNE PRIMORSKE (GORIŠKE) RAZVOJNE REGIJE.	128
9	OPREDELITEV SISTEMA SPREMLJANJA, VREDNOTENJA IN ORGANIZIRANOSTI IZVAJAJNA RRP	130
10	OPREDELITEV SISTEMA INFORMIRANJA IN OBVEŠANJA JAVNOSTI O NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU RRP.....	131
11	VIRI.....	132

1 UVOD

1.1 Zakonska podlaga za pripravo regionalnega razvojnega programa

Skladno s 13. členom Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12 in 46/16) in 5. členom Uredbe o regionalnih razvojnih programih (Uradni list RS, št. 69/12 in 78/15) je določena minimalna vsebina regionalnega razvojnega programa (v nadaljevanju RRP) ter postopek priprave RRP v regiji. Poleg tega mora biti dokument usklajen s Strategijo razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRS) in razvojnimi politikami, državnim strateškim prostorskim aktom (pri pripravi RRP mora regija, glede prostorskega razvoja v regiji, pridobiti smernice ministrstva, pristojnega za prostor) ter z varstvenimi in razvojnimi dokumenti zavarovanih in varovanih območij. Dodatno pa mora RRP izkazovati način razvoja primerjalnih prednosti regije v odnosu do sosednjih regij in mednarodnem razvojnem povezovanju.

Glede na Uredbo o RRP je **minimalna vsebina RRP** naslednja:

- Analiza regionalnih razvojnih potencialov, opredelitev ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, vključno s položajem regije v mednarodnem prostoru.
- Opredelitev vizije razvoja regije.
- Opredelitev in utemeljitev razvojnih specializacij regije.
- Opredelitev in opis (strateških) razvojnih ciljev regije.
- Opredelitev in opis razvojnih prioritet regije s kvantificiranimi kazalniki in navedbo virov podatkov za spremljanje kazalnikov.
- Skupna okvirna finančna ocena vrednosti RRP.
- Opredelitev in podroben opis ukrepov v okviru posamezne prioritete z:
 - opisom predvidenih aktivnosti, s katerimi se bo izvajal ukrep;
 - časovnim načrtom za izvedbo;
 - okvirnim finančnim ovrednotenjem in predvidenimi viri financiranja;
 - prikazom kvantificiranih kazalnikov in virov spremljanja kazalnikov;
 - opredelitev sistema spremljanja, vrednotenja in organiziranosti izvajanja RRP.
- Opredelitev sistema informiranja in obveščanja javnosti o načrtovanju in izvajanju RRP.
- Predstavitev najpomembnejših regijskih projektov, pri čemer mora biti vsak projekt okvirno predstavljen tako, da je njegova sestava naslednja:
 - delovni naziv projekta;
 - povzetek projekta;
 - navedba prioritete in ukrepa, v katero se uvršča projekt;
 - ciljna skupina, ki ji je projekt namenjen, in analiza njenih potreb;
 - opis namena in ciljev projekta in opis skladnosti z razvoj. specializacijo regije;
 - predstavitev nosilca projekta oz. skupine partnerjev;
 - opis posameznih aktivnosti;
 - okvirni časovni načrt projekta;
 - prostorska opredelitev primernih lokacij za izvajanje aktivnosti;
 - prikaz okvirne finančne ocene po aktivnostih in okvirne celotne vrednosti;
 - prikaz okvirne celotne vrednosti po predvidenih virih financiranja;
 - opis kazalnikov ter navedba virov podatkov za spremljanje kazalnikov.

1.2 Strateški del regionalnega razvojnega programa

V prvem koraku je bil pripravljen strateški del dokumenta, ki vključuje opredelitev in opis razvojnih prioritet regije ter ukrepe z opredeljenimi aktivnostmi. RRP bo torej izhajal iz analize regionalnih razvojnih potencialov, opredelitve ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, vključno z njenim položajem v mednarodnem prostoru, ob tem pa bo zasledoval štiri splošne cilje regionalne politike do leta 2030, ki so usmerjeni v krepitev razvojne moči regij na podlagi lastnih razvojnih potencialov in globalnih priložnosti. Cilji se smiselno navezujejo na cilje SRS do leta 2030 in strateške cilje prostorskega razvoja.

Cilji regionalne politike so:

- Cilj 1: Dvig kakovosti življenja v vseh regijah z uravnoveženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem, ki temelji na načelih trajnostnega razvoja.
- Cilj 2: Razvojno dohitevanje evropskih regij.
- Cilj 3: Zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik.
- Cilj 4: Uresničevanje razvojnih potencialov in izkoriščanje globalnih priložnosti z mednarodnim medregionalnim povezovanjem in sodelovanjem.

Vsi cilji imajo opredeljene kazalnike, zato jih smiselno vključujemo v analizo razvojnih potencialov regije za naslednja področja (ki so skladna s petimi cilji EU za obdobje 2021–2027):

- Regija za ljudi.
- Bolj pametna regija.
- Bolj zelena, nizkoogljična regija.
- Bolj povezana regija.
- Učinkovito upravljanje razvoja regije s poudarkom na teritorialnih mehanizmih/pristopih.

V strateški del vključujemo tudi poglavje o teritorialnih pristopih.

1.3 Vpliv koronavirusa na življenje in delo v regiji

RRP je začel nastajati v pogojih gospodarske rasti, ki pa jo je prekinila epidemija koronavirusa. Marca 2020 je epidemija v veliki meri zaustavila tako gospodarstvo kot življenje nasploh v Sloveniji in tudi v regiji. Pozitivni gospodarski trendi so bili prekinjeni, na mnogih področjih smo že istega leta zabeležili njihov padec, ki smo ga spremljali še kar nekaj časa. Podane ocene po posameznih področjih v glavnem (še) ne vključujejo posledic omenjene epidemije, saj se bodo v statističnih podatkih prikazane šele za leto 2021.

1.4 Usmeritve za posamezna področja razvoja regije, kot izhajajo iz Zakona o urejanju prostora

Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 61/17) določa, da je regionalni prostorski plan (v nadaljevanju RPP) kot strateški premislek o prostorskem razvoju razvojne regije podlaga za pripravo RRP, ki se pripravlja za eno programsko obdobje. Navedenim zakonskim določbam ZUreP-2 ni mogoče zadostiti v procesu načrtovanja za programsko obdobje 2021–2027, saj oba programska dokumenta ne nastajata časovno usklajeno. Pri pripravi RRP se zasleduje vsebinsko skladnost v smislu postavitve skupnega izhodišča za razvojno in prostorsko skladnost na regionalni ravni na več področjih, kot so:

- razvoj širših mestnih območij;

- razvoj družbene infrastrukture;
- razvoj gospodarske javne infrastrukture;
- prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, ki so pomembna za razvoj regije (npr. turizem, gospodarske, dejavnosti, kmetijstvo ipd.);
- zeleni sistem regije, prednostna območja za stanovanjsko oskrbo;
- povezave s sosednjimi območji.

1.5 Območje priprave RRP in organizacijska struktura

Razvojni svet Severne Primorske (Goriške) razvojne regije (v nadaljevanju RSR) je septembra 2018 na svoji 20. redni seji skladno z Uredbo o regionalnih razvojnih programih sprejel Program priprave RRP za obdobje 2021–2027 in Sklep o pripravi RRP za obdobje 2021–2027. Septembra 2019 pa je na svoji 22. korespondenčni seji skladno s spremembo Operativnega načrta o sodelovanju ministrstev pri pripravi RRP 2021–2027 sprejel Program priprave RRP za obdobje 2021–2027 (sprememba, september 2019).

Območje priprave RRP obsega razvojno regijo, ki vključuje 13 občin, in sicer (po abecedi): občino Ajdovščina, občino Bovec, občino Brda, občino Cerklje, občino Idrija, občino Kanal ob Soči, občino Kobarid, občino Miren-Kostanjevica, Mestno občino Nova Gorica, občino Renče-Vogrsko, občino Šempeter-Vrtojba, občino Tolmin in občino Vipava.

Za pripravo RRP je zadolžena Mrežna regionalna razvojna agencija (MRRA), ki jo sestavljajo štiri razvojne agencije: Posoški razvojni center, ki je hkrati v vlogi nosilne razvojne agencije, RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijska razvojna agencija d.o.o. Nova Gorica, Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina in Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija d.o.o. Idrija.

Vodja priprave RRP je sprva bila mag. Almira Pirih, od 15. aprila 2020 dalje pa Simon Škvor.

Vsaka razvojna agencija vsebinsko pokriva svoje **razvojno področje**:

- **Regija za ljudi:** Posoški razvojni center
(koordinatorka področja je Brigita Bratina Peršin)
- **Bolj pametna regija:** RRA SEVERNE PRIMORSKE Regijska razvojna agencija d.o.o. Nova Gorica
(koordinatorka področja je Nataša Jakopič)
- **Bolj zelena:** Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina
(koordinatorka področja je Andreja Ferjančič, namestnica Suzana Žvokelj Ferjančič)
- **Bolj povezana regija:** Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija d.o.o. Idrija
(koordinatorka področja je Andreja Trojar Lapanja)

Koordinatorke so tudi vodje odborov.

2 ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV IN OPREDELITEV KLJUČNIH RAZVOJNIH OVIR IN PREDNOSTI REGIJE, VKLJUČNO S POLOŽAJEM V MEDNARODNEM PROSTORU

2.1 Predstavitev Severno Primorske (Goriške) razvojne regije

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija (v nadaljevanju regija) leži na zahodni meji Republike Slovenije z Italijo. Skupaj z Gorenjsko regijo na severu, Obalno-kraško regijo na jugu ter Osrednjeslovensko regijo na vzhodu sestavlja Kohezijsko regijo Zahodna Slovenija (v nadaljevanju KRZS). Obsega območje Julijskih Alp, porečje reke Soče z Idrijco in Vipavo ter Vipavsko dolino. Na območju regije, v njenem severnem delu, leži edini nacionalni park v Sloveniji, to je Triglavski narodni park (v nadaljevanju TNP), ki sega tudi na območje Gorenjske regije.

V regiji je v letu 2020 živel 118.041 prebivalcev, kar je 5,6 odstotka prebivalcev Slovenije, med katerimi je bilo 59.676 oseb moškega spola in 58.365 oseb ženskega spola (SURS, 2020).

Regija meri 2.325 km², kar predstavlja 11,5 odstotka površine Slovenije. Gostota naseljenosti v regiji je bila 50,8 prebivalcev na km², kar jo uvršča med regije z najnižjo gostoto naseljenosti (SURS, 2020).

Razdeljena je na 4 subregije: Zgornje Posočje, Idrijsko-Cerkljansko subregijo, Goriško subregijo in zgornjo Vipavsko dolino ter vključuje 13 občin: Ajdovščina, Bovec, Brda, Cerklje, Idrija, Kanal ob Soči, Kobarid, Miren-Kostanjevica, Nova Gorica, Renče-Vogrsko, Šempeter-Vrtojba, Tolmin in Vipava.

Slika 1: Občine v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji

Vir: NVOplanota.si, 2018

Razvojno sliko regije predstavljamo z **izbranimi kazalniki in njihovo primerjavo s slovenskim povprečjem**.

Preglednica 1: Izbrani kazalniki Severno Primorske (Goriške) razvojne regije

	SEVERNO PRIMORSKA (GORIŠKA) RAZVOJNA REGIJA	SLOVENIJA
Število prebivalcev (SURS, 1. 7. 2020)	118.041	2.095.861
Gostota naseljenosti (SURS, 1. 7. 2020)	50,8	103,4
Delež otrok v vrtcih v šolskem letu 2019/2020 (SURS, 2020) (v %)	77,5	81,2
Število učencev v šolskem letu 2019/2020 (SURS, 2020)	10.766	190.156
Število dijakov v šolskem letu 2019/2020 (SURS, 2020)	4.013	72.738
Število študentov v študijskem letu 2019/2020 (SURS, 2020)	4.401	76.728
Povprečna mesečna bruto plača (v EUR) (SURS, 2020)	1.741,82	1.856,20
Število podjetij (SURS, 2019)	12.022	205.139
Prihodi turistov (SURS, 2018)	506.083	5.933.266
Prenočitve turistov (SURS, 2018)	1.242.540	15.694.705
Izdana gradbena dovoljenja za stanovanjske stavbe (SURS, 2018)	156	2.834
Število kmetijskih gospodarstev (SURS, 2016)	5.311	69.902
Delež prebivalcev, starih 0–14 let (v %) (SURS, 1. 7. 2020)	14,8	15,1
Delež prebivalcev, starih 15–64 let (v %) (SURS, 1. 7. 2020)	62,3	64,7
Delež prebivalcev, starih 65 let ali več (v %) (SURS, 1. 7. 2020)	22,8	20,2
Indeks staranja (SURS 1. 7. 2020)	153,9	134,3
Stopnja registrirane brezposelnosti (v %) (ZRSZ, julij 2020)	6,8	9,2
Stopnja delovne aktivnosti (v %) (SURS, 2019)	68,0	66,0
Stopnja tveganja revščine (v % oseb) (SURS, 2019)	10,6	12,0
Bruto domači proizvod v EUR na prebivalca – tekoči tečaj (SURS, 2018)	19.930	22.083
Indeks razvojne ogroženosti (SURS, 2019)	117,1	100
Število osebnih avtomobilov na tisoč prebivalcev (SURS, 2018)	614	549
Povprečna velikost kmetijskega gospodarstva (v ha) (SURS, 2016)	5,8	6,9
Nastali komunalni odpadki (v kg/prebivalca) (SURS, 2019)	537	509
Delež območij natura (ZRVN, 2016) (Slovenija 2018)	1.157,4 km ² 49,8 %	7.681 km ² 37,46 %
Prečiščene odpadne vode izpuščene v javno kanalizacijo – na voljo je podatek prečiščenih odpadnih voda le za Slovenijo (1.000 m ³)	/	188.508
Število obiskov splošnih knjižnic na prebivalca (NUK, SURS; preračuni UMAR, 2018)	5,2	4,6
Število zdravnikov na tisoč prebivalcev (OECD, 2017) oz. zdravniki splošne in družinske medicine, zaposleni v splošni in družinski medicini na 100.000 prebivalcev (NIJZ, 2018)	/ 59,4	3,1 48,3
Število raziskovalcev (SURS 2019)	898	15.925

Indeks razvojne ogroženosti regije je iz leta 2014, ko je v primerjavi s Slovenijo znašal 94,9, v letu 2019 porasel na 117,1, kar pomeni **poslabšanje** za 9,2 odstotne točke. Če je razumljivo zaostajanje za Osrednjeslovensko regijo, pa je skrb vzbujajoč zaostanek za preostalima dvema regijama v KRZS, in sicer za Obalno-kraško regijo zaostaja za 13,9 odstotne točke, za Gorenjsko pa kar za 31,8 odstotne točke.

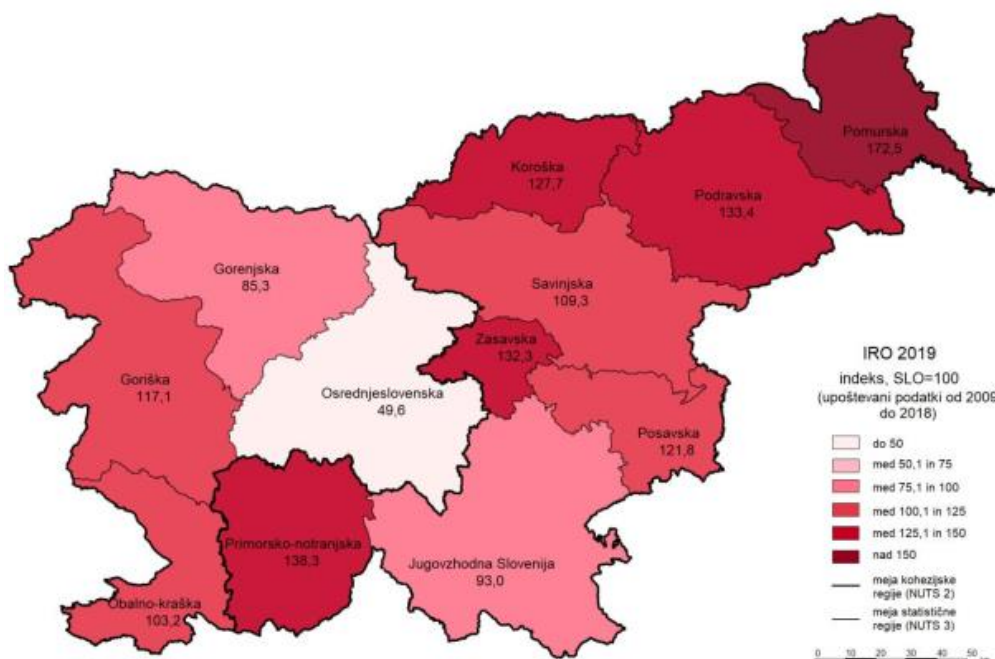
Stanje tega indeksa po posamičnih regijah v navedenih letih je prikazano v preglednici 2 in na zemljevidu.

Preglednica 2: Indeks razvojne ogroženosti¹

Regije (NUTS 3)	IRO 2014	IRO 2019
Osrednjeslovenska	58,4	49,6
Obalno-kraška	97,2	103,2
Gorenjska	94,6	85,3
Goriška	108,0	117,1
Savinjska	105,5	109,3
Jugovzhodna Slovenija	78,9	93,0
Pomurska	159,2	172,5
Primorsko-notranjska	142,8	138,3
Podravska	126,8	133,4
Koroška	126,8	127,7
Posavska	116,4	121,8
Zasavska	131,5	132,3
Slovenija	100,0	100,0

Vir: Delovni zvezek Indeks razvojne ogroženosti 2019, Analiza na osnovi podatkov, razpoložljivih od 2009 do 2018 ter Delovni zvezek Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021–2027, UMAR

Tudi iz teh podatkov za regijo izhajajo bistveno slabši (višji) indeksi razvojne ogroženosti (117,2) v primerjavi z ostalimi regijami v KRZS (Gorenjska 85,3; Obalno-kraška 103,2).

Slika 2:
Indeks razvojne ogroženosti
Vir slike: UMAR, Indeks razvojne

¹IRO je v skladu z ZSRR-2 opredeljen kot »relativni kazalec razvitosti razvojne regije, izračunan na podlagi utežitve kazalcev razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti«. Sestavljen je iz naslednjih kazalnikov: (1) bruto domači proizvod na prebivalca, (2) bruto dodana vrednost na zaposlenega, (3) bruto naložbe v osnovna sredstva v BDP, (4) stopnja registrirane brezposelnosti mladih (15–29 let), (5) stopnja delovne aktivnosti (20–64 let), (6) prebivalstvo s terciarno izobrazbo (25–64 let), (7) bruto domači izdatki za RRD v BDP, (8) delež sekundarno in terciarno prečiščenih odpadnih voda, (9) površina varovanih območij, (10) ocenjena škoda zaradi naravnih nesreč v BDP, (11) stopnja registrirane brezposelnosti, (12) indeks staranja prebivalstva, (13) razpoložljivi dohodek na prebivalca, (14) poseljenost.

2.2 ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV

2.2.1 ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV – REGIJA ZA LJUDI

2.2.1.1 Demografski trendi

Demografska slika regije je še vedno neugodna

Število prebivalcev se je v regiji v zadnjih desetletjih zmanjšalo, in sicer je od leta 1991, ko jih je bilo 119.940, upadlo na 117.260 v letu 2018 (upad za približno 2,3 odstotka). V vmesnih obdobjih, predvsem v drugi polovici 90. let 20. stoletja, je sicer poraslo na 120.862, od takrat dalje pa je konstantno padalo. Rahel porast beležimo le v začetku leta 2019, ko je število prebivalstva poraslo iz 117.260 leta 2018 na 117.616. Rahel porast števila prebivalcev v regiji beležimo tudi v letu 2020, ko je tu živel 118.041 prebivalcev. Ali se bo ta porast nadaljeval, ali pa gre le za trenutek skok, se bo pokazalo v naslednjih letih.

V opazovanem obdobju v pozitivni smeri, torej rasti prebivalstva, izstopa zgornje vipavsko območje, posebej neugodna pa je slika v Zgornjem Posočju, kjer je prebivalstvo od leta 1991 do leta 2020 upadlo, kar za dobrih 13,6 odstotka.

Kot že rečeno, podatki za leto 2019 in 2020 kažejo drugačno sliko, in sicer je v dveh subregijah (na zgornjem vipavskem in ožjem goriškem območju) število prebivalcev v zadnjih dveh letih nekoliko naraslo. Tako je število prebivalcev na zgornjem vipavskem območju v zadnjih dveh letih naraslo za 1,6 odstotka, na ožjem goriškem območju pa za 0,9 odstotka, medtem ko je v Zgornjem Posočju število prebivalcev padlo za 0,9 odstotka.

V navedenih letih se je število prebivalcev na ravni države večalo (1. 7. 2020 je imela Slovenija 2.095.861 prebivalcev). Prebivalstvo regije tako predstavlja 5,6 odstotka vsega prebivalstva.

Preglednica 3: Število prebivalcev

Območje/število prebivalcev	Leto 2014 (1. 1.)	Leto 2016 (1. 1.)	Leto 2018 (1. 1.)	Leto 2020 (1. 7.)
Slovenija	2.061.085	2.064.188	2.066.880	2.095.861
Goriška regija	118.374	118.064	117.260	118.041
Zgornje vipavsko območje	24.440	24.652	24.710	25.121
Ožje goriško območje	58.491	58.315	57.905	58.434
Zgornje Posočje	18.770	18.526	18.300	18.128
Idrijsko-Cerkljansko območje	16.673	16.571	16.345	16.358

Vir: SURS – podatkovni portal SURS, Prebivalstvo po starosti in spolu, občine, Slovenija, polletno in Prebivalstvo po starosti in spolu, statistične regije

Naravni prirast je na ravni regije negativen. Naravni prirast smo opazovali le v letih 2014, 2016, 2018 in 2019. Tako je bil naravni prirast pozitiven le na zgornjem vipavskem območju (preglednica 1 v Prilogi 1); na vseh ostalih območjih je v vseh letih naravni prirast negativen. Glede na to, da je naravni prirast v regiji negativen, gre rahel porast števila prebivalcev iz leta 2018 v leto 2020 pripisati priseljevanju. Tako se je v regijo od leta 2018 do 2020 priselilo 781 prebivalcev.

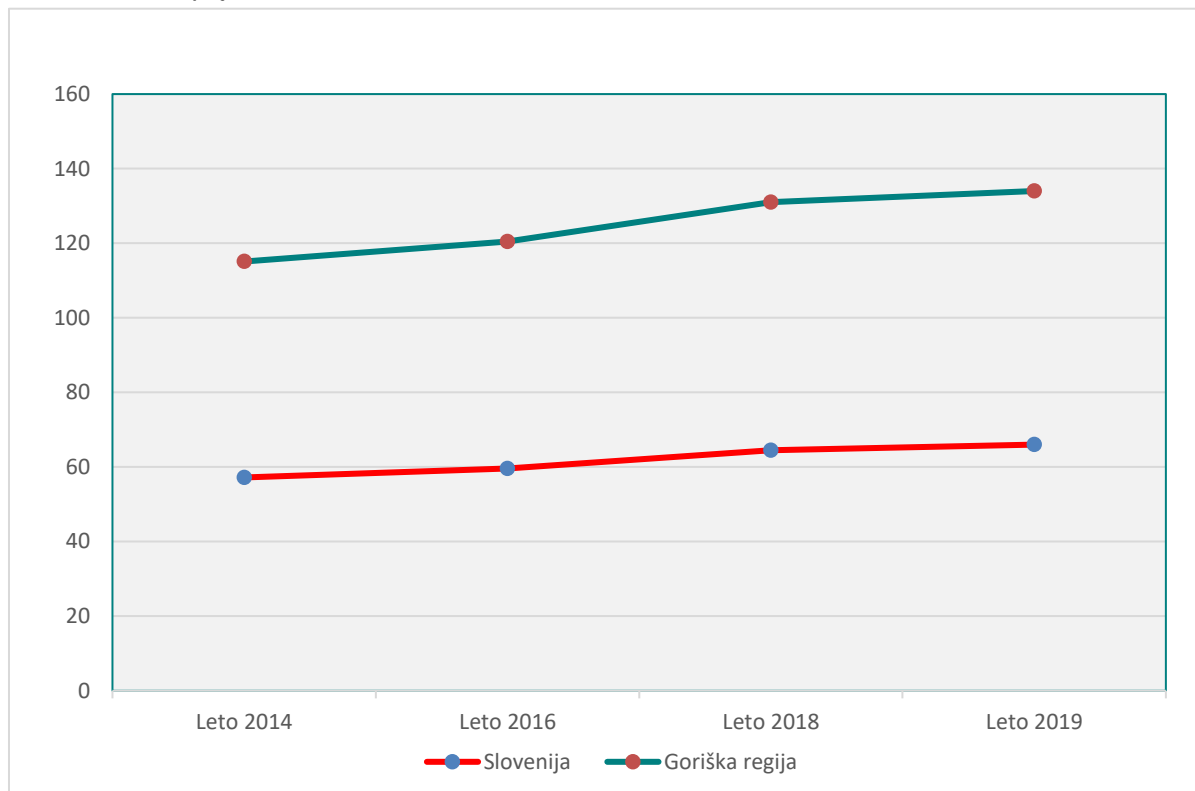
Indeks staranja prebivalstva je po zadnjih podatkih v letu 2020 (preglednica 2 v Prilogi 1) še vedno visok glede na slovensko povprečje. Iz 133,1 v letu 2014 se je indeks staranja prebivalstva v regiji zvišal na 153,9 leta 2020, medtem ko je indeks staranja v Sloveniji leta 2020 znašal 134,3. V regiji so celo občine z najvišjimi indeksi staranja v Sloveniji, npr. občina

Bovec, kjer indeks staranja za leto 2020 znaša 235,3, občina Kanal ob Soči z indeksom staranja 181,1 in občina Tolmin, kjer indeks staranja v letu 2020 znaša 182,4.

2.2.1.2 Kakovost življenja v regiji

Delo kot področje kakovosti življenja

Grafikon 1: Stopnja delovne aktivnosti v odstotki

Stopnja delovne aktivnosti je v regiji nekoliko višja kot v Sloveniji – tako v letu 2014, ko je znašala 57,9 odstotka (Slovenija 57,2 odstotka), kot tudi v letu 2019, ko je bila stopnja delovne aktivnosti v regiji 68-odstotna, v Sloveniji pa 66-odstotna.

Še vedno pa (zaradi odseljavanja) **ostaja izziv, kako spodbuditi večje zaposlovanje vseh skupin prebivalcev** s poudarkom na težje zaposljivih skupinah (starejši, invalidi, dolgotrajno brezposelni, brezposelni s socialnimi in zdravstvenimi težavami).

Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva s prebivališčem v regiji se je izboljšala. Podatki, prikazani v preglednici 4, kažejo, da se je med letoma 2014 in 2019 izobrazbena raven delovno aktivnega prebivalstva s prebivališčem v regiji izboljšala. Najbolj se je povečal delež delovno aktivnega prebivalstva regije z najmanj višješolsko izobrazbo, in sicer je leta 2014 znašal 30,7 odstotka vsega delovno aktivnega prebivalstva, leta 2019 pa 34,3 odstotka. Delež delovno aktivnega prebivalstva s srednješolsko izobrazbo v opazovanem obdobju ostaja enak, medtem ko se je na ravni Slovenije znižal za 1,2 odstotne točke (iz 57,2 odstotka leta 2014 na 56,0 odstotka leta 2019). V regiji je upadel delež delovno aktivnega prebivalstva z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo, in sicer z 12,9 odstotka leta 2014 na 10,4 odstotka leta 2019.

Preglednica 4: Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva

Leto	2014						2019					
	osnovnošolska ali manj		srednješolska		višješolska, visokošolska		osnovnošolska ali manj		srednješolska		višješolska, visokošolska	
Območje	število	delež	število	delež	število	delež	število	delež	število	delež	število	delež
Slovenija	91.227	11,4	457.521	57,2	251.210	31,4	79.676	8,9	505.171	56,0	316.690	35,1
Goriška regija	5.898	12,9	25.657	55,4	13.961	30,7	5.245	10,4	27.765	55,3	17.225	34,3
Zgornje vipavsko območje	1.052	11,1	5.443	57,6	2.954	31,3	1.020	9,3	6.172	56,1	3.803	34,6
Ožje goriško območje	2.505	11,4	12.388	56,3	7.114	32,3	2.310	9,4	13.585	55,3	8.669	35,3
Zgornje Posočje	1.045	15,2	3.900	56,6	1.945	28,2	863	11,8	3.979	54,6	2.449	33,6
Idrijsko-Cerkljansko območje	1.293	18,0	3.926	54,8	1.948	27,2	1.052	14,3	4.029	54,6	2.304	31,2

Vir: SURS, Delovno aktivno prebivalstvo po statističnih regijah in občinah prebivališča, statusu zaposlitve, doseženi izobrazbi in spolu

Indeks delovne migracije² pada. Indeks delovne migracije je v regiji leta 2009 znašal 97,0, leta 2018 pa 93,2. Podatki kažejo, da indeks delovne migracije pada, kar pomeni, da manj delovno aktivnih prebivalcev regije odhaja na delo v druge regije.

Stopnja registrirane brezposelnosti v regiji se je v zadnjih letih znižala (preglednica 5) in je veskozi nižja kot v Sloveniji. Leta 2014 je imela regija 12,4-odstotno stopnjo brezposelnosti, Slovenija 14,2-odstotno, leta 2017 pa se je stopnja registrirane brezposelnosti v regiji skorajda prepolovila in znašala le še 6,8 odstotka. Enak odstotek brezposelnosti je regija beležila tudi v sredini leta 2020 (6,8 odstotka) in to ne glede na epidemijo covid-19, medtem ko je stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji v letu 2017 znašala 9,0 odstotka, v sredini leta 2020 pa 9,2 odstotka.

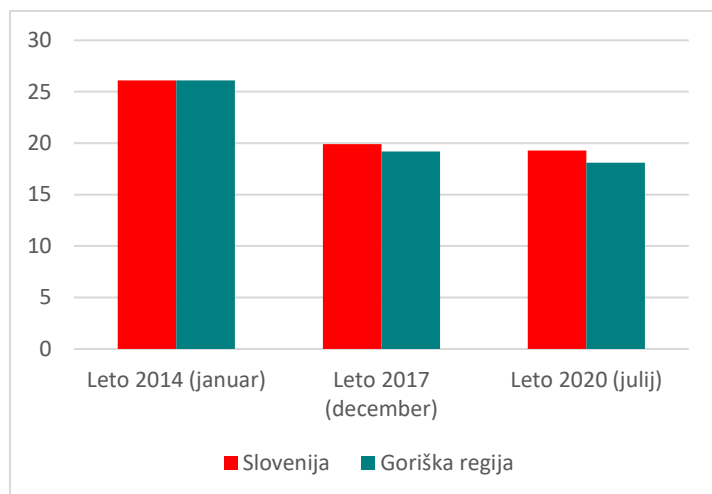
Preglednica 5: Število registrirano brezposelnih oseb in stopnja registrirane brezposelnosti

Leto	2014 (januar)		2017 (januar)		2020 (julij)	
	Registrirano brezposelne osebe	Stopnja brezposelnosti (v %)	Registrirano brezposelne osebe	Stopnja brezposelnosti (v %)	Registrirano brezposelne osebe	Stopnja brezposelnosti (v %)
Slovenija	129.843	14,2	103.736	11,2	89.397	9,2
Goriška regija	6.273	12,4	4.155	8,1	3.643	6,8

Vir: ZRSZ, Registrirana brezposelnost po statističnih regijah

² Indeks delovne migracije (IDM) je razmerje med številom delovno aktivnih prebivalcev (brez kmetov) v določeni teritorialni enoti delovnega mesta in številom delovno aktivnih prebivalcev (brez kmetov) v teritorialni enoti prebivališča, pomnoženo s 100.

V zadnjih letih je delež brezposelnih mladih, starih 15–29 let, v regiji nižji, kot to velja za Slovenijo. Tako je bil delež mladih brezposelnih, starih 15–29 let, v letu 2014 v regiji enak kot v Sloveniji in je znašal 26,1 odstotka. Rahlo pod slovenskim povprečjem je bil delež

brezposelnih mladih, starih 15–29 let, v regiji v letu 2017, ta je bil namreč 19,2-odstoten, medtem ko je bil delež brezposelnih mladih, starih 15–29 let, na državni ravni 19,9 odstotka. V letu 2020 pa se je delež brezposelnih mladih, starih 15–29 let, še znižal in znaša v regiji 18,1 odstotka, v Sloveniji pa 19,3 odstotka. Delež torej upada, kar nakazuje na pozitiven trend pri zaposlovanju mladih.

Grafikon 2: Stopnja registrirane brezposelnosti mladih, starih 15–29 let

Struktura brezposelnih oseb je v večini kategorij podobna državnemu povprečju. Podatki za september 2020, prikazani v preglednici 3 in preglednici 4 v Prilogi 1, kažejo, da ima regija v primerjavi s Slovenijo še vedno ugodnejši delež starih do 29 let in dolgotrajno brezposelnih. Delež starih do 29 let v regiji znaša 18,1 odstotka, v Sloveniji je za dobro odstotno točko višji in znaša 19,3 odstotka (september 2020). Stopnja registrirane dolgotrajne brezposelnosti je septembra 2020 v regiji znašala 39,9 odstotka, v Sloveniji je bila višja in je znašala 45,6 odstotka. Tudi delež žensk med brezposelnimi je v regiji rahlo nižji in znaša 49,8 odstotka, za Slovenijo pa je ta delež 50,4 odstotka (september 2020). Delež starih 50 let in več med brezposelnimi (september 2020) je v regiji nekoliko višji kot v Sloveniji. Tako je delež starih 50 let in več med brezposelnimi v regiji slabi 2 odstotni točki višji kot v Sloveniji in znaša 38,4 odstotka, v Sloveniji pa 36,6 odstotka.

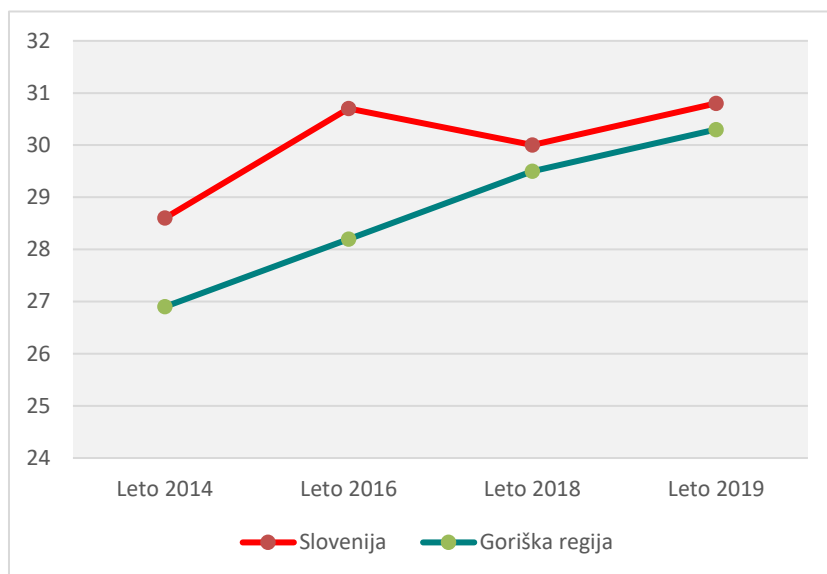
Po izobrazbeni strukturi brezposelnih oseb (preglednica 5 v Prilogi 1) regija pomembneje odstopa od državnega povprečja v mesecu septembru 2020 pri deležu brezposelnih s VI., VII. in VIII. ravnijo izobrazbe. V regiji je med brezposelnimi delež brezposelnih oseb s to ravnijo izobrazbe 20,1 odstotka, v državi pa 17,1 odstotka. Delež brezposelnih oseb s III. in IV. ravnijo izobrazbe pa je v regiji nižji, kot to velja za državo, in znaša 23,3 odstotka, v državi pa 25,8 odstotka.

Strukturno neskladje na trgu dela je še vedno prisotno in je posledica razhajanja med poklici, za katere se mladi šolajo, in potrebami gospodarstva regije oz. delodajalcev. Posledica tega neskladja se kaže v odlivu šolanih ljudi iz regije, ki ostajajo v središčih, kjer so se šolali. Dosežena raven izobrazbe prebivalstva je sicer relativno visoka, vendar znanja in spretnosti niso dovolj prilagojena potrebam gospodarstva in družbe.

V smeri postopnega **odpravljanja neskladja na trgu dela** delujejo tako Regijska štipendijska shema (v nadaljevanju RŠS) kot različni programi izobraževanja in usposabljanja za potrebe trga dela.

Izobrazba kot področje kakovosti življenja

Grafikon 3: Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo (v prebivalstvu, starem 25–64 let) v odstotkih

Delež prebivalcev s terciarno izobrazbo v zadnjih letih narašča in se približuje slovenskemu povprečju.

Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo (v prebivalstvu, starem 25–64 let) v zadnjih opazovanih letih (v obdobju 2014–2019) narašča. To velja tako za Slovenijo, kjer se je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo iz leta 2014, ko je znašal 28,6 odstotka, dvignil na 30,8 odstotka v letu 2019, kot

tudi za regijo, kjer je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo leta 2014 znašal 26,9 odstotka, leta 2019 pa že 30,3 odstotka. Sicer pa je delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v letu 2019 v regiji rahlo nižji (30,3 odstotka), kot to velja za Slovenijo (30,8 odstotka).

Socialna izključenost kot področje kakovosti življenja

Stopnja tveganja resne materialne prikrajšanosti je v regiji v zadnjih letih pod slovenskim povprečjem, podobno pa je veljalo tudi za stopnjo tveganja socialne izključenosti do leta 2017.

Kot je razvidno iz preglednice 6, je bila stopnja tveganja socialne izključenosti³ v regiji do vključno leta 2017 pod državnim povprečjem, v letu 2018 pa ga je nekoliko preseгла (regija 16,7 odstotka, Slovenija 16,2 odstotka). Vendar pa podatki za leto 2019 kažejo, da je stopnja tveganja socialne izključenosti ponovno pod državnim povprečjem (regija 12,9 odstotka, Slovenija 14,4 odstotka).

Pri stopnji tveganja resne materialne prikrajšanosti³ regija v opazovanem obdobju 2014–2019 izkazuje boljši kazalnik, kot ta velja za državno povprečje, razen v letu 2014, ko je bila stopnja tveganja resne materialne prikrajšanosti v regiji rahlo višja kot v državi.

Stopnja resne materialne prikrajšanosti je leta 2019 v Sloveniji znašala 2,6 odstotka, v regiji pa je bila nižja in je znašala 1,4 odstotka.

Pri stopnji tveganja revščine⁴ pa kazalnik v opazovanem obdobju 2014–2019 izkazuje v določenih letih v regiji nižjo stopnjo od državnega povprečja (leta 2014 in 2017), v ostalih letih pa je ta kazalnik v regiji višji od državnega povprečja.

¹Stopnja tveganja socialne izključenosti je odstotek oseb, ki živijo pod pragom tveganja revščine ali so resno materialno prikrajšane ali živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo. Osebe se šteje samo enkrat, tudi če so zajete v dveh ali treh podkazalnikih.

²Stopnja tveganja revščine je odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih z neto razpoložljivim dohodkom, nižjim od praga tveganja revščine. Prag tveganja revščine za štiričlansko družino, sestavljeno iz dveh odraslih in dveh otrok, mlajših od 14 let, je znašal 1.335 evrov na mesec, za dvočlansko gospodinjstvo brez otrok 954 evrov na mesec, za enočlansko gospodinjstvo pa 636 evrov na mesec.

³Resno materialno prikrajšane so osebe, katerih življenjski pogoji so močno omejeni zaradi omejenih finančnih virov gospodinjstva in ne zaradi lastne izbire oz. navad. Gre za osebe, ki so materialno prikrajšane za najmanj 4 od 9 elementov materialne

Preglednica 6: Stopnja tveganja socialne izključenosti (v odstotkih), stopnja tveganja revščine in stopnja resne materialne prikrajšanosti

		2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stopnja tveganja socialne izključenosti (v % oseb)	Slovenija	20,4	19,2	18,4	17,1	16,2	14,4
Stopnja tveganja socialne izključenosti (v % oseb)	Goriška	14,5	14,3	13,9	13,3	16,7	12,9
Stopnja tveganja revščine (v % oseb)	Slovenija	14,5	14,3	13,9	13,3	13,3	12,0
Stopnja tveganja revščine (v % oseb)	Goriška	12,3	15,2	14,8	9,8	15,0	10,6
Stopnja resne materialne prikrajšanosti (v % oseb)	Slovenija	6,6	5,8	5,4	4,6	3,7	2,6
Stopnja resne materialne prikrajšanosti (v % oseb)	Goriška	7,2	5,2	5,2	2,1	2,4	1,4

Vir: SURS, raziskovanje EU-SILC

Regionalna blaginja

Regija ima v letu 2015 vrednost sestavljenega kazalnika regionalne blaginje⁴ 6,8, kar jo **uvršča na tretje mesto med statističnimi regijami**, takoj za Osrednjeslovensko in Gorenjsko regijo.

Najvišje vrednosti ima na področju materialne blaginje, kjer izstopa predvsem po kazalniku dohodka. Po razpoložljivem dohodku na prebivalca je regija uvrščena na tretje mesto. Visoko se regija uvršča tudi po ostalih dveh kazalnikih materialne blaginje (zaposlitev, stanovanja), saj so možnosti zaposlitve v regiji relativno dobre, prav tako pa tudi bivanjske razmere. Prenaseljenost stanovanj je manjša kot v slovenskem povprečju. Glede kazalnikov kakovosti življenja izstopa navzgor predvsem po varnosti, saj regija velja za najvarnejšo regijo v državi, in po volilni udeležbi. Medtem ko sta okoljski kazalnik in izobrazba zaposlenih nekoliko pod slovenskim povprečjem. Pričakovano trajanje življenja je blizu slovenskega povprečja. V precej slabšem položaju kot druge regije pa je regija po dostopnosti.

Slika 3: Kazalniki blaginje v regiji, 2015 (Vir: SURS, anketa SILC, FDV, NIJZ, DVK, FGG, preračuni, avtorica Janja Pečar)

Od vseh treh komponent regionalne blaginje (materialni pogoji, dejavniki kakovosti življenja in subjektivna blaginja) ima regija še najslabše rezultate pri subjektivni blaginji, predvsem zaradi

prikrajšanosti; ne morejo si privoščiti: 1) plačila najemnine ali hipoteke, rednih stanovanjskih stroškov, obrokov za kredit ali drugih odplačil posojil; 2) primerno ogrevanega stanovanja; 3) poravnave nepričakovanih izdatkov; 4) mesnega ali enakovrednega vegetarijanskega obroka vsaj vsak drugi dan; 5) enotedenskih letnih počitnic za vse člane gospodinjstva; 6) osebnega avtomobila; 7) pralnega stroja; 8) barvnega televizorja in 9) telefona.

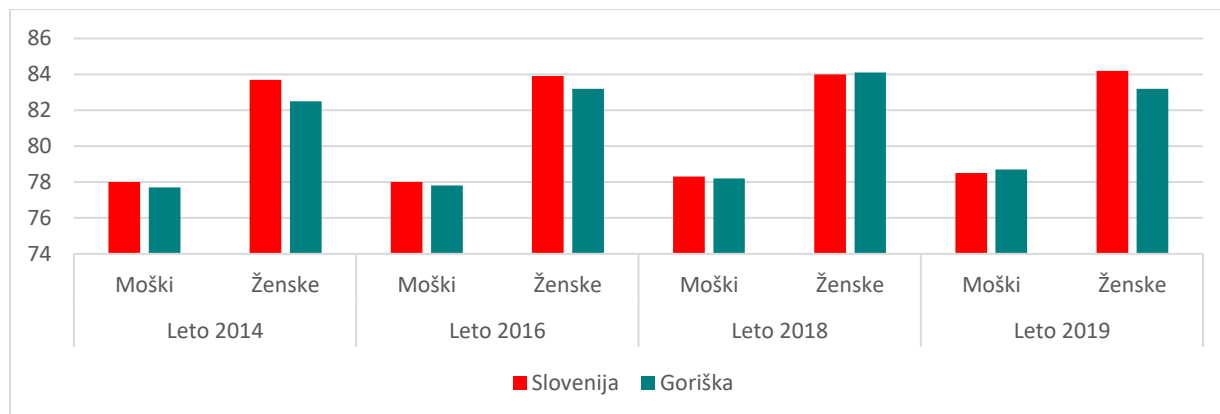
⁴Regionalna blaginja je sestavljen kazalnik z enajstimi kazalniki na devetih področjih blaginje. Področja so razdeljena v tri skupine. V prvo skupino so vključeni kazalniki, ki so povezani z materialnimi pogoji življenja (dohodek, zaposlitev, stanovanje/bivanje), v drugi skupini so kazalniki, ki vplivajo na kakovost življenja (zdravje, izobrazba, okolje, varnost, vključenost v družbo in dostopnost do storitev), v tretji skupini pa so kazalniki subjektivne blaginje (socialni kapital in zadovoljstvo z življenjem). Vir: UMAR

kazalnika o socialnem kapitalu, kjer je med podpovprečnimi regijami. Prebivalci regije pa kljub temu ocenjujejo zadovoljstvo z življenjem bolje kot v povprečju v Sloveniji.

Zdravje kot področje kakovosti življenja

Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu je v regiji podobno kot v državi, kot je razvidno iz grafikona 4. Leta 2019 je bilo pričakovano trajanje življenja ob rojstvu moških v regiji 78,7 leta, v državi pa rahlo nižje, in sicer 78,5 leta, pričakovano trajanje življenja ob rojstvu žensk pa je znašalo v regiji 83,2 leta, v državi pa 84,2 leta.

Grafikon 4: Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu

Podatki za vodilni kazalnik za spremljanje zdravja kot področja kakovosti življenja, to je leta pričakovanega zdravega življenja ob rojstvu, še niso na voljo.

Kot dopolnilna dejavnika sta določena še simptomi depresije ter indeks telesne mase, debelost. Zmanjšanje neenakosti v zdravju je eden ključnih izzivov pri ustvarjanju razmer za kakovostno življenje.

Kazalniki zdravja regije v primerjavi s Slovenijo kažejo naslednje:

- Stopnja prvih kurativnih obiskov na primarni ravni je statistično značilno nižja od povprečja v državi, kar velja za vse starostne skupine.
- Število razpoložljivih bolnišničnih postelj je značilno višje od slovenskega povprečja.
- Izstopa stopnja hospitalizacij zaradi bolezni, ki je v regiji že več let visoka in med najvišjimi v Sloveniji (regija 166/1000 prebivalcev; Slovenija 134/1000), prav tako je stopnja hospitalizacije zaradi poškodb statistično značilno višja od povprečja v državi (regija 17,9/1000; Slovenija 14,2/1000).
- Že vrsto let je za regijo značilen nizek odstotek bolniškega staleža ob visokem indeksu frekvence in krajšem povprečnem trajanju odsotnosti z dela v primerjavi z drugimi slovenskimi regijami.
- Delež prekomerno debelih otrok v regiji upada, kar jo uvršča med regije z najnižjimi vrednostmi tega kazalnika.
- Že nekaj let imamo v regiji najvišjo odzivnosti v programu SVIT (68,2 odstotka; Slovenija 64,3 odstotka).
- Pregledanost ciljne populacije žensk v program ZORA je v regiji statistično značilno boljša in znaša 79,9 odstotka, Slovenija 71,8 odstotka.
- Splošna stopnja umrljivosti desetletnega obdobja v regiji je višja od slovenskega povprečja, medtem ko je starostno standardizirana stopnja umrljivosti nižja.
- V regiji imamo v primerjavi s Slovenijo večjo umrljivost zaradi bolezni obtočil in raka.
- Že nekaj let je v regiji statistično značilno manj samomorov kot v Sloveniji.
- Kazalnik prejemniki zdravil zaradi duševnih motenj je v regiji enak kot v Sloveniji.

(Kazalniki zdravja regije so povzeti iz publikacije Zdravje v regiji 2018, NIJZ.)

Stanovanje kot področje kakovosti življenja

Stanovanja oz. dostop do njih je (poleg kakovostnih delovnih mest in nasploh privlačnega okolja) **pomembna kategorija pri zadržanju mladih** (in tudi drugih kategorij prebivalstva) **v regiji in privabljanju delovno aktivnega prebivalstva v regijo. Vsekakor za regijo velja, da ni zadostnega števila ustreznih stanovanj za ta namen; poleg tega pa primanjkuje tudi primernih stanovanj za starejše.** Stanovanjski objekti so potrebni energetske prenovе.

Največji primanjkljaj stanovanj je zaznati v mestni občini Nova Gorica, ki je regijski center, nato v občini Ajdovščina, ki v regiji največ vlaga v nove poslovne cone, pa tudi v drugih večjih mestih.

Ključni kazalnik na tem področju, to so podatki o stopnji stanovanjske prikrajšanosti za leto 2017, kažejo, da je regija nad državnim povprečjem, torej je v regiji stopnja stanovanjske prikrajšanosti večja, saj znaša njena stopnja v regiji 32, v Sloveniji pa 23 odstotkov.

Preglednica 7: Stopnja stanovanjske prikrajšanosti⁵

Območje/stopnja stanovanjske prikrajšanosti (v %)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Goriška regija (NUTS 3)	35	35	37	41	39	31	37	33	30	32
Kohezijska regija Zahodna Slovenija (NUTS 2)	29	29	32	34	31	27	31	26	22	21
Slovenija	31	31	33	35	32	28	30	27	24	23

Vir: SURS, raziskovanje EU-SILC

Stanovanjske razmere so pomemben element merjenja materialne blaginje. Pri tem je pomembna tako razpoložljivost stanovanj kot tudi njihova finančna dostopnost.

V Sloveniji živi po podatkih Urada za makroekonomske analize in raziskave (v nadaljevanju UMAR) za leto 2015 v povprečju 14 odstotkov oseb v stanovanjih s premajhnim številom sob glede na število članov gospodinjstev, medtem ko je v regiji ta delež nižji in znaša 12 odstotkov (Vir: UMAR).

Podatki o stanovanjih po naseljenosti v letih 2011, 2015 in 2018 (preglednica 8) kažejo, da se število naseljenih stanovanj v državi povečuje, medtem ko se je število nenaseljenih stanovanj iz leta 2011 do leta 2015 znižalo za 3.577 stanovanj, v letu 2018 pa se je število nenaseljenih stanovanj spet povečalo za 1.224, torej je še vedno nižje kot leta 2011. V regiji se število naseljenih stanovanj v opazovanih letih rahlo znižuje. Trend glede nenaseljenih stanovanj pa je enak kot v državi.

Preglednica 8: Stanovanja po naseljenosti

Območje	2011	2015	2018
---------	------	------	------

⁵Stopnja stanovanjske prikrajšanosti: delež gospodinjstev, ki imajo težave s streho, ki pušča, vlažnimi stenami/temelji/tlemi, trhlimi okenskimi okvirji ali trhlimi tlemi.

		število vseh stanovanj	število vseh stanovanj	število vseh stanovanj
Slovenija	naseljenost skupaj	844.656	845.415	852.181
	naseljena stanovanja	670.127	674.463	680.005
	nenaseljena stanovanja	174.529	170.952	172.176
Goriška regija	naseljenost skupaj	51.215	50.550	50.757
	naseljena stanovanja	39.371	39.334	39.265
	nenaseljena stanovanja	11.844	11.216	11.492

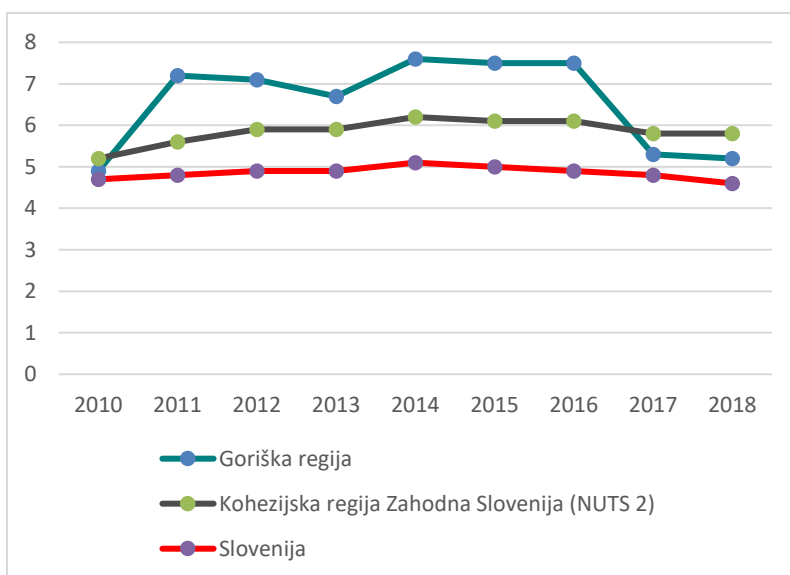
Vir: SURS, Stanovanja po naseljenosti in inštalacijah

Pri reševanju stanovanjske problematike se kažejo potrebe po celovitem regijskem pristopu, npr. v oblikovanju skupnega stanovanjskega sklada.

Ostali vidiki kakovosti življenja

Na področju **kulture** se spremlja vrednost kazalnika število obiskov splošnih knjižnic na prebivalca.

Grafikon 5: Število obiskov splošnih knjižnic na prebivalca

V letu 2018 je regija po tem kazalniku nad državnim povprečjem, saj je število obiskov splošnih knjižnic na prebivalca v regiji znašalo 5,2, v Sloveniji pa 4,6. Zaskrbljujoč pa je podatek, da je število obiskov splošnih knjižnic na prebivalca v regiji iz 7,6 leta 2014 padlo na 5,2 v letu 2018. Trend zniževanja obiskov splošnih knjižnic v opazovanem obdobju velja tudi za Slovenijo. K temu pripomore tudi dostopnost strokovne in poljudne literature prek spleta.

Na področju upravljanja je kot vodilni kazalnik izbrana udeležba na državnoborskih volitvah v odstotkih od volilnih upravičencev. Po podatkih, prikazanih v preglednici 9, je udeležba na državnoborskih volitvah v letu 2018 v regiji znašala 52,7 odstotka, kar je primerljivo s podatki za Slovenijo, kjer je bila v istem letu udeležba 52 odstotka.

Preglednica 9: Udeležba na državnoborskih volitvah

Območje/udeležba na državnoborskih volitvah (v %)	2014 ⁶	2018 ⁷
Goriška regija	54,3	52,7
Slovenija	51,7	52,0

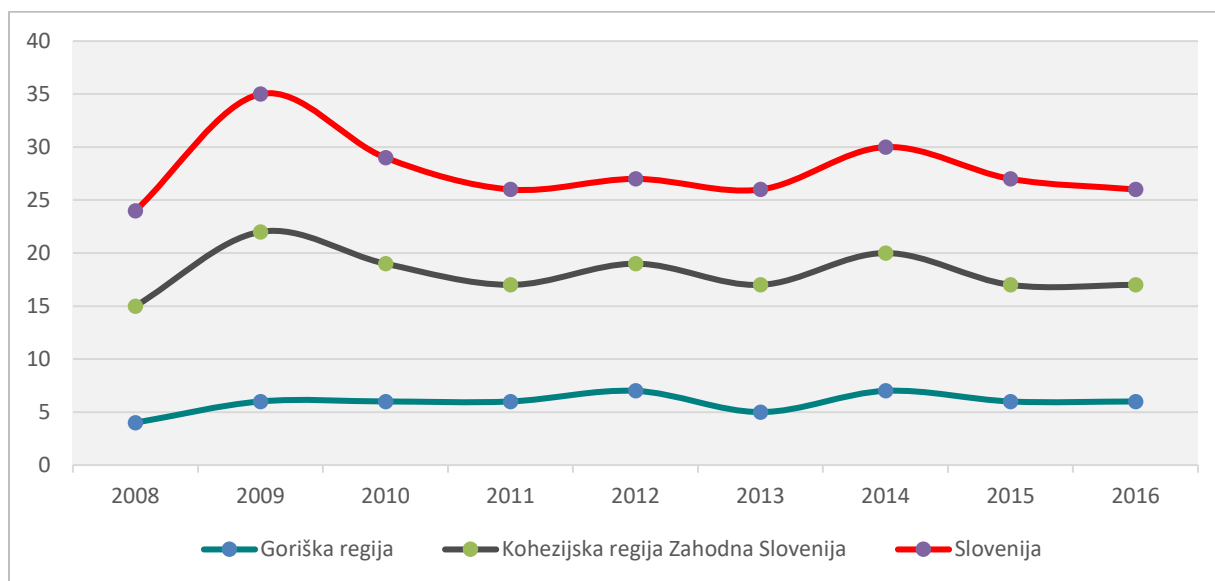
Vir: DVK; preračuni UMAR

Za regionalni razvoj je na področju **varnosti** ključna zagotovitev varnosti ljudi, njihovega premoženja, nemotenega delovanja infrastrukture ter učinkovit sistem zagotavljanja kibernetске in informacijske varnosti.

Na tem področju je kot vodilni kazalnik izbran delež oseb, ki so poročale o težavah s kriminalom, vandalizmom ali nasiljem v svojem bivalnem okolju.

Po podatkih, prikazanih v grafikonu 6, je delež oseb, ki so poročale o težavah s kriminalom, vandalizmom ali nasiljem v svojem bivalnem okolju, v letu 2016 v regiji znašal 6 odstotkov, povprečje za Slovenijo pa je bilo 9 odstotkov. Torej je delež oseb, ki so poročale o težavah s kriminalom, vandalizmom ali nasiljem v svojem bivalnem okolju v regiji pod državnim povprečjem.

Grafikon 6: Delež oseb, ki so poročale o težavah s kriminalom, vandalizmom ali nasiljem v svojem bivalnem okolju

2.2.1.3 Ocena stanja na področju storitev splošnega družbenega pomena v regiji v luči dostopnosti

Ocena stanja po posameznih področjih je narejena v luči povečanja raznovrstnosti in dostopnosti storitev splošnega družbenega pomena vsem prebivalcem s poudarkom na starejših in drugih ranljivih skupinah. Ocena ne vključuje stanja v času koronakrize, ko je spomladi 2020 prišlo do skoraj popolne zaustavitve, npr. klasičnega izobraževanja, ta pa se je nato nadaljevala tudi v jesensko-zimskem času 2020/2021.

⁶ V letih 2014 in 2018 so bile državnoborske volitve izredne.

⁷ V letih 2014 in 2018 so bile državnoborske volitve izredne.

Predšolska vzgoja, izobraževanje in usposabljanje

Vse več otrok je vključenih v vrtce (preglednica 6 v Prilogi 1). Predšolska vzgoja se izvaja tako v javnih kot zasebnih vrtcih. Javni vrtci so razpršeni po celotni regiji. Število otrok v regiji, vključenih v vrtce, je v šolskem letu 2019/2020 v primerjavi s šolskim letom 2013/2014 rahlo upadlo (iz 4.544 v šolskem letu 2013/2014 na 4.382 v šolskem letu 2019/2020). Število vrtcev v regiji pa se je v opazovanem obdobju zmanjšalo iz 66 na 58. Podatki za državo pa so naslednji: število otrok, vključenih v vrtce, se je v opazovanem obdobju povečalo (iz 83.700 v šolskem letu 2013/2014 na 87.708 v šolskem letu 2019/2020), prav tako se je povečalo tudi število vrtcev iz 960 v šolskem letu 2013/2014 na 966 v šolskem letu 2019/2020.

Število otrok v osnovnošolskem izobraževanju narašča (preglednica 6 v Prilogi 1). Programi devetletne osnovne šole se izvajajo v osnovnih šolah v vseh občinah v regiji. Občine se trudijo ohraniti tudi podružnične šole, ki so v veliki meri središče družbenega dogajanja v manjših krajih. V šolskem letu 2013/2014 je bilo v regiji v osnovne šole vključenih 9.206 šoloobveznih otrok, v šolskem letu 2019/2020 pa 10.766. Porast števila šoloobveznih otrok beleži tudi država, kjer je število šoloobveznih otrok iz 165.036 v šolskem letu 2013/2014 naraslo na 190.156 v šolskem letu 2019/2020.

Ponudba srednjega in višješolskega izobraževanja v veliki meri ustreza potrebam prebivalstva in gospodarstva. V regiji delujeta dve srednji šoli s pestro ponudbo programov izobraževanja. Največja koncentracija in pestrost je v Novi Gorici, kjer po združevanju šol v letu 2012 delujeta le dve šoli, in sicer Šolski center Nova Gorica (v nadaljevanju ŠCNG) in Gimnazija Nova Gorica. Prvemu, ki je že doslej ponujal pestro paleto izobraževalnih programov, se je pridružila še Srednja ekonomska in trgovska šola. Tako v sklopu ŠCNG deluje 5 srednjih šol, Višja strokovna šola in Medpodjetniški izobraževalni center (v nadaljevanju MIC). Za potrebe MIC in ŠCNG je bil v letu 2014 zgrajen objekt, sofinanciran s sredstvi Evropske unije (v nadaljevanju EU).

Na drugih območjih regije delujejo predvsem gimnazije, in sicer v Tolminu, Idriji, Ajdovščini in Vipavi. Na Gimnaziji Jurija Vege v Idriji sta poleg programa gimnazije še program strojni tehnik in mehatronik operater. Na Srednji šoli Venca Pilon v Ajdovščini pa poleg programa gimnazije poteka tudi program predšolska vzgoja. Programi za pridobitev srednješolske in poklicne izobrazbe potekajo tudi na obeh ljudskih univerzah (v nadaljevanju LU) v regiji, to je v Ajdovščini in Novi Gorici.

V regiji je možen vpis na strokovne višješolske programe v sklopu ŠCNG ter na programe, ki jih v sodelovanju z izobraževalnimi institucijami po Sloveniji izvajajo: center višjih šol Lampret consulting, Ljudska univerza Nova Gorica in Ljudska univerza Ajdovščina.

Število visokošolskih in univerzitetnih programov v regiji se povečuje. Ti temeljijo predvsem na **Univerzi v Novi Gorici** (v nadaljevanju UNG), ki stalno razvija nove oz. nadgrajuje svoje programe.

V šolskem letu 2019/2020 jih ponuja celo vrsto (1. in/ali 2. stopnje) na različnih fakultetah in visokih šolah, in sicer na Fakulteti za humanistiko, Fakulteti za znanosti o okolju, Fakulteti za naravoslovje, Poslovno-tehniški fakulteti, Akademiji umetnosti, Visoki šoli za vinogradništvo in vinarstvo, ter številne programe 3. stopnje na Fakulteti za podiplomski študij. Poleg tega UNG intenzivno razvija raziskovalne programe s področja znanosti o okolju, sodobnih, nanostrukturiranih materialov in biomedicine.

Različne programe **vseživljenjskega izobraževanja** ponujajo tako šole kot LU, v manjši meri pa tudi zasebni zavodi oz. gospodarske družbe.

Število študentov v zadnjih letih upada (preglednica 7 v Prilogi 1). Število študentov v Sloveniji in v regiji je v začetku tega desetletja še vedno naraščalo, kar je kazalo na večanje

deleža mladih, ki nadaljujejo šolanje po srednji šoli. Manjšanje števila in deleža mladega prebivalstva v zadnjih 30 letih pa se je postopno le odrazilo v zmanjšanju števila študentov. Tako je število študentov s prebivališčem v regiji od šolskega leta 2013/2014, ko jih je bilo 5.739, v šolskem letu 2019/2020 upadlo na 4.401. 23,3-odstotni upad, opazen v regiji, je nekoliko višji kot na ravni cele države, kjer se je število študentov zmanjšalo za 17,3 odstotka.

Možnosti štipendiranja v regiji so. Štipendira se pretežno tehniške poklice: strojništvo, elektrotehnika in mehatronika. Za regijo je značilno, da so povpraševanja podjetij po teh poklicih velika, vpis mladih v poklice, ki jih gospodarstvo regije potrebuje za svoj nadaljnji razvoj, pa je premajhen. Kot korektor v tej smeri deluje tudi Regijska štipendijska shema (v nadaljevanju RŠS). Čeprav je bilo v obdobju od leta 2007 dalje (do vključno leta 2020) samo v RŠS podeljenih 949 štipendij, je vsako leto ostalo v povprečju 20–40 odstotkov nepodeljenih štipendij. Na strani delodajalcev zanimanje za vključevanje ob prehodih v nove finančne perspektive vedno močno zaniha in v letu 2021 se ob odsotnosti informacije glede nadaljevanja projekta že soočamo s podjetji, ki se ne bodo vključila.

Krepitev zdravega življenjskega sloga in preventivni programi varovanja zdravja

V Šempetru pri Gorici deluje **Splošna bolnišnica dr. Franca Derganca Nova Gorica**, ki pokriva vso regijo, razen občin Idrija in Cerklje, ki gravitirata na ljubljansko območje. Urgentni center je bil odprt konec leta 2015, nerešena ostaja potreba (z vidika dostopnosti) po satelitskem urgentnem centru v Tolminu in Ajdovščini.

Osnovno zdravstveno varstvo je v regiji pokrito z delovanjem **štirih zdravstvenih domov**: v Novi Gorici, Ajdovščini, Tolminu in Idriji, ki opravljajo preventivne in kurativne storitve na področju zdravstvenega varstva ter delujejo v okviru javne zdravstvene mreže. Zdravstveni domovi svoje delovanje pokrivajo s splošnimi ambulantami po vsej regiji, medtem ko so specialistične ambulante organizirane pretežno v večjih centrih.

V regiji deluje **Psihiatrična bolnišnica Idrija**, ki je glavni nosilec strokovnega in organizacijskega razvoja psihiatrične stroke na severnem in južnem Primorskem ter Notranjskem.

V Novi Gorici **zobozdravstvene storitve** pokriva Zdravstveni dom Zobozdravstveno varstvo, na drugih območjih regije pa je to varstvo organizirano v okviru zdravstvenih domov.

V Kobaridu deluje Dializni center Kobarid, ki je pomemben za celotno Zgornje Posočje.

V regiji delujejo tudi **zasebne ambulante**.

Podatki za leto 2018 kažejo, da je v regiji število prebivalcev na enega zdravnika 364, v Sloveniji pa 325. Število prebivalcev na enega zobozdravnika pa je značilno nižje od slovenskega povprečja. Tako je bilo leta 2018 v regiji 1.156 prebivalcev na enega zobozdravnika, v Sloveniji pa 1.430. Regija je statistično značilno boljša od povprečja preostale Slovenije po številu bolnišničnih postelj na 100.000 prebivalstva. Število bolnišničnih postelj na 100.000 prebivalstva v regiji znaša 573, v Sloveniji pa 449. (Vir: Zdravje v regiji 2018, NIJZ.)

Na področju zdravja je treba izpostaviti **težavo neenakosti v zdravju, dolge čakalne vrste in beg medicinskega osebja**. Zmanjšanje neenakosti v zdravju je eden ključnih izzivov Strategije razvoja Slovenije 2030 in se nanaša na izboljšanje razmer za kakovostno življenje. Zdravstveno stanje je treba izboljšati zlasti med starejšimi, manj izobraženimi in socialno šibkejšimi.

Istočasno z zmanjševanjem neenakosti v zdravju je treba z različnimi programi (na temo gibanja, prehrane, razvade) krepiti zdrav življenjski slog.

Omeniti velja tudi težave pri zagotavljanju zdravniške oskrbe ter preobremenjenost intervencijskih in reševalnih služb v času glavne turistične sezone, kar velja predvsem za Zgornje Posočje.

Na regijski ravni se kažejo potrebe po ureditvi celostne paliativne oskrbe, ki bi omogočala kakovostno paliativno oskrbo v domačem okolju, bolnišnicah in socialnovarstvenih institucijah.

Socialno varstvo

Demografska slika regije narekuje potrebo po raznovrstnih socialnovarstvenih storitvah, ki so prilagojene različnim ciljnim skupinam. **Posebno pozornost bo zaradi staranja prebivalstva treba nameniti skrbi za starejše in medgeneracijskemu sodelovanju. Povečati bo potrebno delež neinstitucionalnih oblik dolgotrajne oskrbe na domu in okrepiti storitve pomoči na domu ter razvijati različne programe za starostnike, ki ne potrebujejo domskega varstva.**

Neposredne naloge po zakonu o socialnem varstvu izvajajo **javni socialno varstveni zavodi**, ki so zastopani tudi v regiji. Center za socialno delo Severna Primorska vključuje enote Ajdovščina, Nova Gorica, Idrija in Tolmin.

Na območju celotne regije deluje **sedem domov za upokoјence**, in sicer v Ajdovščini, Gradišču nad Prvačino, Novi Gorici (z enoto v Podsobotinu), Podbrdu (z enotami v Tolminu in na Petrovem Brdu), Renčah (zasebnik s koncesijo), Idriji z enotama v Idriji in na Marofu ter zasebna domova v Črnem Vrhu nad Idrijo in Vipavi (zavod Pristan). **Število domov oz. kapacitete v njih ne zadoščajo potrebam, saj se te zaradi staranja prebivalstva in nezadostne razvitosti drugih oblik storitev na domu konstantno povečujejo.**

Promocijo storitve dnevnega varstva starejših izvajajo Hiše dobre volje v Mirnu, Novi Gorici in Desklah. Razvoj mreže Hiš dobre volje pomeni umestitev dnevnih centrov za starejše v lokalna okolja, v katerih se srečujejo med sabo že poznani ljudje. Dnevno varstvo starejših predstavlja pomemben korak k procesu deinstitucionalizacije socialnovarstvenih storitev.

Glede na demografske trende staranja prebivalstva v prihodnje pričakujemo naraščanje števila oseb z demenco. Posledice demence so vse večja zdravstvena, družbena in gospodarska težava, ki se jo v Sloveniji zavedamo, vendar ustreznih rešitev še ni. Pogostnost obravnave demence se razlikuje med posameznimi regijami, kar je posledica razlik v poseljenosti, ozaveščenosti, prepoznavanju, dostopu in/ali dovezetnosti za obravnavo te bolezni v različnih regijah (povzeto po Strategiji obvladovanja demence v Sloveniji do leta 2020, Ministrstvo za zdravje).

Potrebe se kažejo po širitvi socialnovarstvenih storitev za osebe z demenco v domačem okolju in po razvoju novih storitev, ki bodo prilagojene osebam z demenco ter njihovim svojcem oziroma oskrbovalcem. Poleg tega bi morali okrepiti ponudbo programov, ki bi prispevali k osveščanju in izobraževanju oseb z demenco in njihovih svojcev ter njihovi podpori, v smislu ponudbe svetovalnih in informacijskih pisarn, skupin za samopomoč ipd.

V regiji delujejo **štirje varstveno delovni centri**, in sicer Varstveno delovni center (v nadaljevanju VDC) Vrhnika-Idrija, VDC Nova Gorica, VDC Ajdovščina-Vipava in VDC Tolmin.

V javnem interesu na področju socialnega varstva delujejo tudi posamezna društva **in humanitarne organizacije**. V pogojih, ko se potrebe po raznovrstnih storitvah na področju socialnega varstva povečujejo, se krepi tudi vloga humanitarnih organizacij.

Po podatkih iz leta 2017 (preglednica 10) je bilo v regiji 1.573 prejemnikov denarne socialne pomoči (v nadaljevanju DSP), kar znaša 3 odstotke vseh prejemnikov DSP v državi. V regiji je bilo 2.250 upravičencev do DSP, 1.732 odraslih upravičencev do DSP, 14 upravičencev do trenutne denarne socialne pomoči (v nadaljevanju TDSP), 134 prejemnikov izredne denarne socialne pomoči (v nadaljevanju IDSP), 240 upravičencev do IDSP in 162 odraslih upravičencev do IDSP.

Preglednica 10: Prejemniki denarne socialne pomoči

Območje/število prejemnikov denarne socialne pomoči	Prejemniki DSP	Upravičenci do DSP	Odrasli upravičenci so DSP	Upravičenci do TDSP	Prejemniki IDSP	Upravičenci do IDSP	Odrasli upravičenci IDSP
Goriška regija	1.573	2.250	1.732	14	134	240	162
Slovenija	52.354	81.628	59.902	430	4.964	9.249	6.286

Vir: Inštitut RS za socialno varstvo, Spremljanje izvajanja pomoči na domu – Analiza stanja v letu 2017

V Resoluciji o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020 je zapisan cilj, da se 3,5 odstotka ciljne populacije stare 65 let ali več dnevno vključi v obravnavo v različne (tudi nove) oblike pomoči na domu (v nadaljevanju PND), vključno z oskrbo v oskrbovanih stanovanjih. Ob koncu leta 2017 je PND v Sloveniji prejelo 1,7 odstotka starih 65 let ali več (preglednica 8 v Prilogi 1).

Odstotek ciljne populacije, vključene v PND na ravni regije, je višji od povprečja Slovenije in znaša 2,8 odstotka. Najvišji je v občini Kobarid, kjer znaša kar 4,6 odstotka. Kljub temu v regiji še vedno ostajajo potrebe po teh oblikah pomoči.

Medgeneracijsko sodelovanje

Staranje prebivalstva vpliva na delovanje celotne družbe in zahteva spremembe številnih ureditev v njej. Posledice demografskega staranja so tako gospodarske kot splošno družbene, najintenzivneje pa se kažejo na področjih dela in zaposlovanja, zdravja, upokojevanja in pokojninskega sistema ter tudi v medgeneracijskih razmerjih.

Medgeneracijsko sodelovanje in povezovanje razumemo kot izmenjavo znanj, izkušenj, spretnosti, učenje, druženje, pomoč, ustvarjanje, ohranjanje in širjenje socialne mreže ter ohranjanje materialne varnosti in kulturne dediščine. Medgeneracijsko povezovanje prinaša vključenim novo kakovost življenja, zagotavlja občutek sprejetosti in varnosti, blaži osamljenost ter krepi duševno in telesno zdravje.

Kot odgovor na nujnost medgeneracijskega sodelovanja Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju MDDSZ) ter Evropski socialni sklad (v nadaljevanju ESS) v letih 2017–2021 sofinancirata projekte **Večgeneracijski center** (v nadaljevanju VGC). Projekt se izvaja tudi v regiji: VGC Goriške – Svetla stran življenja. Njegov glavni namen je nuditi vsebine izbranim ciljnim skupinam in na ta način prispevati k dvigu kakovosti življenja ter preprečevanje zdrsa v socialno izključenost in revščino.

Podobni programi kot v VGC se odvijajo tudi v Medgeneracijskem skupnostnem centru Hiša Sadeži družbe v Vipavi, kjer izvajajo aktivnosti, ki med seboj povezujejo različne generacije. LU Ajdovščina pa že nekaj let izvaja projekt Center medgeneracijskega učenja.

Razvoj, ohranjanje in spodbujanje kulture

Regija se ponaša z **bogato kulturno tradicijo in dediščino**. Razvita je mreža kulturnih ustanov s pestro ponudbo in vse večjim obiskom, npr. Slovensko narodno gledališče v Novi Gorici, muzeji v Novi Gorici, Idriji, Tolminu ter Kobaridu s številnimi muzejskimi zbirkami, številni ohranjeni objekti kulturne dediščine, knjižnice v vseh subregijah z enotami v občinskih središčih in potujočimi knjižnicami, galerije v številnih krajih, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici. Bolnica Franja in Javorca nosita znak evropske dediščine, objekti tehniške kulture v Idriji pa znak svetovne dediščine UNESCO.

Za ohranjanje kulturne dediščine kot strokovna institucija skrbi Zavod za kulturno dediščino v Novi Gorici, za obnovo, vzdrževanje in vključenost dediščine v turistično dejavnost pa tudi različne druge ustanove, kot so občine, muzeji, razvojne agencije, turistične organizacije in Ustanova »Fundacija Poti miru v Posočju«. Razvojna prizadevanja gredo še vedno v smeri vključevanja vseh oblik kulturne dediščine in celotnega kulturnega bogastva regije v turistično ponudbo ter krepitev identitete in samozavesti regije.

Ob tem velja izpostaviti, da je bilo mesto Idrija z dediščino rudnika živega srebra v letu 2012 vključeno v UNESCOV seznam kulturne dediščine.

V turistično ponudbo in nasploh v družabno življenje krajev se aktivno vključujejo številna društva po vsej regiji.

Nova Gorica je v sodelovanju z Gorico/Gorizia uspela na kandidaturi za Evropsko prestolnico kulture GO! 2025.

Tudi na področju kulture ostaja izziv, kako kulturo in različne prireditve narediti čim bolj dostopne (predvsem ranljivim skupinam ljudi) oziroma jih približati prebivalcem.

Naložbe v infrastrukturo za šport in rekreacijo

Športno infrastrukturo, ki je zgrajena predvsem v štirih večjih središčih, dopolnjujejo šolski objekti z igrišči, ki so v večji meri **namenjeni tudi širši uporabi**.

Znano je, da je **telesna aktivnost poleg zdrave prehrane ključni dejavnik pri krepitvi in varovanju zdravja**. Čeprav se delež telesno dejavnih v zadnjih letih povečuje, pa to ne velja za socialno-ekonomsko ogrožene in druge prikrajšane skupine (geografsko odmaknjeni, invalidi itd.). Glede na to, da zgolj 20 odstotkov odraslih v Sloveniji dosega priporočila glede rekreativne telesne dejavnosti, imajo tudi lokalne skupnosti pomembno vlogo pri omogočanju in spodbujanju zdravega življenjskega sloga prek ustreznega načrtovanja ter izgradnje infrastrukture, ki je dostopna vsem skupinam prebivalcev.

Razlike v dostopnosti uslug in programov družbenih dejavnosti ter drugih storitev, pomembnih za kakovost življenja

Razlika v kakovosti in dostopnosti uslug in programov družbenih dejavnosti (varstvo otrok in ostarelih, sociala, zdravstvo, kultura, šport, tudi izobraževanje) je prisotna zaradi velikih razlik znotraj regije (redka poseljenost, oddaljenost hribovskih krajev, različna ekonomska razvitost posameznih območij). **Storitve, ki so v pristojnosti občin** (šolstvo, objekti/prostori za kulturo in šport), **so obstale** (šole) oz. se je njihova prisotnost na območju celo krepila (kultura, šport). **Težava se pojavlja pri tistih storitvah, ki so v pristojnosti**

države, kot sta na primer področji socialnega varstva (domovi za ostarele) in zdravstva (nasplošna težja dostopnost zaradi dolgih čakalnih vrst in zaradi prostorske oddaljenosti nekaterih predelov regije). **K slabšanju dostopnosti storitev** pa prispevajo tudi **druge odločitve države** (centralizacija storitev zaradi t. i. racionalizacije – npr. davčni uradi) in **institucij**, kot so banke, pošte itd.

Velika težava je dostopnost storitev za invalide in druge funkcionalno ovirane uporabnike, predvsem starejše. Dostopnost storitev je tesno povezana z dostopnostjo prostora in informacij ter vedno bolj tudi s spletno dostopnostjo. Ljudje, ki imajo težave z gibanjem, zaznavanjem in/ali razumevanjem, zaradi pomanjkljivega in nedostopnega javnega prevoza, neprilagojenih prostorov in neprimerno podanih informacij ter nedostopnih spletišč in aplikacij težko dostopajo do storitev.

Brez spremembe odnosa tako države kot drugih institucij do oddaljenejših in praviloma tudi demografsko in s tem razvojno ogroženih območij ne bo zagotovljen bolj enak dostop vseh prebivalcev in obiskovalcev (turistov) do storitev, pomembnih za njihovo kakovost življenja.

Usmeritve za razvoj družbene infrastrukture v regiji

Regija bo ob upoštevanju načel urejanja prostora usklajevala nacionalne in lokalne strategije ter programe razvoja družbenih dejavnosti od vzgoje in izobraževanja, zdravstvenih objektov, športnih in kulturnih zavodov, javnoupornih služb in zavodov do delovanja civilnih društev, ki se ukvarjajo z družbenimi dejavnostmi, na primer na področju športa ali kulture.

Za regijo je značilna **depopulacija odročnih hribovskih območij** in preseljevanje v večja dolinska naselja. Ob tem bo treba vsem prebivalcem v regiji omogočiti ustrezno dostopnost do javnih in drugih storitev, zlasti na področju osnovnih vzgojno-izobraževalnih, zdravstvenih in lokalnih javnoupornih funkcij.

Glede na to, da gre za obmejno regijo, bo posebna skrb posvečena **čezmejnemu sodelovanju** v okviru izvajanja javnih storitev, kjer obstaja skupen interes na obeh straneh meje.

Za izboljšanje dostopnosti storitev za invalide in druge funkcionalno ovirane ljudi bo regija vlagala sredstva v programe celostnega načrtovanja dostopnosti, ki povezujejo dostopnost storitev, informacij in prostora s poudarkom na spodbujanju dostopnega javnega prevoza, krepitvi centrov skupnosti in spletne dostopnosti

V regiji bo pripravljena Regijska strategija dostopnosti, ki bo pomenila osnovo za učinkovito zagotavljanje dostopnosti do storitev, informacij in prostora (funkcionalno oviranih) v lokalnih skupnostih z upoštevanjem vidika spletne dostopnosti. Strategija bo temeljila na krepitvi centrov skupnosti in razvoja delovnih mest, servisov in oblik javnega transporta, ki bodo izboljšala kakovost življenja (funkcionalno oviranih) prebivalcev na podeželju (pomoč na domu, dostava osnovnih potrebščin, ustrezní načini javnega prevoza za otroke in ostale itd.) ter krepitvi medgeneracijskega sodelovanja.

Nevladni sektor kot razvojni potencial regije

V letu 2018 je bilo po podatkih Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJ PES) v regiji 1.492 nevladnih organizacij (v nadaljevanju NVO). Kar 89,9 odstotka teh je bilo društev. Vseh zaposlenih v NVO na tem območju je bilo 511, od tega so zaposlitve v zavodih in ustanovah predstavljale kar 80 odstotkov vseh zaposlenih v NVO. Povprečno število zaposlenih na NVO je 0,34, kar je enako povprečju v Sloveniji. Povprečni prihodek NVO je znašal 33.304 evrov, kar je 12 odstotkov pod slovenskim povprečjem.

Preglednica 11: Registrirane nevladne organizacije v letu 2019

Območje/število registriranih nevladnih organizacij	Društvo	Zasebni zavod	Ustanova	NVO skupaj
Goriška regija	1.391	140	13	1.544
Slovenija	24.091	3.657	282	28.030

Vir: AJPES, evidenca nevladnih organizacij

V letu 2018 je bila izvedena analiza financiranja NVO v 8 občinah regije za obdobje 2015–2017. Skupni prihodki NVO so v 8 občinah do leta 2017 rahlo naraščali. Delež občinskih sredstev za NVO je glede na celotne prihodke NVO v omenjenem obdobju nihal 6,5–7,1 odstotka. Med občinami so za posamezno leto velike razlike, ki pa so odvisne tako od višine financiranja občin kot od višine prihodkov, ki so jih ustvarile NVO. Delež občinskih sredstev za NVO glede na višino občinskega proračuna je v omenjenem obdobju ravno tako nihal; znašal je med 2,5 in 2,9 odstotka.

Podatki iz analize financiranja kažejo, da si NVO v veliki meri pomagajo s prostovoljskim delom. Na podlagi ocene vrednosti prostovoljskega dela NVO v regiji je bilo ugotovljeno, da NVO v povprečju doprinesejo z lastnim prostovoljskim delom kar 3-krat več sredstev, kot jih skupno dobijo iz drugih virov (pridobitnih dejavnosti, občinskih virov, članarin, donacij ipd.). To odraža močno vpetost NVO v reševanje izzivov in težav v lokalni skupnosti.

Glede na predvidene potrebe po krepitvi delovanja NVO v regiji bo treba:

- povečati usposobljenost NVO v regiji in izboljšati dostop do informacij o možnih virih financiranja ter informacij o spremembah zakonodaje;
- krepiti lokalno partnerstvo;
- spremeniti lokalne/regionalne politike, vključno s spremembo financiranja.

Na tej podlagi bodo NVO lahko na ravni regije uspešno sodelovale pri:

- soočanju s potrebami in izzivi dolgožive družbe,
- razvoju socialne ekonomije,
- soočanju z izzivi v turizmu,
- soočanju z uporabo ponovne uporabe materialov (krožno gospodarstvo),
- možnostih za spodbujanje zaposlovanja prikrajšanih skupin.

2.2.2 ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV – BOLJ PAMETNA REGIJA

2.2.2.1 Gospodarstvo

Osnova za gospodarsko stabilnost je uspešno delujoče gospodarstvo z ohranjanjem ključnih makroekonomskih ravnovesij. Rast gospodarstva v regiji mora biti vključujoča in zelena ter mora temeljiti na konkurenčnosti in inovativnosti. Trajnostni razvoj bo zaradi večje uravnoteženosti odpornejši na gospodarske pretrese ter bo omogočal visoko vključenost prebivalstva v ustvarjanje regijskih potencialov in zmanjševal obremenjevanje okolja. Vključujoča rast predvideva tudi regijsko enakomernost razvoja. Pomemben del gospodarske stabilnosti je javnofinančna vzdržnost, za poslovni sektor pa poleg dostopa do raznovrstnih virov financiranja tudi ustrezno podporno institucionalno okolje.

Ključno vlogo pri okrevanju in krepitvi odpornosti bo odigral slovenski Načrt za okrevanje in odpornost (NOO), potrjen v juliju 2021. NOO bo zagotovil obsežno finančno podporo reformam oz. strukturnim spremembam in naložbam, s ciljem ublažiti gospodarski in socialni učinek epidemije covid-19 ter narediti gospodarstvo bolj trajnostno, odporno in bolje pripravljeno na izzive, ki jih predstavljajo zeleni in digitalni prehod. Pomembna bodo tudi vlaganja v okoljsko, prometno, energetska, izobraževalna, zdravstvena, socialna in drugo infrastrukturo, kar lahko v naslednjih letih bistveno prispeva h gospodarski rasti. Razvojne prioritete NOO so razdeljene v štiri stebre: zeleni prehod, digitalna preobrazba, pametna, trajnostna in vključujoča rast ter zdravstvo in socialna varnost.

Ocena stanja v gospodarstvu regije v določenih primerih vključuje upad gospodarske aktivnosti v letu 2020 zaradi posledic epidemije covid-19 in temelji na doseganju ključnih ciljev regionalne politike na naslednjih področjih/kazalnikih:

Razpoložljivi dohodek na prebivalca kot področje kakovosti življenja

Razpoložljivi dohodek gospodinjestev, preračunan na prebivalca, v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji postopoma raste. Ta je bil v letu 2019 v vseh statističnih regijah višji kot v letu 2018, in to v povprečju za 5,1 odstotka.

V naši regiji je v letu 2019 znašal 12.716 evrov, kar je za 4,9 odstotka višji kot leta 2018. V KRZS je v letu 2019 znašal 12.818 evrov, kar je nekoliko več kot v naši regiji. **Severno Primorska (Goriška) razvojna regija po razpoložljivem dohodku na prebivalca v KRZS zaseda tretje, predzadnje mesto.**

Grafikon 7: Razpoložljivi dohodek na prebivalca (statistične regije, Slovenija)

Vir: SURS, <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9160>

V luči drugega cilja regionalne politike, tj. razvojno dohitevanje evropskih regij, so prikazani naslednji kazalniki:

Bruto domači proizvod Goriške regije

Bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) po kupni moči na prebivalca postopoma raste, še vedno pa pomembno zaostaja za povprečjem KRZS. Po podatkih BDP po kupni moči na prebivalca (zadnji podatki) v KRZS presega povprečje EU-28 iz leta 2017 za 2 odstotni točki in to na račun Osrednjeslovenske regije. Preskok je bil narejen prav v letu 2017 (še v letu 2016 je bila na 99 odstotkih povprečja). Goriška regija je v letu 2017 dosegla le 78 odstotkov povprečja EU. Najvišji odstotek je imela regija v letu 2009 (80 odstotkov), po tem letu je rahlo padal, od leta 2015 dalje pa se počasi dviguje (Preglednica 10 v Prilogi 1).

Tudi BDP na prebivalca postopoma raste, vendar pomembno zaostaja tako za sosednjimi regijami v Italiji kot za regijami v KRZS. Postopna rast regijskega BDP na prebivalca je med letoma 2015 in 2019 znašala povprečno 4,7 odstotka, ki jo pripisujemo predvsem ugodnejšim gospodarskim razmeram po obdobju recesije. Goriška regija je po BDP na prebivalca ob primerjavi s sosednjimi pokrajinami iz Italije v obdobju 2014–2017 (zadnji podatki) najmanj zaostajala za pokrajino Videm in Gorica (14 indeksnih točk), največ pa za Trstom KOLIKO? (Preglednica 11 v Prilogi 1).

Ob primerjavi podatkov višine BDP na prebivalca v obdobju 2015–2019 ugotovimo, da ima regija povprečni zaostanek za 23 odstotkov za celotno KRZS. **Regija po BDP na prebivalca v letu 2019 v KRZS zaseda zadnje mesto.**

BDP na prebivalca je bil v letu 2019 glede na 2018 v povprečju (v Sloveniji) višji za 4,7 odstotka. Najbolj se je zvišal v Gorenjski (za 4,7 odstotka), najmanj pa v Obalno-kraški regiji (za 1 odstotek).

Preglednica 12: Bruto domači proizvod na prebivalca v evrih

Območje/leto	Slovenija	Kohezijska regija Zahodna Slovenija	Osrednje-slovenska regija	Gorenjska regija	Goriška regija	Obalno-kraška regija
2015	18.830	22.428	26.540	16.630	17.276	18.795
2016	19.589	23.390	27.715	17.194	18.060	19.542
2017	20.819	24.902	29.278	18.594	19.212	21.293
2018	22.135	26.513	31.212	19.857	20.017	22.670
2019	23.165	27.614	32.620	20.790	20.707	22.894

Vir: Statistični urad RS – podatkovni portal SURS (Bruto domači proizvod na prebivalca (v evrih), statistične regije, Slovenija, letno)

Indeks BDP na prebivalca v regiji se je v primerjavi s Slovenijo poslabšal. V obdobju gospodarske rasti (2013–2017) je regija svoj položaj, merjen z indeksom BDP na prebivalca v regiji, v primerjavi s Slovenijo izboljšala, v obdobju 2017–2019 pa je regija v primerjavi s Slovenijo svoj položaj poslabšala, in sicer za 3,1 indeksne točke.

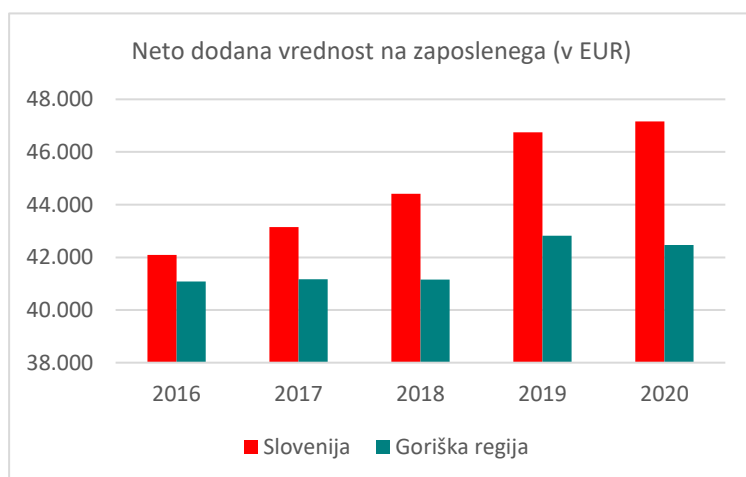
Preglednica 13: Primerjava bruto domačega proizvoda/prebivalca med obdobji 2013–2019

	2013	2015	2017	2019	2013–2015	2015–2017	2017–2019
	indeks ravni				razlika med leti		
	(Slovenija = 100)				(indeksne točke)		
Slovenija	100	100	100	100	0	0	0
Goriška regija	90,8	91,7	92,3	89,4	1	0,7	-3,1

Vir: Statistični urad RS – podatkovni portal SURS (Bruto domači proizvod, na prebivalca, indeks ravni (Slovenija = 100) statistične regije, Slovenija, letno)

Regijska neto dodana vrednost na zaposlenega

Grafikon 8: Regijska neto dodana vrednost na zaposlenega

Regijska neto dodana vrednost (v nadaljevanju NDV) na zaposlenega v obdobju 2016–2020 niha. V letu 2020 je znašala 42.474 evrov, odstotek manj glede na predhodno leto in za 10 odstotkov pod državnim povprečjem. Kar 43 odstotkov NDV na zaposlenega je ustvarilo 435 družb predelovalne dejavnosti, sledijo družbe v dejavnosti trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil s 14 odstotki in družbe strokovnih,

znanstvenih in tehničnih dejavnosti z 8 odstotki. Med občinami Goriške regije so slabo tretjino ali 31 odstotkov NDV na zaposlenega ustvarile družbe občine Nova Gorica, sledijo družbe občine Ajdovščina z 18 odstotki in družbe občine Šempeter-Vrtojba z 12 odstotki.

Največjo rast NDV na zaposlenega beležimo v letu 2019, in sicer za 4 odstotke glede na predhodno leto.

Delež naložb v osnovna sredstva

Delež naložb v osnovna sredstva v regiji raste. V letu 2019 je znašal 294.110 milijonov evrov in predstavljal 4,3 odstotka slovenskega deleža. Delež naložb v osnovna sredstva v regiji je do leta 2015 postopoma rasel, leta 2016 pa je občutno padel za 14,7 odstotka (konec finančne perspektive 2007–2013), od leta 2017 pa ponovno narašča. Prav tako je v letu 2019 narasel za 12,6 odstotka v primerjavi z letom 2018.

Preglednica 14: Naložbe v osnovna sredstva (v tisoč evrih)

	SKUPINE OSNOVNIH SREDSTEV – SKUPAJ				
	2015	2016	2017	2018	2019
Slovenija	5.211.053	4.970.859	4.978.500	5.941.730	6.788.668
Goriška regija	213.894	182.402	221.073	261.319	294.110

Vir: Statistični urad RS – podatkovni portal SURS (Naložbe v osnovna sredstva (tisoč evrov), izbrani podatki po statističnih regijah, Slovenija, letno)

Poslovanje gospodarskih družb v regiji

Poslovanje poslovnih subjektov v regiji je pozitivno, a rezultati poslovanja so veliko slabši. Slovensko gospodarstvo je od leta 2014 hitro okrevalo, izboljšal se je tudi njegov konkurenčni položaj. Z okrepljeno gospodarsko rastjo se je v letu 2017 zmanjšal zaostanek za EU glede BDP na prebivalca. Družbe v regiji so v letu 2020 poslovale pozitivno, a znatno poslabšale rezultate poslovanja glede na predhodno leto (za 35 odstotkov). Razlog poslabšanja gre pripisati predvsem ugotovljenemu negativnemu poslovnemu izidu velikih družb. Samostojni podjetniki Goriške regije so malenkost poslabšali rezultate poslovanja glede na preteklo leto, a manj kakor gospodarske družbe.

V vseh 12 regijah v Sloveniji so družbe v letu 2020 poslabšale rezultate poslovanja glede na predhodno leto, a v nobeni regiji ni bil ugotovljen negativni poslovni rezultat. Zaradi velike navezanosti na bližnji italijanski trg bo regija še bolj občutila posledice koronakrize kot katera druga.

Neto čisti dobiček se zmanjšuje, čista izguba se izrazito povečuje. Neto čisti dobiček na ravni regije, v višini 106.953 tisoč evrov, se je v letu 2020 v primerjavi z letom 2019 skoraj prepopolnil oz. zmanjšal za 41 odstotkov. Pridelana čista izguba na ravni regije, v višini 84.925 tisoč evrov, se je glede na predhodno leto podvojila (za 99 odstotkov) in je predstavljala skoraj polovico (44 odstotkov) ugotovljenega čistega dobička regije. Slabi dve tretjini vse izgube regije gre pripisati trem družbam, katerih poslovanje je pomembno vplivalo na poslovanje celotne regije. Kljub slabšim rezultatom poslovanja pa je zaznati povečano gospodarnost poslovanja in zmanjšanje neto zadolženosti družb, ukrepi in državne podpore pa so pripomogle, da je tudi število zaposlenih v primerjavi z letom 2019 manjše le za odstotek.

V letu 2020 so največ neto čistega dobička regije izkazale družbe s področja trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil, sledijo družbe s področja predelovalnih dejavnosti in družbe s področja oskrbe z električno energijo, plinom in paro. V štirih dejavnostih je bila v letu 2020 ugotovljena neto čista izguba, največ v kulturnih, razvedrilnih in rekreacijskih dejavnostih, v gostinstvu in strokovnih, znanstvenih ter tehničnih dejavnostih.

Med 13 občinami so kar 84 odstotkov neto čistega dobička regije izkazale družbe z območja občin Ajdovščina, Nova Gorica in Kanal ob Soči. Povečanje neto čistega dobička glede na predhodno leto izkazujejo družbe z območja petih občin regije, najbolj (za 16 odstotkov) v

občini Ajdovščina, v preostalih občinah beležijo zmanjšanje, najizraziteje oz. s precejšnjo izgubo sta obračunsko obdobje zaključili občina Idrija in Šempeter-Vrtojba.

Najpomembnejše področje tako po številu zaposlenih kot po skupnih prihodkih je področje C – predelovalne dejavnosti. V letu 2020 je v predelovalni dejavnosti 493 družb zaposlovalo skoraj polovico vseh zaposlenih regije ter ustvarilo 36,7 odstotka vseh prihodkov in 57,6 odstotka izvoznih prihodkov.

Število poslovnih subjektov skupaj v regiji rahlo narašča. Število gospodarskih družb se je v letu 2020 nekoliko povečalo, medtem ko se število samostojnih podjetnikov posameznikov zmanjšuje. Regija se po številu poslovnih subjektov umešča na 6. mesto v Sloveniji in na 4. mesto v KRZS. V obdobju 2016–2020 je razviden trend rasti ustanavljanja poslovnih subjektov – druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane oz. s predpisom določene dejavnosti. Pri številu poslovnih subjektov skupaj v regiji beležimo največjo rast v obdobju 2017–2019, v letu 2020 pa je število poslovnih subjektov nekoliko padlo (posledica epidemije), po zadnjih podatkih (30. 6. 2021) pa število poslovnih subjektov skupaj ponovno narašča (Preglednica 14 v Prilogi 1).

Povprečna mesečna bruto plača vseh zaposlenih rahlo raste, povprečna mesečna bruto plača zaposlenih v gospodarskih družbah zaostaja za javnim sektorjem.

Povprečna mesečna plača na zaposlenega v gospodarstvu regije je v letu 2020 znašala 1.682 evrov, realno slaba dva odstotka (1,9 odstotka) več kakor pred letom dni. V družbah s področja predelovalnih dejavnosti, ki zaposlujejo skoraj polovico vseh zaposlenih regije, je povprečna mesečna plača na zaposlenega znašala 1.671 evrov in bila za 0,7 odstotka pod doseženo ravno gospodarstva regije. Višjo raven povprečne plače na zaposlenega, od dosežene na ravni regije, so izkazale družbe v 8 dejavnostih, največ družbe v finančnih in zavarovalniških dejavnostih (2.403 evre), sledijo družbe z oskrbo z električno energijo, plinom in paro (2.382 evrov povprečne plače).

Trend zmanjševanja novonastalih podjetij se v letu 2019 nadaljuje. Po podatkih Poslovnega registra Slovenije je bilo v letu 2020 v regiji 111 novoustanovljenih družb (22 družb manj kakor v letu 2019), izbrisanih pa 121 družb (59 družb manj kakor v letu 2019).

Trend hitrorastočih podjetij v regiji postopno raste, vendar prepočasi, saj je zaostanek za ostalimi sosednjimi regijami še vedno velik. Ob primerjavi hitrorastočih podjetij v regiji s Slovenijo ugotovimo, da je delež hitrorastočih podjetij v obdobju 2015–2019 le 4,9 odstotka. Enaka slika se nam pokaže, ko pogledamo kazalnika zaposlenih v hitrorastočih podjetjih in ugotovimo, da delež zaposlenih znaša 3,3 odstotka.

Raziskave in razvoj

Število raziskovalcev, zaposlenih v raziskovalno-razvojni dejavnosti (v nadaljevanju RRD) **se povečuje.** Ugotavljamo, da se je v regiji število raziskovalcev zaposlenih v RRD v letu 2015 zmanjšalo za 11,5 odstotka glede na predhodno leto, vendar pa od leta 2016 do leta 2019 konstantno narašča.

Podjetja v regiji povečujejo vlaganja v raziskave in razvoj. Na področju RRD, na katerem temelji dolgoročno vzdržna rast produktivnosti, se gibanje izboljšuje. Podjetja so v obdobju 2016–2019 vlagala v raziskave in razvoj v povprečju 2,23 odstotka bruto domačih izdatkov. V primerjavi s Slovenijo (povprečje je 1,97 odstotka) je omenjeni kazalnik za regijo v povprečju višji za 0,26-odstotne točke.

Rast bruto domačih izdatkov za RRD v obdobju 2016–2019 niha in je v letu 2018 dosegala najnižjo raven.

Preglednica 15: Bruto domači izdatki za razvojno raziskovalne dejavnosti (v odstotkih od regionalnega BDP)

Bruto domači izdatki za RRD (v % od regionalnega BDP)	2016		2017		2018		2019	
	Slovenija	Goriška regija	Slovenija	Goriška regija	Slovenija	Goriška regija	Slovenija	Goriška regija
	2,01	2,17	1,87	2,22	1,95	2,01	2,05	2,52

Vir: Statistični urad RS – podatkovni portal SURS (Bruto domači izdatki za RRD (v odstotkih od regionalnega BDP), Kazalniki za raziskovalno-razvojno dejavnost (v odstotkih) po statistični regiji, Slovenija, letno)

V regiji velja izpostaviti raziskovalno-razvojni projekt Turizem 4.0, za katerega se je v zelo kratkem času pokazalo zelo veliko zanimanje na svetovni ravni. V sklopu največjega raziskovalno-razvojnega projekta v zgodovini Slovenije na temo turizma trenutno poteka raziskava turističnega ekosistema v Sloveniji, katerega namen je ustvariti nov format dinamičnega in sodelovalnega ekosistema, v katerem turizem postavlja v središče lokalno skupnost, ki sobiva v interakciji s turisti, turističnimi ponudniki in državo.

Razvoj socialne ekonomije

Socialna ekonomija⁸ je ekonomija, ki jo sestavljajo neprofitne zasebne organizacije (socialna podjetja, zadrage, invalidska podjetja, zaposlitveni centri, nevladne organizacije: društva, zavodi, ustanove oz. fundacije), ki proizvajajo tržne in netržne izdelke ter storitve, vendar so ustanovljene s socialnim ciljem in delujejo na podlagi participativnih procesov odločanja.

V Goriški regiji deluje šest socialnih podjetij (na dan 31. 12. 2019): Zavod Gostinstvo in turizem na Planoti, Zavod za pomoč SABS, Zavod Matica, podjetništvo na podeželju, ZIP Zavod za inovativno preventivo Nova Gorica, Moj svet, čist planet, društvo za spodbujanje kvalitetnega, zdravega in okolju prijaznega načina življenja ter Združenje socialne ekonomije, p. e. Goriška.

Na območju sicer deluje tudi več drugih organizacij, na področju socialne ekonomije, t. i. invalidskih podjetij, zaposlitvenih centrov, nevladnih organizacij, zadrug, vendar ta nimajo statusa socialnega podjetja.

Razlog, da je na območju Goriške zelo malo socialnih podjetij, je predvsem v nezadostni podpori za razvoj socialnega podjetništva s strani države. Podjetja sicer lahko kandidirajo za sredstva, ki jih razpisuje Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljevanju MGRT) in druga EU-sredstva, vendar je podpora še vedno nezadostna.

V regiji je smiselno izpostaviti projekt INNO-WISEs – Krepitev konkurenčnosti in inovativnosti sektorja socialnega podjetništva, v okviru katerega bodo pripravljene Smernice za razvoj socialne ekonomije v Goriški regiji, ter projekt SILVER SMEs, v okviru katerega si partnerji

⁸Razlika med »socialno ekonomijo« in »socialnim podjetništvom« izhaja iz tega, da beseda »socialno« v eni in drugi besedni zvezi ne pomeni istega. Kadar govorimo o »socialnem podjetništvu« (angl. social entrepreneurship) beseda »socialno« pomeni, da ta podjetja skozi svoje delovanje ustvarjajo določeno družbeno dobro ali družbeno korist. Najsi bo to, da razvijajo in prodajajo takšne produkte (proizvode ali storitve), ki odgovarjajo na določene družbene težave in so zato družbeno koristni, ali pa da zaposlujejo osebe, ki sicer zaradi kakšnih svojih posebnosti težje dostopajo do zaposlitve, ali oboje. Kadar pa govorimo o »socialni ekonomiji« (angl. social economy), pa govorimo o nečem drugem tako v pomenu obsega kot v vsebinskem pomenu. Z vidika obsega gre za to razliko, da »socialna ekonomija« poleg socialnih podjetij vključuje tudi druge subjekte (zadrage, invalidska podjetja in zaposlitvene centre, nevladne organizacije, vzajemne družbe ipd.). Drugo, še bolj pomembno pa je to, da beseda »socialno« v pojmu »socialna ekonomija« pomeni drugačno »družbeno organiziranost«, pomeni prizadevanje skupnosti, da na drugačen način odgovori na potrebe po zagotavljanju temeljnih dobrin za življenje ljudi in delovanje skupnosti. »Socialna ekonomija« torej ne pomeni samo seštevka določenih skupin subjektov, ki razvijajo in prodajo družbeno koristne produkte, temveč je mnogo več od tega, je v temelju drugačna naravnost skupnosti, ki si proizvodnjo in delitev osnovnih dobrin za življenje prizadeva organizirati drugače, kot je to organizirano v kapitalističnem gospodarskem sistemu od zadnjih dveh do treh stoletij.

prizadevajo za usklajen pristop k izzivom razvoja socialnega podjetništva in zaposlovanja ranljivih skupin na območju Goriške regije.

Podporno okolje za podjetništvo

Podpora podjetništvu so zagotovo regijske garancijske sheme, ki imajo pomembno vlogo pri pospeševanju razvoja malega in srednjega gospodarstva, povečanju naložbene aktivnosti v regijah, zmanjšanju stopnje brezposelnosti in lažji dostopnosti do virov financiranja. Ta je v regiji delovala le nekaj let – v programskem obdobju 2014–2020. Trenutno je v mirovanju. Zato v regiji trenutno deluje le Javni sklad malega gospodarstva Goriške in programi, ki jih izvajajo občine neposredno. Načrtno razvijanje podjetniškega okolja in startup ekosistema lahko bistveno pripomore k dinamiki gospodarske transformacije ter rasti regije. Pri tem morajo institucije s svojimi storitvami podpreti vse faze razvoja podjetja: od odkrivanja talentov in nove generacije ambicioznih startup projektov, zagona podjetja do podpore podjetjem v rasti, širjenju na globalne trge in naložbv regiji.

Analiza podpornega okolja je pokazala, da ima regija že razvite številne programe in javne institucije, ki podpirajo posamezno razvojno fazo podjetij. Med njimi so ključni naslednji deležniki: Primorski tehnološki park, UNG, Javni sklad malega gospodarstva Goriške, občine, ki izvajajo ukrepe za pospeševanje gospodarstva (npr. sofinanciranje komunalnega prispevka), razvojne agencije v regiji, Severno Primorska Gospodarska zbornica, območne obrtno-podjetniške zbornice. Institucije nudijo vsaka samo svoj segment podpore. Inovacijsko podjetniško podporno okolje se deloma povezuje z institucijami znanja, vendar priložnosti za lokalno gospodarstvo še niso izčrpane. Podporne institucije podpirajo nastajanje start-up in novih podjetij, zlasti tistih, ki so pomembna za večjo konkurenčnost, enakomernejši regionalni razvoj podjetništva in ustvarjanje višje dodane vrednosti v regiji.

V okviru podpornih storitev države za poslovne subjekte je bil v začetku leta 2018 uveden nov nacionalni sistem SPOT, in sicer SPOT registracija in SPOT svetovanje. **SPOT Registracija** se izvaja na vseh štirih razvojnih agencijah, izpostavi AJ PES v Novi Gorici, upravnih enotah v Tolminu in Idriji, Območno obrtno-podjetniški zbornici v Novi Gorici, Ajdovščini, Idriji in Tolminu. **SPOT Svetovanje** pa se izvaja na sedežu SPOT svetovanje Goriška v Novi Gorici, ki ga izvaja vseh šest partnerskih organizacij (štiri razvojne agencije in območno obrtno-podjetniški zbornici Nova Gorica in Ajdovščina). SPOT svetovanje se prav tako izvaja tudi na sedežih vseh šestih partnerskih organizacij in zajema storitve svetovanja strankam, animiranje in povezovanje regionalnega okolja, izmenjava dobrih praks in odpiranje novih priložnosti ter sooblikovanje podpornega okolja za poslovne subjekte.

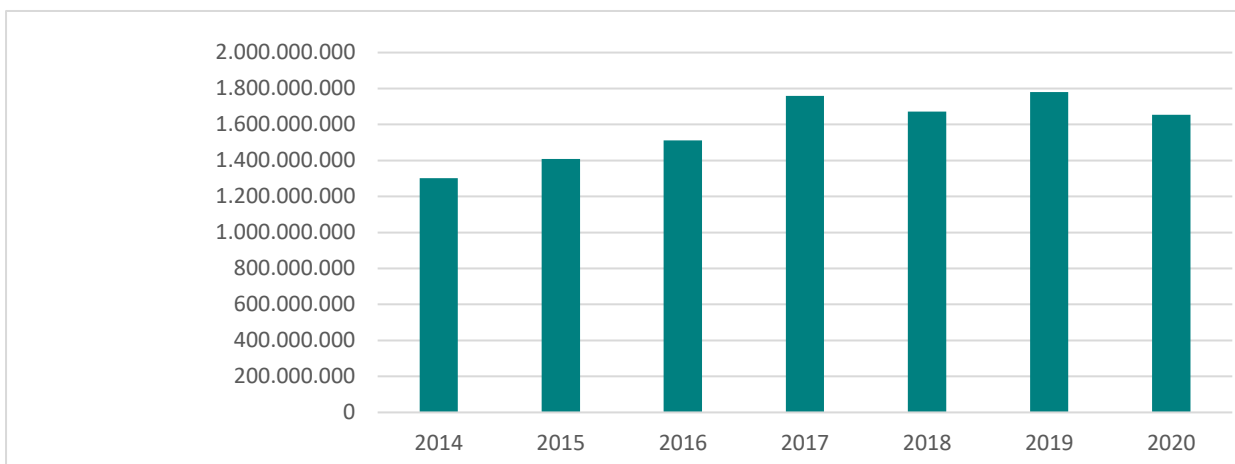
Internacionalizacija

Regija je izvozno naravnana. Strukturne spremembe v svetovnem gospodarstvu so ustvarile nove priložnosti za mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju MSP). V primerjavi z velikimi podjetji je njihova prednost v tem, da lažje zapolnijo tržne niše, uspevajo pa tudi na geografsko manj zanimivih območjih. Zaradi svoje majhnosti so sicer bolj občutljiva in pritisk konkurence zavira njihovo rast in razvoj, vendar so MSP tudi vse bolj vključena v mednarodno menjavo. V Sloveniji brez internacionalizacije poslovanja ne bi dosegli bistvenih prednosti, ki jih ekonomija obsega prinaša in obdržati konkurenčnost.

Čisti prihodek od prodaje na tujem trgu regijskih podjetij je bil v letu 2020 najnižji glede na predhodna tri leta. Ob primerjavi podatkov čistega prihodka na tujem trgu, ki so ga ustvarila podjetja v regiji v obdobju 2014–2017, ugotavljamo, da raste v povprečju z 9 odstotki. V letu 2018 pa glede na predhodno leto beležimo 5-odstotni padec, nato spet rast v letu 2019

za 6,5 odstotka. Največji upad (7 odstotkov) pa so družbe v regiji in na ravni Slovenije, glede na predhodno leto, realizirale v letu 2020.

Grafikon 9: Čisti prihodki od prodaje na tujem trgu v evrih, Severno Primorska (Goriška) razvojna regija

Preglednica 16: Čisti prihodki od prodaje na tujem trgu v evrih

Leto/kazalniki	Čisti prihodki od prodaje na tujem trgu (v EUR) – Goriška	Čisti prihodki od prodaje na tujem trgu (v EUR) – Slovenija
2014	1.301.118.000	
2015	1.408.336.000	
2016	1.510.996.000	
2017	1.758.432.000	37.485.000.000
2018	1.672.000.000	40.735.000.000
2019	1.780.184.000	43.048.704.000
2020	1.653.649.000	39.963.765.000

Vir: AJPES, Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Goriški regiji v letu 2020, junij 2021

Vzpostavitev novih poslovnih con

Število komunalno opremljenih poslovnih con (v nadaljevanju PC) v regiji **postopoma narašča**. Po podatkih iz leta 2021 je v regiji 78 poslovnih con s skupno površino približno 505 hektarjev. Regija spada v prve štiri regije v Sloveniji po največjem številu poslovnih con.

V okviru aktivnosti »Razvijanja novih poslovnih modelov in zasnove novih ter izboljšavo obstoječih vrednostnih verig« je bilo v regiji od leta 2016 izvedenih več projektov ekonomsko-poslovne infrastrukture iz Javnega razpisa za sofinanciranje vlaganj v ekonomsko-poslovno infrastrukturo za obdobje 2016–2017 in Javnega razpisa za sofinanciranje operacij ekonomsko-poslovne infrastrukture v letih 2017–2018, in sicer:

- Dve PC v občini Ajdovščina: PC Ajdovščina – V Talih in PC pod železnico – 2. faza).
- Ena komunalna ureditev obrtne cone v občini Miren-Kostanjevica (Komunalna ureditev obrtne cone Bilje 2).
- Ena komunalna ureditev obrtne cone v občini Šempeter-Vrtojba ni prejela sofinanciranja in je izvedla naložbo z lastnimi sredstvi (Izgradnja gospodarske infrastrukture v ekonomsko poslovni coni Lavžnik).

Do konca programskega obdobja 2020 predvidevamo izvedbo še štirih projektov; eno izgradnjo in eno ureditev poslovno-ekonomske cone ter dve širitvi poslovno-ekonomske

infrastrukture v poslovni coni. Tako so vsi štirje projekti uvrščeni v Dopolnitev št. 4 k Dogovoru za razvoj Goriške razvojne regije 2014–2020:

- Projekt: Izgradnja poslovno-ekonomske cone Nova Gorica-Kromberk, Mestna občina Nova Gorica.
- Projekt: Širitev poslovno-ekonomske infrastrukture v poslovni coni Ajdovščina – Pod železnico 3, Občina Ajdovščina.
- Projekt: Ureditev poslovne cone na Dobrovem, Občina Brda.
- Projekt: Širitev poslovno-ekonomske infrastrukture v poslovni coni Ajdovščina – Mirce/Pod Fructalom, Občina Ajdovščina.

Kulturne in kreativne industrije

Kulturne in kreativne industrije⁹ so pojem, ki opredeljuje odnose med kulturo in umetnostjo ter inovativnostjo, gospodarstvom in razvojem. Gre za to, da se ti odnosi povezujejo v širšem pomenu.

V regiji so kulturne in kreativne industrije razvijajoč koncept, ki ima visok potencial, saj se regija ponaša z razvejano dejavnostjo visokotehnoloških podjetij, inovacijsko naravnanimi znanstvenimi dejavnostmi, močnimi posamičnimi subjekti – tako na ravni gospodarstva kot tudi na ravni umetniškega ustvarjanja, produkcije in akademske sfere. K temu prispevajo tudi pridobljena sredstva, v okviru nekaterih večletnih nacionalnih in mednarodnih projektov, pri katerih gre za povezovanje umetnosti, tehnologije in znanosti ter gospodarstva in umetnosti.

Kot dober primer v regiji velja izpostaviti strateški čezmejni projekt DIVA – Razvoj inovacijskega ekosistema in verig vrednosti: podpiranje čezmejnih inovacij s pomočjo ustvarjalnih industrij. Namen projekta je vzpostavitev inovacijskega okolja s povezavo kreativnega sektorja in gospodarstva, ki bo na področju digitalne transformacije ustvarjal pametne tehnologije za skupnosti in tako uspešno nastopal na globalnem trgu. Vzpostavljanje čezmejnih ekosistemskih povezav je priložnost za povezovanje in razvijanje kapacitet naprednih tehnoloških podjetij in pametnih skupnosti.

Pametna specializacija

Slovenska strategija pametne specializacije – S4¹⁰ omogoča pristop v večletni finančni perspektivi za obdobje 2021–2027. Brez tega ni mogoče dostopati do sredstev, vezanih na cilj pametna Evropa za raziskave, razvoj, inovacije, digitalizacijo, podjetništvo, usposabljanje in izobraževanje. S4 je strategija za krepitev konkurenčnosti gospodarstva s krepitvijo njegove inovacijske sposobnosti, diverzifikacijo obstoječe industrije in storitvenih dejavnosti ter rast novih in hitro rastočih industrij oz. podjetij.

Izvajanje S4 temelji na novem modelu razvojnega sodelovanja, ki poudarja tesnejše, institucionalizirano sodelovanje med državo, gospodarstvom, institucijami znanja in drugimi relevantnimi deležniki na področju raziskav, razvoja in inovacij. Pri spodbujanju sodelovanja

⁹Leta 2010 je Evropska komisija podala delovno definicijo kulturne in kreativne industrije v Zeleni knjigi – Izkoriščanje potenciala kulturnih in ustvarjalnih industrij: »Kulturne industrije« so tiste industrije, ki proizvajajo in distribuirajo dobrine ali storitve, ki imajo takrat, ko se razvijejo, posebni atribut, uporabo in namen, ki uteleša ali posreduje kulturno izražanje, ne glede na komercialno vrednost, ki jo lahko imajo. Poleg tradicionalnih umetnostnih področij (scenske umetnosti, likovne umetnosti, kulturna dediščina – z javnim sektorjem vred) zajemajo tudi film, DVD in video, televizijo in radio, videoigre, nove medije, glasbo, knjige in tisk.

¹⁰S4 opredeljuje tri prioritete stebre in devet področij:

- I. Digitalno: (I.1 Pametna mesta in skupnosti, I.2 Pametne stavbe in dom z lesno verigo).
- II. Krožno: (II.1 Mreže za prehod v krožno gospodarstvo, II.2 Trajnostna hrana, II.3 Trajnostni turizem).
- III. (S)Industrija 4.0: (III.1 Tovarne prihodnosti, III.2 Zdravje-medicina, III.3 Mobilnost, III.4. Materiali kot končni produkti).

med inovacijskimi deležniki imajo ključno vlogo SRIP, na državni ravni pa je ključna medresorska koordinacija, saj izvajanje S4 poteka v okviru pristojnosti različnih ministrstev.

Med občinami velja izpostaviti občini Idrija in Ajdovščina, ki sta se usmerili v digitalizacijo občin v okviru projekta Pametne občine na podlagi mednarodnih standardov, ki omogočajo zbiranje, vrednotenje in primerjavo podatkov različnih mest. Obenem ponujajo učinkovite metode vodenja, najnovejše tehnologije in prakse, ki mestom pomagajo izboljšati kakovost življenja prebivalcev in doseganje okoljskih ciljev, hkrati pa spodbujajo inovacije ter rast in razvoj v smeri krepitve pametnih mest in skupnosti.

V regiji je na področju pametne specializacije smiselno omeniti naslednje projekte iz področja avtomobilske industrije v skupni vrednosti 30 milijonov evrov: TPV4LIGHT – Tovarna prihodnosti za lažje komponente vozil in EVA4GREEN – Ekološki varen avtomobil za zeleno mobilnost. Projekti na drugih področjih, ki zasledujejo cilje pametne specializacije, so še: Z-Wave moduli za pametne hiše, MARTINA – materiali in tehnologije za nove aplikacije, CELKROG, GOSTOP – tovarne prihodnosti ter IQ DOM – inteligentni dom nove generacije. Podjetja iz regije pa sodelujejo tudi v mednarodnih projektih s področja biomedicine ter biotehnološkega razvoja.

Iz navedenega izhaja, da se morajo podjetja v naši regiji osredotočiti na novo zastavljene ključne usmeritve pametne specializacije na področju avtomobilske industrije, gradnje stanovanjskih objektov in digitalizacije javne uprave, če želijo konkurirati na globalnem trgu in uspešno črpati EU-sredstva. Podjetja, ki se bodo usmerila v pametno specializacijo, bodo dosegla večjo dodano vrednost in posledično ustvarila več kakovostnih delovnih mest.

2.2.2.2 Turizem

V letu 2017 je bila sprejeta Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 z jasno vizijo postati zelena, aktivna in zdrava destinacija za 5-zvezdnična doživetja. Strategija opredeljuje Slovenijo na štiri makro destinacije: Alpska Slovenija, Mediteranska Slovenija, Termalna Panonska Slovenija in Osrednja Slovenija & Ljubljana.

Skladno s strategijo so to vodilne destinacije Nova Gorica in Vipavska dolina, Kras in Brda (makro destinacija Mediteranska Slovenija), vodilna destinacija Dolina Soče (makro destinacija Alpska Slovenija) ter vodilna destinacija Škofja Loka in Idrija, UNESCO (makro destinacija Osrednja Slovenija in Ljubljana).

Turizem predstavlja za regijo perspektivno gospodarsko dejavnost, ki posredno in neposredno vključuje številne druge dejavnosti in se z njimi povezuje. Igralništvo poleg doživljajskih športov še vedno predstavlja enega od bolj razvitih turističnih proizvodov regije. Kljub temu ima regija tudi druge, za razvoj turizma primerne potenciale, kot so naravno okolje, kulturna, tehniška, zgodovinska in naravna dediščina, vino, kulinarika in podeželski turizem ter poslovni in verski turizem – vse v produktni obliki doživljajskih doživetij, ki pa so še vedno premalo izkoriščeni.

Pri nadaljnjem razvoju turizma bo treba najti ravnovesje med rabo in varovanjem okolja ter med kulturnimi in socialnimi značilnostmi. Turistični razvoj mora spodbujati aktivnost lokalnega prebivalstva, in sicer v smislu povezovanja, kakovosti, promocije in trženja lokalnih proizvodov, hkrati pa podpreti tudi velike naložbe v kongresni, športno-rekreativni (zimski in letni) ter termalni turizem.

Turizem je ena od pomembnejših panog, saj poleg vpliva na BDP vpliva tudi na razvoj manj razvitih območij, zaposlitev lokalnega prebivalstva in povečanje obsega naložb, pomembni pa so tudi neekonomski učinki turizma. Epidemija covid-19 v kombinaciji s strogimi zavezitvenimi ukrepi pomeni velik negativni šok za turizem v regiji in v Sloveniji. Trenutno razpoložljivi podatki v letu 2020 kažejo na močan upad turističnih prihodkov. Kolikšni bodo dejanski negativni učinki, je najbolj odvisno od nadaljnega poteka širjenja epidemije, njenega trajanja in sprejetih ukrepov. Glede prihodnjega razvoja panoge prevladuje prepričanje, da turizem po epidemiji ne bo enak kot pred krizo, lahko pa regija izkoristi novo priložnost kot zelena, varna in trajnostna destinacija.

K izboljšanju turističnih rezultatov v Sloveniji v letu 2020 naj bi pripomogli tudi različni ukrepi, med njimi zlasti turistični boni. Vlada Republike Slovenije je sprejela več interventnih zakonov za obvladovanje kriznih razmer, ki bi pomagali tudi turističnemu sektorju. Poleg teh so bili sprejeti tudi dodatni ukrepi na področju turizma, med katerimi je najpomembnejša uvedba bonov za izboljšanje gospodarskega položaja na področju potrošnje turizma.

Svetovna turistična organizacija približevanje številkam, zabeleženim v turizmu v letu 2019, pričakuje do leta 2023 oz. do leta 2024. Po mnenju strokovnjakov so glavni dejavniki, ki preprečujejo okrevanje turizma, potovalne omejitve, počasna zamejitev virusa, negotovost potrošnikov, ekonomsko okolje, pomanjkanje koordiniranega odziva med državami in počasno vračanje letalskih povezav.

Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 opredeljuje šest ključnih politik, ki so vezani na novo organiziranost (makro destinacije in turistični produkti), namestitve in turistična infrastruktura (naložbe), kadre v turizmu, naravne in kulturne vire, mala in srednje velika podjetja ter institucionalni in pravni okvir.

Ključni izzivi slovenskega turizma, ki bodo pomembni tudi za regijo, izhajajoči iz omenjene Strategije 2017–2021, so naslednji:

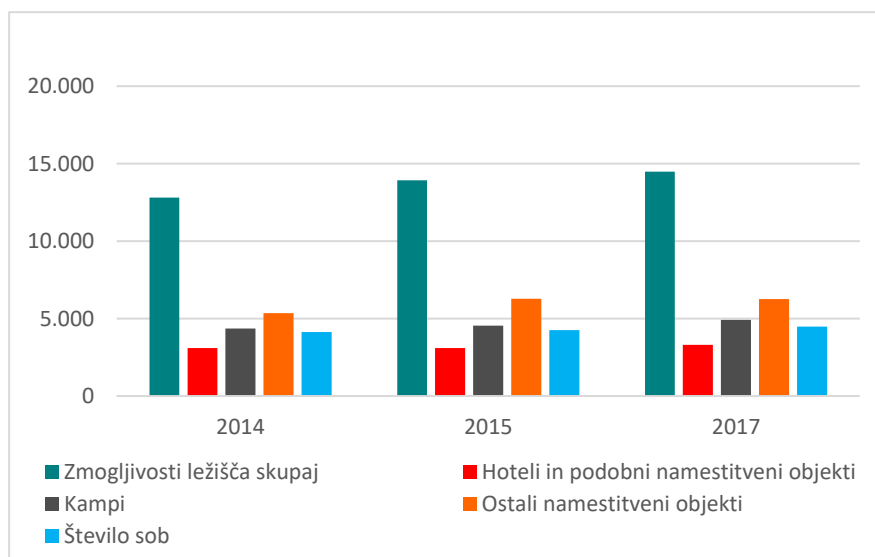
- Trenutno se sproti, pri predstavljanju mesečnih rezultatov slovenskega turizma, izpostavlja večinoma le temeljne kvantitativne kazalnike (prihode in nočitve), s čimer zameglimo strukturne težave slovenskega turizma: število prihodov se povečuje po višji stopnji kot število nočitev, kontinuirano se zmanjšuje povprečna doba bivanja, ter ključno: imamo več obiskovalcev, prodamo več, vendar po nižjih cenah.
- Število nočitev se povečuje po precejšnji stopnji, vendar še nadalje ne prispeva dovolj k povečanju zasedenosti hotelskih zmogljivosti, še posebej ne izven sezonskih mesecev, čeprav ima Slovenija glede na raznoliko strukturo svoje ponudbe in pokrajinskih značilnosti (aktivni oddih, smučanje, MICE, močna zdraviliška ponudba in ponudba dobrega počutja) vse danosti za to.
- Za analiziranje uspešnosti slovenskega turizma in doseganja strateških ciljev je nujno potrebno zagotavljanje in spremljanje informacij o gospodarskih vplivih (Satelitski računi za turizem (angl. Tourism satellite accounts), turistični potrošnji in zadovoljstvu obiskovalcev – na letni ravni, tako na nacionalni kot na destinacijski ravni, ne samo na podjetniški (poslovno-zaupni) ravni. Zagotoviti je treba sprotno analiziranje in tudi domače, specifične sistemske raziskave.

Vse te trende in izzive bodo morale spremljati tudi destinacije ter njihov management v regiji in se ustrezno odzivati nanje.

Analiza turističnih gibanj v regiji v obdobju 2014–2017 oz. 2018 (zadnji dostopni podatki)

V regiji se povečuje število turističnih nastanitvenih zmogljivosti, ob tem pa primanjkuje ustreznih hotelskih kapacitet.

Število ležišč v regiji se je v letu 2017 glede na leto 2014 povečalo za 13 odstotkov, kar je dobra 2 odstotka več od nacionalnega povečanja v enako opazovanem času, ki znaša slabih 11 odstotkov.

Grafikon 10: *Prenočitvene zmogljivosti v Severno Primorski (Goriški) razvojni regiji*

Na območju regije imamo raznoliko strukturo namestitvenih kapacitet. Ob primerjavi podatkov iz leta 2017 z letom 2014 za izbrane namestitvene kategorije (hoteli in podobni nastanitveni objekti, kampi, ostali namestitveni objekti in sobe) ugotovimo povprečno 13-odstotno rast. Pri primerjavi med posameznimi kategorijami namestitev med letoma 2017–2014 je stanje rasti naslednje: bivanje v hotelih in podobnih namestitvenih objektih se povečuje za skoraj 7 odstotkov, bivanje v kampih se povečuje za dobrih 12 odstotkov, ostali namestitveni objekti beležijo rast za dobrih 17 odstotkov, bivanje v sobah pa se povečuje za dobrih 8 odstotkov. Iz statističnih podatkov ugotavljamo, da v naši regiji beleži najvišjo rast kategorija ostali namestitveni objekti, najnižjo pa hoteli in podobni nastanitveni objekti. Iz tega izhaja, da se razvija predvsem bivanje v ostalih namestitvenih objektih, **medtem ko se kaže pomanjkanje kakovostnih hotelskih namestitev** (Preglednica 15 v Prilogi 1).

Glede na leto 2014 se je struktura namestitvenih kapacitet spremenila v prid kampov, sob, zato je normalno, da se je povečal delež namestitev v tovrstnih namestitvenih objektih, zmanjšal pa delež namestitev v hotelih. To je glede na vsebino produktov, ki so značilni za regijo, pravzaprav zelo dober trend, saj na ta način raste odstotek družinskih in butičnih nočitvenih zmogljivosti, ki so veliko bolj trajnostnega značaja in fleksibilnejše za vsa nepredvidljiva nihanja na turističnih trgih. Razlike po občinah so velike – v Novi Gorici, Šempetru, Ajdovščini in Cerknem prevladujejo namestitve v hotelih, v Bovcu in Kobaridu pa namestitve v kampih.

Struktura obiskovalcev iz tujine je zelo raznolika. Struktura obiskovalcev je izjemno raznolika – tako glede nacionalnosti kot glede motivov prihoda. Ob primerjavi podatkov za leto 2017 z letom 2014 ugotovimo, da najbolj narašča število latvijskih, izraelskih, avstralskih, novozelandskih, nizozemskih in irskih gostov. Po številu obiskov tujih gostov pa je največ italijanskih, nemških in avstrijskih gostov. Podrobnejša raziskava motivov za obisk posamezne destinacije bi gotovo pokazala, da se za obisk Zgornjega Posočja odločajo predvsem turisti, ki se zanimajo za šport oz. aktivni oddih, raznoliko naravo in športne aktivnosti, vključno z aktivnostmi na snegu (alpsko smučanje in ostali zimski športi). Na Goriško zahajajo predvsem obiskovalci igralniških salonov, na Ajdovsko in Vipavsko ter območje Brd zahajajo predvsem turisti, ki se zanimajo za gastronomijo in vinsko-kulinarični turizem, na Idrijsko-Cerkljansko pa gosti, ki jih zanima smučarski turizem ter kulturna in tehnična dediščina.

Preglednica 17: Število prihodov in nočitev turistov v letih 2014 in 2018

Goriška regija 2014	Slovenija 2014	Goriška regija 2018	Slovenija 2018
833.810	13.114.662	1.748.619	21.627.971

Vir: Statistični urad RS – podatkovni portal SURS (Prihodi in prenočitve domačih in tujih turistov, občine, Slovenija, letno)

Število nočitev domačih in tujih turistov v regiji raste. Tuji turisti so v letu 2018 v regiji prenočili 1.010.563-krat, kar je 121,5 odstotka več kot v letu 2014 (456.248) in 38 odstotnih točk več glede na nacionalno primerjavo v enakem obdobju.

Iz statističnih podatkov je razvidno, da število domačih in tujih turistov ohranja trend rasti. Ob primerjavi podatkov glede prihodov turistov (domači in tuji skupaj) ugotovimo, da je regijo v letu 2018 obiskalo kar 97,6 odstotka več domačih in tujih turistov v primerjavi z letom 2014, kar je razvidno v preglednici 16 v Prilogi 1.

Dolžina bivanja turistov v regiji raste, vendar je še vedno kratka. Dolžina bivanja turistov v regiji je v porastu, v povprečju nekaj manj kot dva dni in pol, vendar je še vedno kratka. Domači turisti v povprečju v regiji bivajo 2,38 dneva, medtem ko tuji turisti bivajo v povprečju 2,34 dneva. Nekoliko daljša dolžina bivanja je le na Idrijsko-Cerkljanskem – med tremi in štirimi dnevi. K višjemu povprečju pripomore obisk v smučarskem središču Cerčno. Težava je tudi relativno majhna poraba turistov, zato bi morali razvijati tiste oblike turizma z višjo dodano vrednostjo.

Naravne in kulturno-zgodovinske danosti pogojujejo vrsto turizma. Raznoliko naravno okolje z rekami Sočo, Idrijco, Nadižo in Vipavo, številni sakralni objekti, gradovi, tehnični spomeniki, zgodovinski objekti in ostanki prve svetovne vojne ter rapalske meje so odlična podlaga za sistematičen razvoj posameznih turističnih dejavnosti. Z bogato kulturno in tehniško dediščino se ponaša Idrija, ki je z dediščino živega srebra vpisana na UNESCO seznam kulturne dediščine: Antonijev rov, topilnica Hg, Mestni muzej Idrija, idrijska kamšt, klavže, Tehniški muzej v jašku Frančiške in grad Gewerkeneg. V regiji je treba izpostaviti tudi rimsko Castro (rimska zgodba), vodni stolp nad Vrtovinom, rimsko utrdbo Ad pirum na Hrušici, tehniško dediščino v porečju Hublja, muzejsko zbirko Ajdovščino z zbirko fosilov in zbirko Castra, Pilonovo galerijo v Ajdovščini, značilne strnjene vasi, npr. znameniti srednjeveški

Vipavski križ, dvorec Zemono, Lanthierijev dvorec, grad Rihemberk, grad Kromberk, grad Dobrovo, Coroninijev dvorec, grad Ozeljan, grad Vogrsko, Sveto Goro, samostan Kostanjevica, Napoleonov most pri Kobaridu, bolnico Franjo, ostaline prve svetovne vojne, kot so Javorca kot najlepši spomenik prve svetovne vojne v Sloveniji, Sabotin, Solkanski most, vila Rafut, vila Bartolomej, vila Vipolže, Muzej na meji, spominski hiši Alojza Gradnika in Ludvika Zorzuta, Bohinjska proga, trg Kontrada v Kanalu ter številne muzeje na prostem.

Regija je bogata z naravnimi znamenitostmi, kot so dolina Trente s Triglavskim narodnim parkom, Tolminska korita, Koseška korita, izviri rek Soče, Vipave in Hublja, izvir Zaganjalka pod Cerkljanskim Vrhom, slap Savinka, velika ledena jama v Paradani, Divje jezero, Otliško okno, Trnovski gozd s svojimi posebnostmi, zanimiv jamski svet in druge znamenitosti.

V prihodnosti se pričakuje porast turističnih produktov, ki jih ponujajo kulinarično-vinski, športno-rekreativni, kongresni, verski, vitalni in igralniški turizem ter turizem, ki temelji na bogati kulturni, zgodovinski in tehniški dediščini ter kulinariki. V regiji so možnosti za razvoj zdraviliškega turizma (Cerkno, Tolmin, Brda) in klimatskih zdravilišč (Črni Vrh nad Idrijo, Šebrelje). Možnost razvoja geoturizma se nanaša na širok spekter aktivnosti v naravi v kombinaciji izkustvenega turizma in aktivnega preživljanja prostega časa. Izjemen primer je rudišče živega srebra z Antonijevim rovom, ki ni le primer izjemne kulturne dediščine, temveč tudi naravna dediščina svetovnega pomena, vključena v Geopark Idrija. Možna je razširitev geoparka na širši del regije, saj ta prav tako razpolaga z izjemnim bogastvom naravne, geološke in kulturne dediščine.

Na področju žičniške infrastrukture sta najbolj poznana smučarska centra Kanin in Cerkno, slednji tudi z novim lastništvom in smelimi načrti za razvoj te dejavnosti v prihodnje. Vsepovsod na omenjenih lokacijah obstaja potreba po novih naložbah in posodobitvah. Treba je poudariti, da so vsa omenjena smučišča, razen Kanina, na nadmorski višini, ki zahteva umetno zasneževanje, kar je iz vidika trajnosti, varovanja okolja in ekonomičnosti relativno neugoden dejavnik za njihov pozitivno poslovanje, predvsem v primeru zelenih zim.

Regija ima velik potencial tudi v letalskem turizmu, saj ima dve športni letališči, in sicer v Ajdovščini in Bovcu.

Organiziranost za doseganje boljših rezultatov. V letu 2018 je bil ustanovljen Javni zavod za turizem Nova Gorica in Vipavska dolina, z namenom trženja in promocije turizma destinacije Vipavska dolina, ki so ga ustanovile Mestna občina Nova Gorica (v nadaljevanju MONG), Občina Renče-Vogrsko in Občina Ajdovščina. Poslanstvo zavoda je poleg osnovne naloge načrtovanja, organiziranja in izvajanja turizma tudi izvajanje nalog, ki se v strategiji slovenskega turizma nanašajo na destinacijo Nova Gorica in Vipavska dolina, ki je uvrščena med 34 vodilnih turističnih destinacij. Poleg tega na Goriškem delujejo tudi drugi zavodi. Občina Miren-Kostanjevica je v letu 2018 ustanovila Javni zavod za turizem. Na območju Zgornjega Posočja deluje javni zavod Turizem dolina Soče, ki povezuje občine Bovec, Kobarid in Tolmin. Na območju Občine Brda deluje Zavod za turizem, kulturo, mladino in šport, na območju Občine Šempeter-Vrtojba pa deluje Zavod za kulturo, šport, turizem in mladino. Na območju Občine Vipava deluje Zavod Trg Vipava, na območju občin Idrija in Cerkno pa delujeta Zavod za turizem Idrija in LTO Laufar.

Turizem je v vzponu, kakovostnega kadra pa primanjkuje. Kakovosten kader je za razvoj turizma nujno potreben. V Sloveniji ustrezno izobraženega kadra primanjkuje, saj delo v turizmu ni ustrezno ovrednoteno in se zato mladi ne odločajo za ta poklic.

2.2.3 ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV – BOLJ ZELENA REGIJA

Evropa se je zavzela za zmanjšanje ogljičnega odtisa in podala smernice v okviru podnebno-energetskega sistema ter s tem zmanjšanje uporabe fosilnih goriv, ki sodijo med neobnovljive vire. Zeleni dogovor in cilji EU Strategije za biotsko raznovrstnost do 2030 stremijo k izboljšanju okolja, zato morajo biti vsi projekti pripravljeni na način, da njihove aktivnosti ne učinkujejo negativno na stanje okolja in narave, zato morajo že v fazi načrtovanja in umeščanja aktivnosti slediti stroki in usmeritvam varstva narave. Na ta način so EU financiranja v skladu z načelom izogibanja večji škodi na okolje.

2.2.3.1 Učinkovito upravljanje z obnovljivimi in nizkoogljimi viri energije

Skrb za ohranjanje in izboljšanje stanja voda

Potreba po decentralizaciji upravljanja voda in s tem večjim vključevanjem lokalnih skupnosti

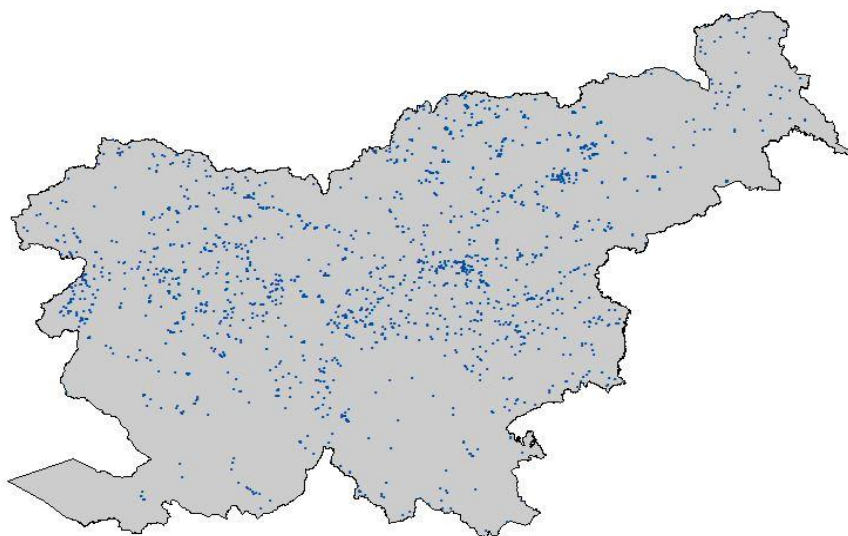
Regija je izjemno bogata z vodnimi viri, ki jih je treba učinkovito in načrtno upravljati. Načrt upravljanja voda urejata Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021 ter Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021, ki omogočata izpolnjevanje ciljev, ki se nanašajo na doseganje dobrega stanja ali dobrega ekološkega potenciala vodnih teles.

V preteklosti je bila že večkrat poudarjena potreba po decentralizaciji upravljanja voda in s tem večje vključevanje lokalnih skupnosti.

Potreba po ureditvi/rekonstrukciji/novogradnji vodovodnih sistemov

V regiji že imamo številne vodovodne sisteme, katere v večini upravljajo komunalna podjetja, kot gospodarsko javno službo.

Slika 4: Prikaz zajetji, ki so namenjena neposredni rabi vode za oskrbo s pitno vodo, ki se izvaja kot gospodarska javna služba

Vir: Osnetek Operativnega programa oskrbe s pitno vodo za obdobje 2022 do 2027, www.gov.si/zbirke/javne-objave/osnetek-operativnega-programa-oskrbe-s-pitno-vodo-za-obdobje-od-2022-do-2027

Na posameznih območjih se pojavlja potreba po ureditvi, rekonstrukciji ali novogradnji novih vodovodnih sistemov.

Preglednica 18: Oskrba s pitno vodo iz sistemov, dolžina vodovoda v km in število uporabnikov

Upravljavlec	Vodovodni sistem z več kot 50 uporabniki	Vodovod (v km)	Število uporabnikov
Vodovodno omrežje VIK NG v upravljanju ¹¹	11	767	35.435
Komunala Tolmin d.o.o. ¹²	20	163,292	9.678
Komunalno stanovanjska družba d. o. o. Ajdovščina ¹³	7	250,063	18.004
Komunala Idrija	7	173,259	9.618 (v aglomeracijah)
Občina Kanal ob Soči, režijski obrat	13	97	4.808

Vir: MRRA (2020)

Občine imajo vodooskrbo organizirano v sklopu javnih komunalnih podjetij. Iz preglednice 18 je razvidno, koliko kilometrov ima v upravljanju posamezna družba, število vodovodnih sistemov z nad 50 uporabniki in število uporabnikov. V regiji ostaja veliko vodnih sistemov, ki nimajo upravljavca.

V sklopu DRR je predviden ukrep za ureditev/rekonstrukcijo/novogradnjo vodovodnih sistemov:

- Projekt **Celovito hidravlično uravnoteženje vodooskrbnega sistema Hubelj-Skuk** predvideva povezavo vodnih virov Hubelj in Skuk v enotni hidravlično uravnotežen vodooskrbni sistem, s čimer se bo zagotovilo strateško varnost vodooskrbe prebivalcev.
- Projekt **Rekonstrukcija in novogradnja z namenom hidravličnih izboljšav na vodovodnem sistemu Mrzlek** predvideva rekonstrukcijo in novogradnjo vodovodne infrastrukture na vodovodnem sistemu Mrzlek z namenom hidravličnih izboljšav za zmanjšanje vodnih izgub in zagotovitev dolgoročne dobave zdravstveno ustrezne pitne vode. Ukrepi se bodo izvajali na dotrajanih in neustreznih vodovodnih odsekih na območju občine Renče-Vogrsko.

V regiji so v izvajanju naslednji projekti v subregiji:

- vodovod Testeni–Zavrh,
- vodovodni sistem Ilovica,
- vodovodni sistem Koprivšče.

Velik izziv regiji predstavlja zmanjševanje porabe vode in stremljenje k dezinfekciji vodovodnih sistemov brez uporabe klora.

Težava čiščenja odpadnih voda v aglomeracijah pod 2.000 PE

Leta 2017 je bil v regiji zaključen kohezijski projekt CČN Nova Gorica, ki zagotavlja odvajanje in čiščenje odpadnih voda na območju urbanega območja Nove Gorice, Šempetra pri Gorici in Mirna z namenom, da se doseže dobro kakovostno stanje Soče in Vipave.

V Dopolnitvi št. 4 k DRR, ki je izvedbeni dokument RRP, so predvideni naslednji projekti:

¹¹Oskrbujejo Mestno občino Nova Gorica, občino Brda, občino Šempeter-Vrtojba, občino Renče-Vogrsko in občino Miren-Kostanjevica.

¹²Oskrbujejo Občino Bovec, Občino Kobarid in Občino Tolmin.

¹³ Vodovodni sistem Vipava zajema tudi vas Budanje, ki spada v Občino Ajdovščina. Podatki zajemajo samo podatke znotraj Občine Ajdovščina.

- **Projekt Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Soče – aglomeracija ID 1515 Kromberk** predstavlja 1. fazo dvofazne operacije, in sicer izgradnjo posameznih odsekov ločenega kanalizacijskega omrežja za odvajanje ter čiščenje komunalnih odpadnih voda, ki niso bili predmet predhodnih naložb na kanalizacijskem sistemu aglomeracije ID 1515 Kromberk.
- **Projekt Ureditev obstoječega stanja in povečanje stopnje priključenosti na kanalizacijsko omrežje v aglomeraciji ID 1033 Miren** predvideva rekonstrukcijo obstoječih mešanih kanalov, ki niso bili predmet predhodnih naložb, v katere se stekajo tako meteorne kot fekalne vode, in novogradnjo potrebnih kanalizacijskih kanalov.

V regiji so naslednji projekti, ki se že izvajajo ali so tik pred začetkom izvedbe:

- rekonstrukcija ČN Dobljar,
- kanalizacija Letališče Bovec,
- kanalizacija in ČN Podkraj, Višnje,
- ČN Dobljar,
- komunalno urejanje naselja Kneža,
- komunalna infrastruktura Prilesje,
- kanalizacija Bilje–Bukovica,
- kanalizacija Renče–Arčoni,
- kanalizacija Renče–Žigoni,
- kanalizacijsko omrežje Duplje.

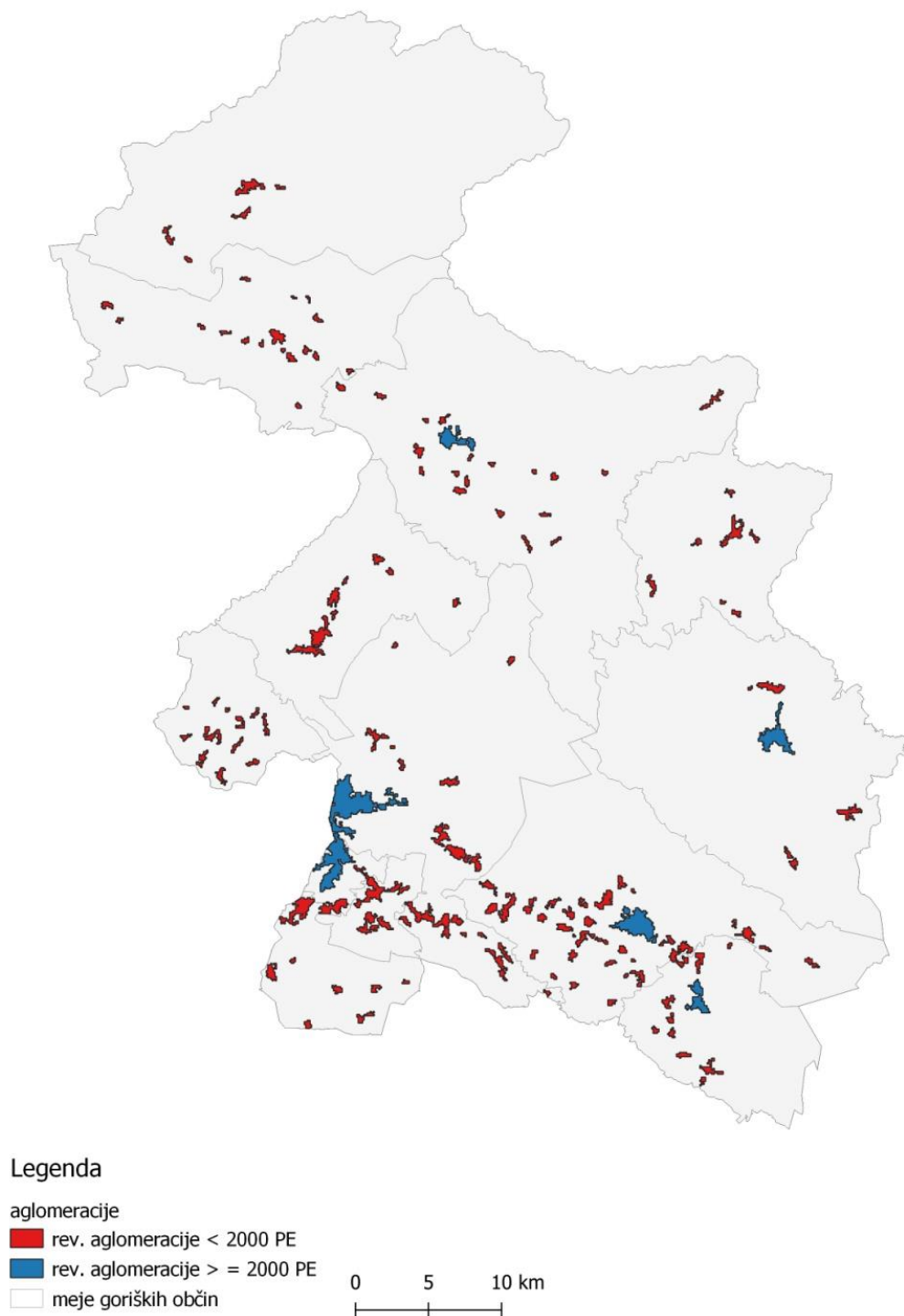
Na podlagi Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode za aglomeracije s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 500 PE in manjšo od 2.000 PE, če gre za iztok v občutljivo območje ali v vodo na prispevnem območju občutljivega območja ali v vodo na vodovarstvenem območju, bi morale biti odvajanje komunalne odpadne vode po javni kanalizaciji in primerno čiščenje te komunalne odpadne vode zagotovljeno najpozneje do 31. decembra 2021. Za aglomeracije s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 50 PE in manjšo od 500 PE, če gre za iztok v občutljivo območje ali v vodo na prispevnem območju občutljivega območja ali v vodo na vodovarstvenem območju, in za aglomeracije s skupno obremenitvijo, enako ali večjo od 50 PE in manjšo od 2.000 PE, če ne gre za iztok v občutljivo območje ali v vodo na prispevnem območju občutljivega območja ali v vodo na vodovarstvenem območju, mora biti odvajanje komunalne odpadne vode po javni kanalizaciji in primerno čiščenje te komunalne odpadne vode zagotovljeno najpozneje do 31. decembra 2023.

Po Uredbi o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode bi morale biti aglomeracije pod 2.000 PE opremljene z javnim kanalizacijskim omrežjem in komunalnimi čistilnimi napravami najpozneje do 31. 12. 2021 na vodovarstvenih območjih oz. do 31. 12. 2023 na vseh ostalih območjih.

V regiji je ključno vzpostaviti ustrezno infrastrukturo za čiščenje odpadnih voda, kjer še vedno obstajajo za to potrebe, vključno z aglomeracijami pod 2.000 PE. Po podatkih, zbranih v okviru MRRA, je v regiji 112 aglomeracij, katerih ocenjena vrednost izgradnje čistilnih naprav je 91.692.602,14 evra (10. 7. 2019). Vzpostavitev takšnih čistilnih naprav predstavlja veliko finančno obremenitev za občine.

Premajhna pokritost s čistilnimi napravami povzroča škodo naravnim habitatom.

Slika 5: Novelirane aglomeracije (2019)

Vir. ARSO, 2022 (karta: Veronika Koncut, arhiv Posoškega razvojnega centra)

Vodni viri in razgiban relief omogočata raznoliko gospodarsko rabo voda: izkoriščanje voda za pridobivanje električne energije; istočasno se v ravninskih predelih regije soočajo s potrebo po zagotovitvi dodatnih virov namakanja.

V porečju Idrijce in zgornjem delu porečja Soče številčno prevladujejo male elektrarne v zasebni lasti in v lasti Soških elektrarn Nova Gorica d.o.o.

Na območju regije imamo še več manjših hidroelektrarn (v nadaljevanju HE), ki stremijo k delovanju v sozvočju z naravo, sonaravnim urejanjem in po principih trajnostnega razvoja.

Pomemben vir namakanja v regiji predstavlja akumulacijsko jezero Vogršček. Zaradi dotrajanosti se je konec leta 2019 začela sanacija pregrade Vogršček s pripadajočimi objekti.

Daljša sušna obdobja in neenakomerna razporeditev padavin skozi leto predstavljata regiji izziv nadzora nad namakanjem, kar je možno urediti z ustreznim nadzorom zajema voda, vodna dovoljenja namakanja, ter ureditvijo hudourniških strug.

Razvoj turizma in rekreacije prinaša vprašanje varnosti na kopalnih odsekih in »divjih kopalniščih« ter vprašanje plovnega režima celinskih voda. V regiji imamo številne odseke, namenjene kopanju, kot so npr. Kopalno območje Soča pri Solkanu, Soča v Kanalu ob Soči, Idrijca v Bači pri Modreju, Soča pri Tolminu II, Soča pri Tolminu I, Soča pri Čezsoči in Nadiža ter na reki Vipavi. Kopalna mesta so na območju regije v zelo dobrem stanju. Odseki imajo preverjeno kakovost vode, ki se v času kopalne sezone nadzoruje vsakih 14 dni (meritve izvaja NIJZ). Čiste reke ponujajo možnost za širitev mreže odsekov namenjenih kopanju na že obstoječih vodnih telesih in novih. Zaradi vse višjih letnih temperatur in razvoja turizma ter rekreacije se v regiji poraja vprašanje varnosti kopanja na »divjih kopalniščih«. Med najbolj izpostavljenimi je problematika kopanja na območju reke Soče v Solkanu.

Razvoj turizma in rekreacije postavlja vprašanje plovnosti celinskih voda. Vsaka občina posebej v plovbnem režimu določa, kje in pod kakšnimi pogoji se lahko pluje na celinskih vodah. Kjer se te raztezajo čez več občin, pa se več občin dogovori za enoten plovni režim.

Za plovbo po reki Soči in Koritnici je za namen športnega turizma med 15. marcem in 31. oktobrom treba pridobiti ustrezno dovolilnico. Izziv v regiji predstavlja tudi uporaba drugih rek za plovbo, kot je npr. reka Vipava.

Skrb za ohranjanje gozdov in njihovo učinkovito upravljanje

Regija se uvršča med bolj gozdnata območja v Sloveniji (67 % gozdnatost). Prevladujejo zasebni gozdovi (66,6%), kompleksi državnih gozdov z boljšimi zasnovami pa pokrivajo približno petino površine gozda. Lesna zaloga na območju regije znaša skupaj 36.774.101 m³ (247 m³/ha), od tega je 9.081.863 m³ oz. 24,7 % iglavcev in 27.692.238 m³ oz. 75,3 % listavcev. V regiji so najbolj razširjeni bukovi gozdovi. Med drevesnimi vrstami prevladuje bukev, smreka, plemeniti in trdi listavci. Zaradi močnih človekovih vplivov v preteklosti je naravna drevesna sestava spremenjena. Lesna zaloga gozdov se v zadnjih desetletjih stalno povečuje, v njeni strukturi se večja delež listavcev. Povprečno letno priraste 923.075 m³ lesa (6,2 m³/ha).

Z osnutkom gozdnogospodarskega načrta (GGO) je v regiji previden letni posek v višini 723.408 m³, od tega 186.178 m³ oz. 25,7 % iglavcev in 537.229 m³ oz. 74,3 % listavcev. V gozdovih regije prevladujejo večnamenski gozdovi. Varovalnih gozdov je 17 %. Gozdov s posebnim namenom, kjer je ukrepanje dovoljeno, je 9 %, nekaj več kot 1 % je gozdov s posebnim namenom, kjer ukrepanje ni dovoljeno. To so gozdni rezervati; skupaj jih je 24. Med funkcijami gozdov sta med ekološkimi močnejše poudarjeni funkcija varovanja gozdnih zemljišč in sestojev ter funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti, med socialnimi funkcijami pa zaščitna in funkcija varovanja naravne dediščine. Na pomenu pridobivata turistična in rekreativna funkcija. Med proizvodnimi funkcijami prevladuje lesno proizvodna funkcija, sledi ji lovnogospodarska funkcija. Gozdove v regiji odlikuje tudi izredno dobro ohranjen življenjski prostor za bivanje divjih živali. Najbolj množična divjad je srnjad. V zadnjih letih močno narašča številčnost jelenjadi, ki je prisotna že v vsej regiji.

V regiji prevladujejo težke spravlne razmere. Ustrezno odprtih je le 60 % gozdov. Največji problem pri gospodarjenju z gozdovi v regiji predstavlja nizka realizacija načrtovanih ukrepov, predvsem v zasebnih in gozdovih lokalnih skupnosti, kar je predvsem posledica neugodnih posestnih razmer, slabe odprtosti gozdov in nenavezanosti lastnikov na gozd. Velik problem ostajajo tudi naravne ujme, ki povzročajo poškodbe dreves in oslabelost drevja ter s tem večje možnosti za pojav bolezni in prenamnožitev podlubnikov.

Osnovni cilj gospodarjenja je ohranjanje in krepitev biološko pestrih, zdravih in stabilnih gozdov ob upoštevanju vseh funkcij gozdov. Glavni cilj gospodarjenja z državnimi gozdovi je zagotavljanje dohodka od gospodarjenja z njimi ob trajnem zagotavljanju vseh funkcij gozdov, zaposlitev ljudi, ki delajo v gozdarstvu, oziroma ohranjanje delovnih mest. Cilji gospodarjenja v zasebnih gozdovih so predvsem zagotavljanje dohodka, socialna varnost, dodatna zaposlitev, les za domačo porabo in gozd kot rezerva.

Temeljna strategija za ravnanje z gozdovi je akumulacija lesnih zalog za zagotavljanje ponorov CO₂. V ranljivih sestojih je potrebno ohranjati in pospeševati rastiščem primerno zgradbo ter drevesno sestavo gozda, ki bo zagotavljala odpornost gozdov proti naravnim ujmam in gradacijam podlubnikov. Poudarek je na naravni obnovi gozda, ki bo zagotovil ustrezen delež mlajših razvojnih faz, izboljšal debelinsko strukturo gozda in povečal prehransko bazo za rastlinojedo divjad. Gradnjo gozdnih prometnic je potrebno usmerjati v predele gozdov, ki so slabše odprti in nedostopni. Z osveščanjem in izobraževanjem lastnikov gozdov spodbujamo interes po združevanju ter s tem izboljšamo realizacijo načrtovanih ukrepov.

Razvrednotena območja

Slovenija ima sprejet Zakon o urejanju prostora, ki uvaja obvezne RPP. V njih se, kot obvezna strokovna podlaga, predvideva obravnava »razvrednotenih območij ter njihove nadaljnje rabe« (opredeljeno v 20. členu, ki zajema več vidikov degradiranosti). Razvrednotenje merimo po funkcionalnih, fizičnih, okoljskih in socialnih merilih ter merilih varstva kulturne dediščine. **Razvrednotena območja predstavljajo degradirana urbana območja, ta pa predstavljajo območja znotraj mestnih naselij, ki so po svojem stanju, značilnostih in podobi razvrednotena zaradi neprimerne ali opuščene rabe.** Od ostalih območji se ločijo po različnih vrstah in stopnjah razvrednotenja: fizičnih, funkcionalnih, okoljskih in socialnih. Revitalizacija razvrednotenih območij neposredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti in zmanjšuje pritisk širitve naselij na površine za ohranjanje narave ter pridelavo hrane.

Funkcionalno degradiranih območij (FDO) je bilo leta 2017 v regiji 59; skupna površina 160 ha, FDO je bil v povprečju velik 2,7 ha. V popisu leta 2020 je bilo v regiji 69 FDO, kar je 10 več. Površina FDO se je povečala na 191 ha in v povprečju meri 2,8 ha.

Ohranjanje in izboljšanje kakovosti zraka

Za lažje spremljanje koncentracije različnih snovi v zraku **Agencija RS za okolje (v nadaljevanju ARSO) v okviru državne mreže izvaja meritve kakovosti zunanega zraka na različnih merilnih mestih** po Sloveniji. Onesnaženost zraka spremlja tudi Center za raziskave atmosfere UNG, ki upravlja observatorij na Otlici nad Ajdovščino, kjer deluje LIDAR, s katerim spremljajo onesnaženost ozračja na velike razdalje (pokriva celotni južni in jugozahodni del regije), svetlobno onesnaženje (v okviru projekta STARS4ALL) ter raziskujejo področje mesopause (80–100 km) s ciljem zgodnjega odkrivanja podnebnih sprememb (v okviru raziskave stratosfere). Drugo merilno mesto se nahaja v Novi Gorici. Dve merilni mesti za celotno regijo pomenita pomanjkanje podatkov. Za podrobnejšo analizo bi bilo treba imeti podatke iz več merilnih mest.

V regiji predstavlja težavo preseganje mejnih vrednosti $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ za delce PM10 v letu 2020. Mejne vrednosti so bile v Novi Gorici (merilna postaja Vojkova ulica) presežene v januarju (6-krat), februarju (7-krat), marcu (3-krat), novembru (1-krat) in decembru (2-krat). Koncentracija SO₂ in PM10 se poveča v zimskem času v zaprtih območjih večjih krajev, skupaj v kombinaciji z onesnaženji iz mestnega prometa.

Sorazmerno s povečanjem prometa se povečuje onesnaženost z dušikovimi oksidi. Rešitev težave je prehod na ekološko sprejemljive obnovljive vire (sončne in vetrne elektrarne ter druge vire), ki pa je prepočasen. Zadnja leta se povečuje oskrba in pridobivanje električne energije iz sončnih elektrarn ter drugih alternativnih virov. V regiji se pojavlja težava z zastarelim električnim omrežjem, ki v prihodnje ne bo zdržal neomejenega priklopjanja sončnih elektrarn na električno omrežje. V regiji se tako kaže potreba po posodobitvi električnega sistema na način, da bo omogočal koriščenje obnovljivih virov energije.

Zmanjšuje se uporaba javnih in povečuje uporaba osebnih prevoznih sredstev. Posledično se v toplejših in sončnih mesecih poveča fotokemični smog in njegova pomembna sestavina, ozon. **Meritve ozona** v letu 2020 so bile v juliju presežene v Novi Gorici, na Otlici pa do presežka ni prišlo.

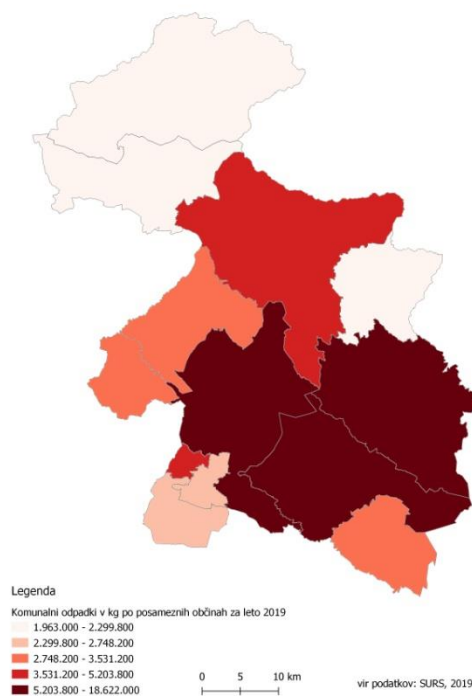
Povečuje se onesnaženost zraka z izpušnimi plini, predvsem v mestih in ob obremenjenih prometnicah. Rešitev zmanjšanja izpušnih plinov predstavlja trajnostna mobilnost, usmerjena predvsem v hojo in kolesarjenje.

Kmetijsko intenzivna območja Vipavske doline in Goriških brd vplivajo na onesnaženost zraka. Problematična je bližina intenzivnih nasadov urbanim naseljem in kemizacija v intenzivnem kmetijstvu.

Zaradi prepustnih tal v stavbah zaznamo pogosto problematiko visokih koncentracij radona v stavbah. Redni inšpekcijski nadzori se izvajajo predvsem za vzgojno-izobraževalne ustanove, vendar bi bilo treba vzpostaviti boljši in bolj celovit pristop za reševanje problematike. Na podlagi do zdaj izvedenih meritev koncentracij radona in na podlagi podatkov o geološki sestavi tal so zaznali več radona v občinah Idrija in Miren-Kostanjevica. Dodatne meritve se izvajajo še v občinah Kanal ob Soči in Nova Gorica.

Zmanjšanje količine odpadkov in spodbujanje njihove ponovne uporabe

Z ustreznim ločevanjem lahko odpadke ustrezno nadaljnje sortiramo in skladiščimo ter poskrbimo za njihovo trajno uničenje/ponovno uporabo. Občine na Goriškem so sprejele odloke o ravnanju s komunalnimi odpadki, s čimer urejujejo področje odpadkov. Z ustreznim ločevanjem lahko pripomoremo k zmanjšanju ogljičnega odtisa

Slika 6: Komunalni odpadki v kg po posameznih občinah za leto 2019. Vir. SURS, 2019 (karta: Veronika Koncut, arhiv Posoškega razvojnega centra)

Preglednica 19: Komunalni odpadki po občinah

Goriška regija	V letu 2019 (v kg)	Število prebivalcev leta (2019)	Komunalni odpadki, zbrani z javnim odvozom (v kg/preb.)
Ajdovščina	9.600.000	19.364	345
Bovec	2.253.000	3.074	582
Brda	3.328.000	5.632	440
Cerkno	1.963.000	4.577	278
Idrija	5.279.000	11.797	297
Kanal ob Soči	2.763.000	5.304	370
Kobarid	2.191.000	4.078	386
Miren-Kostanjevica	2.689.000	4.976	390
Nova Gorica	18.622.000	31.932	432
Renče-Vogrsko	2.370.000	4.366	392
Šempeter-Vrtojba	4.344.000	6.243	545
Tolmin	5.091.000	11.031	311
Vipava	2.823.000	5.634	350

Vir: Statistični urad RS, podatkovni portal SiStat, nastali komunalni odpadki po občinah (letno), število prebivalcev po občinah in komunalni odpadki, zbrani z javnim odvozom (v kg/prebivalca)

Preglednica 19 prikazuje število odpadkov v kilogramih glede na posamezno občino. Sledi število prebivalcev in komunalni odpadki, zbrani z javnim odvozom (v kg/prebivalca). Preglednica prikazuje tudi razliko v številu kilogramov na prebivalca med občinami. Skupaj je bilo v regiji v povprečju zbranih 426 kg komunalnih odpadkov na prebivalca z javnim odvozom. Zmanjšanje količine odpadkov predstavlja regiji izziv za prihodnost. Z ločenim zbiranjem odpadkov bi bilo potrebno začeti že na izvoru – ločeno zbiranje odpadkov in kasnejša ponovna uporaba. Iz podatkov je razvidna večja količina odpadkov v turistično obljudenih krajih, kot sta npr. Bovec in Brda.

V regiji je zaznati razdrobljen in parcialen pristop k reševanju problematike odpadkov, zato se predlaga strateški pristop in načrtovanje rešitev na ravni regije.

V zadnjem letu je Občina Šempeter-Vrtojba uredila nov Zbirni center odpadkov na podlagi 18. člena Uredbe o obvezni občinski gospodarski javni službi zbiranja komunalnih odpadkov.

Industrija odlaga svoje odpadke skupaj s komunalnimi, razen ko ima svoje odlagališče za določene odpadke. Pomembno je opozoriti, da ima cementarna Salonita Anhovo dovoljenje za sežig 89 različnih vrst odpadkov, vključno z nevarnimi (hidravlična olja, olja za izolacijo in prenos toplote, kaluzna olja itd.).

Posebno breme za okolje predstavljajo **črna odlagališča odpadkov**, njihovo število pa naj bi se po ocenah lokalnih skupnosti v letu 2019 v večini zmanjšalo.¹⁴ V regiji se v velikem obsegu izvaja akcija Očistimo Slovenijo, katere namen je v enem dnevu Slovenijo čim bolj temeljito očistiti odpadkov, odvrženih v naravi, obenem pa ozavestiti javnost o pravilnem ravnanju z odpadki, pomenu recikliranja in drugih okoljevarstvenih tematikah.

V regiji je treba spodbuditi načrtovanje upravljanja z odpadki in omejiti onesnaževanje ter spodbuditi ponovno uporabo izdelkov in materialov.

¹⁴ Divja odlagališča si lahko pogledamo na spletni strani Geopedia.si Lite, URL = www.geopedia.si/?params=L6357#T105_L6357_x499072_y112072_s9_b4.

Dvig kakovosti življenja z zdravim življenjskim okoljem

Človekova dejavnost vpliva na onesnaženje zraka.

Onesnažen zrak pogosto vpliva na zdravje in počutje ljudi ter velja za enega pomembnejših vzrokov zdravstvenih težav. Onesnaženje je predvsem posledica človekove dejavnosti, lahko pa nastane kot posledica naravnih nesreč (npr. požari, močni vetrovi ipd.). Za kakovost zraka v regiji lahko poskrbimo s spodbujanjem trajnostne mobilnosti, pri čemer zmanjšamo negativne vplive. Velik onesnaževalec zraka je velika industrija, ki s svojimi izpusti slabša njegovo kakovost v regiji.

Slaba kakovost zraka prizadene kmetijstvo, turizem, zdravje ljudi in oskrbo s pitno vodo. Segrevanje zraka s seboj prinaša hitrejši začetek rasti rastlin spomladi in kasnejše upočasnitve jeseni. Rastline posledično prej dozorevajo, s čimer se manjša njihova kakovost (npr. manjši pridelki).

Hrup povzročajo prometnice, industrija in drugi dejavniki. Nadzoruje ga Direktiva o ocenjevanju in upravljanju okolijskega hrupa. Eno večjih obremenitev hrupa predstavlja promet.

Dolga sušna obdobja pomembno vplivajo tudi na količino in kakovost voda. V jezerih in rekah se dviguje temperatura vode, s čimer se pospešeno razvijajo rastline, ki so bolj prilagojene na toploto, ter izginjajo tiste, ki se nanjo težje prilagajajo. Enako velja za živali. Dvig temperatur prinaša večje izhlapevanje, vendar zaradi manj padavin prinaša pomanjkanje vode v podtalnicah. Istočasno se zaradi hitrega izhlapevanja pojavljajo krajši in močni nalivi. V zimskem času je vedno manj padavin, ki bi zadrževale vodo v gorah, kar se bo v prihodnosti pokazalo kot zelo velik izziv regije. Manjša moč vodotokov bo pomembno vplivala tudi na proizvodnjo električne energije v HE.

Tla kot vir. Tla predstavljajo glavni vir oskrbe s hrano, naravno skladišče ogljikovodika in filter voda. Istočasno so vir in surovina za posamezne predelovalne obrate.

Drugačen pomen tal se kaže z izkoriščanjem naravnih virov, in sicer gramoza ter surovin za posamezne predelovalne obrate: Apnenica Solkan, Salonit Anhovo, Goriške opekarne itd. V regiji je več odzemnih mest s koncesijo (surovine Salonita Anhovo, Apnenica Solkan, peskokopi ipd.).

Spodbujanje energetske učinkovitosti in raba energije iz obnovljivih virov

Energetska oskrba regije temelji na električni energiji in tekočih gorivih, katerih poraba se predvsem zaradi trendov v cestnem prometu povečuje.

Vse občine v regiji imajo sprejete Lokalne energetske koncepte (LEK) in večina določenega energetskega menedžerja za izvajanje akcijskih načrtov LEK.

Na javnih stavbah je bilo izvedenih kar nekaj sanacij, velik potencial pa ostajajo zasebne stavbe. V regiji nudi kakovostno podporno okolje agencija GOLEA, ki skrbi za dvig energetske učinkovitosti in ozaveščenosti v primorskih občinah.

Posamezni deli regije imajo zgrajeno omrežje za oskrbo z zemeljskim plinom (novogoriško, Godovič–Idrija itd.). V hribovitih območjih se za ogrevanje večinoma uporabljajo trda in tekoča goriva. V regiji je potrebno spodbuditi prehod na obnovljive vire, ki težijo k cilju brezogljivosti (npr. električna energija). Evropska komisija je predstavila paket »Pripravljeni na 55 (Fit for 55),« s katerim kaže pot do evropskega cilja zmanjšanja izpustov toplogrednih

plinov za vsaj 55 % do leta 2030. Vendar s tem ciljem ne bomo dosegli omejitve dviga temperature na 1,5 °C, zato se predlaga zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov za 65 %.

Primeri uspešno izvedenih projektov:

- Projekt 3Smart – Smart Building-Smart Grid-Smart City deluje v smeri vzpostavljanja tehnoloških načinov in pravnih postopkov za vzpostavitev povezujočega energijskega upravljanja stavb, mestnih predelov ter glavne mestne infrastrukture.
- Sončna elektrarna na protihrupni ograji ob hitri cesti Vrtojba–Selo.
- Pilotni projekt OVE Budanje, ki je prvi primer v Sloveniji, pri katerem se krajani v okviru samooskrbne skupnosti oskrbujejo z zeleno energijo iz sončne elektrarne, ki je postavljena na javnem objektu – tamkajšnji podružnični osnovni šoli.
- Energetske sanacije objektov: prenova streh, fasad in stavbnega pohištva na objektih.

Občine v regiji se vedno bolj zavedajo problematičnosti svetlobnega onesnaženja, kjer **emisija svetlobe iz umetnih virov svetlobe poveča naravno osvetljenost okolja.**

Občina Tolmin je bila skupaj z Občino Šempeter-Vrtojba in agencijo GOLEA partner v projektu LightingSolutions, katna tematiko inovativnih rešitev za energetske učinkovito razsvetljavo javnih stavb. Prav tako so se MONG, občine Brda, Miren-Kostanjevica, Bovec, Kobarid, Vipava in Ajdovščina odločile za celovito obnovo javne razsvetljave. Ob tem pa se je v tem obdobju izpeljalo kar nekaj energetskih sanacij.

2.2.3.2 Dvig kakovosti življenja s spodbujanjem prilagajanja podnebnim spremembam in njihovo blaženje

Spodbujati je treba blaženje podnebnih sprememb z ukrepi za zmanjšanje hitrosti in obsega antropogeno povzročenih podnebnih sprememb in se prilagoditi na podnebne spremembe z ukrepi za zmanjšanje negativnih učinkov podnebnih sprememb na človekovo blaginjo.

Občina Ajdovščina je pripravila Strategijo prilagajanja kmetijstva v občini Ajdovščina na podnebne spremembe v Vipavski dolini za obdobje 2018–2021. Z namenom krepitev lokalnih zmogljivosti kmetijskega sektorja za prilagajanje podnebnim spremembam, obvladovanje tveganj (suše, poplave, pozebe in močnih vetrov) in izkoriščanje priložnosti v kmetijstvu, ki jih prinašajo podnebne spremembe.

Regija se sooča s pojavom daljših sušnih obdobj in neenakomerno oskrbo z vodo. V Vipavski dolini in Goriških brdih gre za območje pridelave izrazito intenzivnih kmetijskih kultur (vrtnine, sadje, vinska trta, poljščine ipd.). Submediteranska klima ima pozitiven vpliv na zgodnost pridelave in višjo kakovost pridelkov, ki pa jo ogrožajo suše. **Te vplivajo na kakovost pridelave in povzročajo izpad dohodka v proizvodnji.**

Po izvedbi melioracij v 80. letih 20. stoletja je bila v Vipavski dolini predvidena izgradnja namakalnih sistemov. **Od teh sistemov je bil zgrajen le zadrževalnik Vogršček in namakalni sistemi, ki so vezani nanj, vendar še ti ne v celoti.** Suše bi bilo mogoče v veliki meri omiliti z izvedbo dovolj obsežnih in kakovostnih namakalnih sistemov, posebno pri pridelavi vrtnin, sadja in drugih intenzivnejših kultur.

Izziv regiji predstavlja tudi prilagajanje na spremembe padavin skozi leto. Zaznati je vedno manj padavin v zimskem času in povečano spremenljivost ter pogostejše odklone od običajnih vremenskih razmer.

Z namenom povečanja odpornosti kmetijstva na podnebne spremembe sta Evropska komisija in Ministrstvo za okolje in prostor podprla projekt LIFE ViVaCCAdapt z naslovom Prilagajanje na vplive podnebnih sprememb v Vipavski dolini.

Na območjih s pojavom suše se kmetijsko dejavnost tehnološko prilagodi z možnostjo zamenjave kmetijskih kultur, na osnovi celovite obravnave voda pa se na določenem območju zagotovi ustrezne dolgoročne prostorske ukrepe za zmanjševanje možnosti škodljivih posledic.

Regiji predstavljajo nevarnost požari v naravi. V zadnjih letih smo bili priča dvema večjima požaroma: 21. 8. 2019 na območju Cerja in istega leta v občini Ajdovščina (500 metrov nad cesto Ajdovščina–Col).

Poplave v regiji ogrožajo ljudi, gospodarsko pomembna območja in dostope do mest.

V zadnjih letih se povečuje ogroženost s poplavami, predvsem ob reki Vipavi in ob vodotokih s hudourniški pritoki. Na podlagi predhodne ocene poplavne ogroženosti so bila v Sloveniji leta 2019 določena OPVP. V regiji so pomembna naslednja območja: Cerkno, Miren, Nova Gorica, Podnanos, Vipava in Vrtojba-Šempeter pri Gorici, Dornberk.

Projekt **Protipoplavna varnost v regiji in protipoplavna ureditev porečja Vipave** je regijski projekt, v katerem sodeluje šest občin, ki predvideva izvedbo aktivnosti, ki bodo zagotovile zmanjšanje poplavne ogroženosti na območjih pomembnega vpliva poplav in ostalih gospodarsko pomembnih območij porečja reke Vipave. Izvedba projekta bo neposredno vplivala na doseganje posebnega cilja – nižja poplavna ogroženost na območjih pomembnega vpliva poplav – in rezultirala v manjši poplavni ogroženosti. Naložbe v projektu so osredotočene predvsem v zmanjšanje poplavne ogroženosti na OPVP Vrtojba-Šempeter (Vrtojba) in OPVP Vipava (Bela).

Projekt **VISFRIM** je namenjen zagotovitvi učinkovitega upravljanja poplavne ogroženosti na čezmejnih porečjih na podlagi razvoja metodologij in učinkovitih tehnoloških orodij, s katerimi se bodo izvajali obstoječi načrti zmanjševanja poplavne ogroženosti ter njihove nadaljnje posodobitve, kot jih predvideva Poplavna direktiva do leta 2021.

Potresno nevarno območje Posočja. Leta 1998 in 2004 sta Posočje stresla močna potresa. Spodbudila sta nastanek potresnih opazovalnic Robič, Čadrg, Vojsko in Javornik ter sprejetje Zakona o popotresni obnovi objektov in spodbujanju razvoja v Posočju.

Zaščita pred burjo v Vipavski dolini. Burja je hladen, sunkovit veter v Vipavski dolini, katerega prevladujoča smer je SV–V. Vetrovi so najmočnejši v zimskih mesecih, zlasti v februarju. Velike hitrosti so najpogostejše v zgornji Vipavski dolini, v spodnji Vipavski dolini pa so hitrosti nižje.

Sunki lahko presegajo 180 km/h. Pri nas do pojava burje pride, ko se hladen zrak iznad osrednje Slovenije po dvigu prek dinarskih gorskih planot pospešujoče spušča proti Jadranu. V Vipavski dolini v povprečju piha zmerna do močna burja 42 dni na leto. Lokalno se lahko hitrost burje močno poveča zaradi stekanja vetrov nad reliefnimi oblikami, drugje pa nastanejo zatišne lege, kjer so večinoma postavljena naselja (Rakovec in sod., 2009). Veter zemljo ob močnejšem vetru nanaša/odnaša, s čemer povzroča veliko škodo.

Poskusno je bil proti burji zasajen Zeleni pas protivetrne zaščite v okviru projekta LIFE ViVaCCAdapt z naslovom Prilagajanje na vplive podnebnih sprememb v Vipavski dolini. V bran pred burjo v Vipavski dolini je stekel projekt gradnje treh poskusnih polj protivetrne zaščite, z namenom zmanjšanja zapiranja hitre ceste H4.

Ledeniške doline ustvarjajo več možnosti za erozijo in plazenje tal. Ob daljših deževnih obdobjih je preventivno treba ugotoviti nevarnosti pred plazovi na območjih in začeti z

dejavnostmi, da se izognemo ali zmanjšamo ogroženost. Omenimo nekaj pomembnejših plazov v regiji: zemeljski plaz Stože nad Logom pod Mangartom, Slano blato nad Lokavcem v Vipavski dolini, Plaz Rebrnice pod Nanosom, plaz v Prvačini in še številni drugi.

Plazovita območja je treba nadzirati in ob morebitnih premikih tal opravljati sanacije.

Naravne ujme so v gozdovih regije redno prisotne. Žledolom, ki je gozdove prizadel v začetku leta 2014, je povzročil veliko škode. Sanacija se je pokazala kot zelo pomemben dejavnik, saj so se v poškodovanih sestojih ustvarili optimalni pogoji za razvoj podlubnikov, gradacija katerih je gozdove še dodatno prizadela. O izjemnosti ujm v preteklih letih pove podatek, da je bilo v regiji v preteklih 50-tih letih zaradi ujm posekano okoli 0,84 milijona m³ lesa, samo v zadnjem desetletju pa skoraj 2 milijona m³. Sanitarni posek je v obdobju 2011–2020 tako predstavljal skupno kar 47 % celotnega poseka.

Pomanjkanje reševalnih centrov in ustrezne opreme. Ob naravnih in drugih nesrečah, ki terjajo intervencijo, v občinah delujejo civilne zaščite in gasilske enote, ki so v celoti organizirane na regionalni, državni ter lokalni ravni. V številnih občinah preglavice pri intervencijah povzroča zastarela oprema ter pomanjkanje ustreznih prostorov.

Narava in biotska raznovrstnost ter kulturna dediščina

Natura 2000 predstavlja 49 odstotkov celotnega ozemlja. Celotna regija obsega 2.325,5 km², od katerih predstavlja 115.745 km² površin območja Natura 2000.

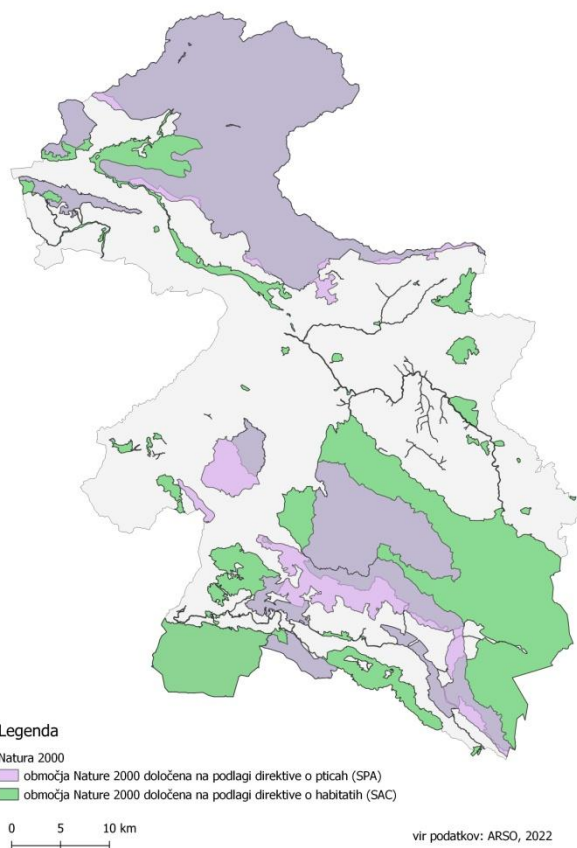
Slika 7: Natura 2000.

Vir. ARSO, 2022 (karta: Veronika Koncut, arhiv Posoškega razvojnega centra)

V skladu s cilji direktive EU o habitatih, na kateri temelji omrežje Natura 2000, je namen ukrepov, ki se opredelijo v prednostnem okviru ukrepanja, predvsem »vzdrževati in obnoviti ugodno stanje ohranjenosti naravnih habitatov in vrst, pomembnih za EU, pri tem pa upoštevati gospodarske, družbene in kulturne potrebe ter regionalne in lokalne značilnosti«.

V pripravi je Programa upravljanja območij (PUN) Nature 2000 za obdobje 2022–2028, ki vključuje:

- pripravo in sprejem PUN za novo programsko obdobje;
- vključitev novih podatkov o stanju vrst in habitatnih tipov na območjih Nature 2000;
- pripravo posodobljenih varstvenih ciljev in ukrepov na podlagi analize;
- pripravo osnutka programa v skladu z zakonodajo in finančnimi okvirji v različnih sektorjih (kmetijstvo, gozdarstvo, upravljanje voda ...);
- usklajevanje s pristojnimi institucijami za pripravo PUN;

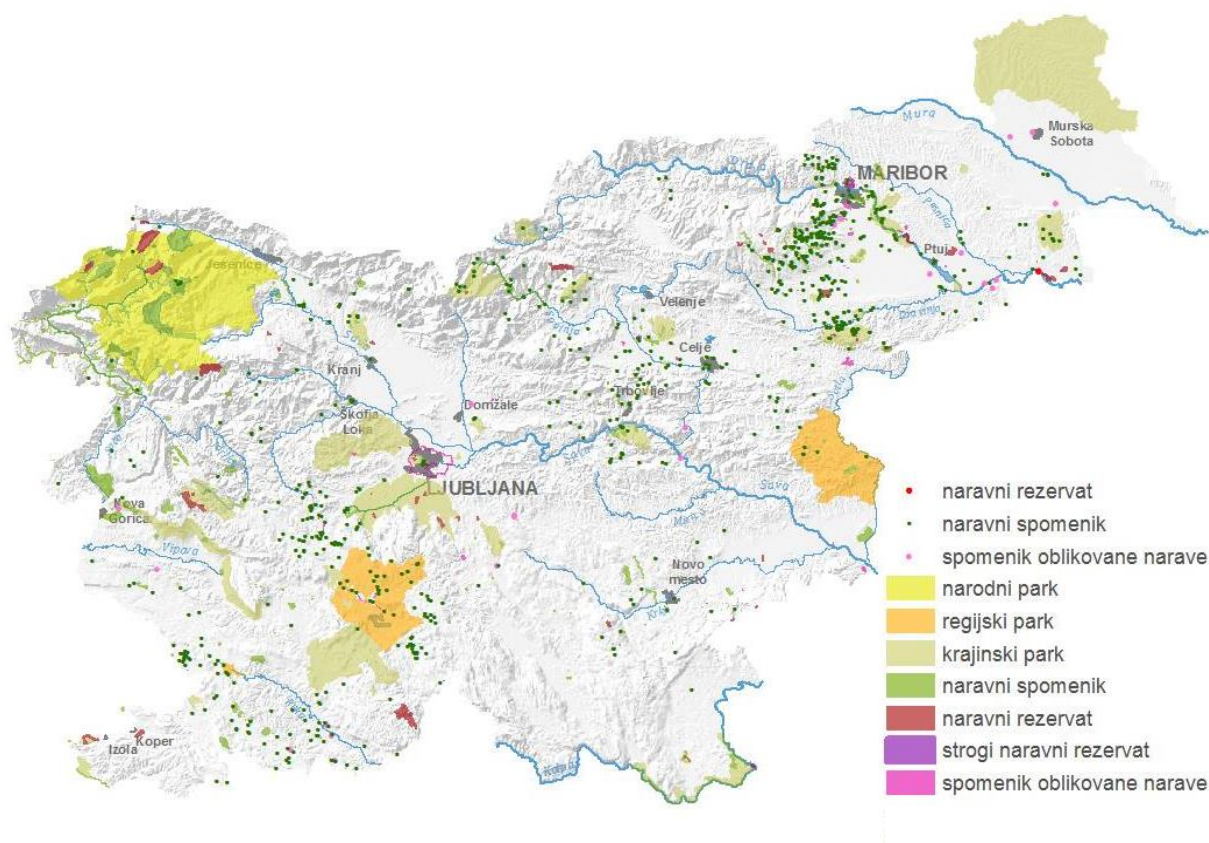

- integracijo PUN za novo programsko obdobje;
- pripravo analiz za implementacijo PUN 2022–2028 z dokumentacijo za pripravo Prednostnega okvirja ukrepanja (PAF) za obdobje 2028–2034.

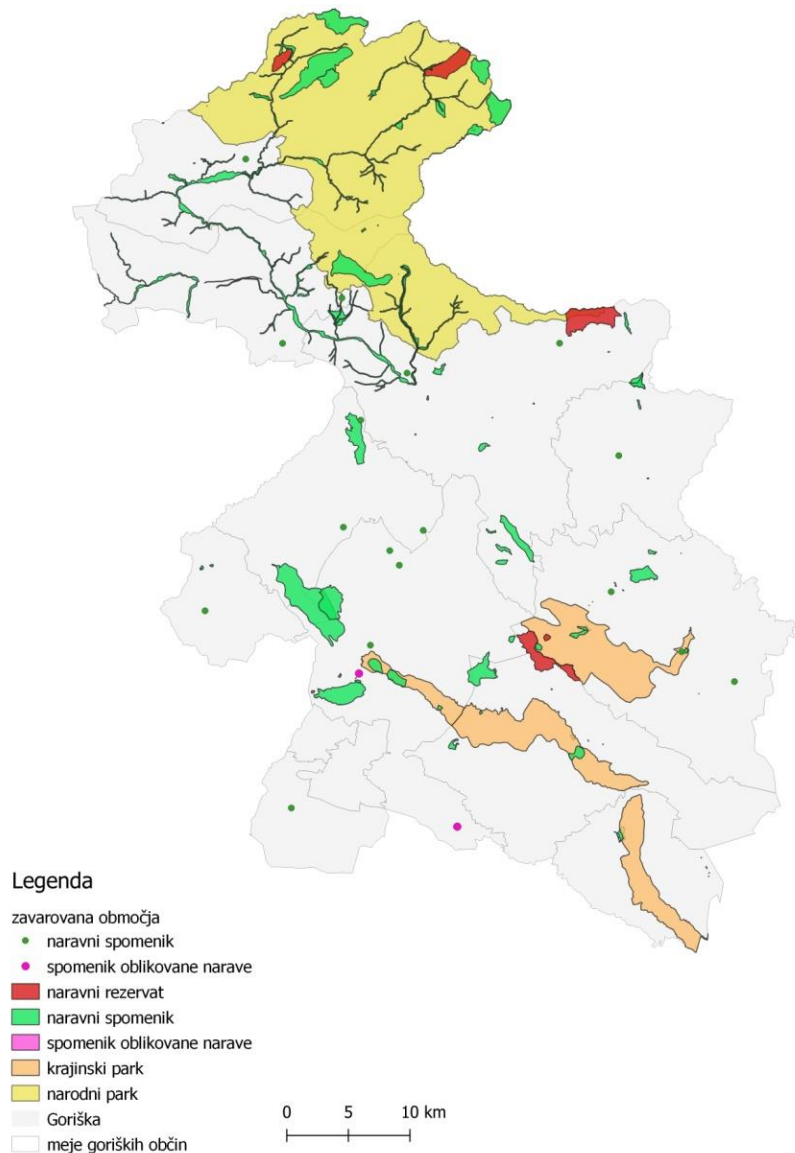
Varovana območja narave, ekološko pomembna območja in naravni spomeniki. Ohranjanje delovanja ekosistemov zagotavlja kroženje hranil, omogoča zagotavljanje hrane in drugih surovin, vpliva na podnebje, čiščenje voda, zraka, preprečuje erozije itd. **Z namenom ohranjanja raznolikosti žive in nežive narave ter s tem povezane kakovosti življenja in prepoznavnosti regije so bila vzpostavljena številna varovana območja narave.** Naravne vrednote, ki jih najdemo v regiji, so predvsem: geomorfološke, drevesne, ekosistemske, botanične, zoološke, geološke in hidrološke.

Zavarovana območja, ki jih imamo v regiji, so: del **narodnega parka** (TNP v površini 35.440 ha) in **krajinske parke** (južni in zahodni obronki Nanosa, južni obronki Trnovskega gozda, južni in zahodni obronki Nanosa in Zgornja Idrija; skupaj 11.191 ha).

Slika 8: Zavarovana območja

Vir: ARSO, GURS (Karta zavarovanih območij), maj 2017

SLIKA 9: Zavarovana območja

Vir: ARSO, GURS, 2022 (karta: Veronika Koncut, arhiv Posoškega razvojnega centra)

Naravni spomeniki so naravne ali naravno/kulturne posebnosti izjemnega pomena ali pa imajo izjemne vrednosti zaradi svoje redkosti, estetskih kakovosti in/ali kulturnega pomena. Med naravnimi spomeniki izstopa Soča s pritoki, ki po veljavnih merilih vrednotenja sodi v sam vrh naravnih vrednot državnega pomena in je v večjem delu zavarovana kot naravni spomenik.

Naravna, kulturna in tehniška dediščina. Izjemna **dediščina živega srebra v Idriji** je botrovala k temu, da je bila na zasedanju UNESCOVEGA Odbora za svetovno dediščino v letu 2012 sprejeta odločitev, da se predlagana dediščina vpiše na Seznam svetovne dediščine. Ocenjeno je bilo, da nominirano območje izpolnjuje pogoj izjemne univerzalne vrednosti oz. celovitosti in avtentičnosti.

V prihodnosti predstavlja največji izziv preprečitev posedanja rudnika, vzdrževanje in skrb za nezaliti dela jame in monitoring vplivnega območja rudnika.

Na območju Občine Idrija je vzpostavljen in ustanovljen **Geopark Idrija**, ki je sicer namenjen ohranjanju in varovanju narave na neformalni ravni, trajnostnemu razvoju podeželja v okviru

povezovanja partnerjev in razvijanju različnih produktov na podeželju ter razvoju geoturizma in izobraževanju. Geopark Idrija je bil leta 2013 včlanjen v European geopark network in Global geopark network pod okriljem UNESCO in predstavlja razvojno priložnost celotne regije. Smiselno bi bilo preveriti pogoje in zainteresiranost za širitev Geoparka Idrija po regiji.

Izjemno dediščino predstavlja tudi **Pot miru** od Alp do Jadrana, ki povezuje območja in ljudi ter bogato kulturno in naravno dediščino vzdolž nekdanje soške fronte. Pot je vpisana na poskusni seznam UNESCOVE dediščine.

Regija ima številne potenciale, ki temeljijo na bogati naravni, zgodovinski, tehniški in kulturni dediščini, katerih stanje je treba ohraniti in/ali izboljšati. Bogata naravna in kulturna dediščina z velikim naborom snovne in nesnovne dediščine je odlična zakladnica idej in priložnosti za inovativne podjetniške ideje z dolgoročnimi vplivi na trajnostni razvoj območja. Na območju prepoznavamo aktivnosti za oživljanje vaških in mestnih jeder. Skrb za kulturno ustvarjalnost in kulturno dediščino poteka v okviru organizacij profesionalne in ljubiteljske kulture.

Ostaja več **medobčinskih projektov**, ki se ukvarjajo z okoljevarstvom in skrbjo za ohranjanje okolja. Na območju Vipavske doline poteka več projektov:

- Projekt VIPava (Program upravljanja območji Natura 2000, 2015–2020), ki izvaja projekte za izboljšanje stanja ogroženih živalskih vrst in habitatov.
- GREVISLIN (ITA-SI 2014–2020) izvaja projekte za dolgoročno čezmejno strateško sodelovanje za načrtovanje razvoja in varstva zelene infrastrukture, spremljanje stanja voda in biotske raznovrstnosti.
- GEOTUR (Danube 2014–2020), katerega namen je izboljšava strategij in zmogljivosti upravljanja v podonavskih geoparkih, razvoj praktičnih rešitev in izkoriščanje pozitivnih trendov na trgu za razvoj trajnostnega turizma, brez negativnih posledic za okolje.

V mestnih središčih predstavljajo posebno biotsko raznovrstnost mestne zelene površine, ki pripomorejo k prilagajanju podnebnim spremembam ter ohranjajo kulturno in naravno dediščino. Zelene površine absorbirajo in zadržujejo sončno sevanje, absorbirajo emisije CO₂, predstavljajo trajnostno drenažo, zmanjšujejo hrup, izboljšujejo biotsko raznovrstnost (v mestih z zagotavljanjem habitatov), ščitijo infrastrukturo pred poškodbami in izpostavljenostjo UV-žarkov zaradi širjenja in krčenja, izboljšujejo zdravje in dobro počutje ter omogočajo povezavo z naravo. V regiji imamo številne mestne parke in tudi druge zelene površine, ki so in bodo v prihodnosti vedno bolj pomembne.

V regiji vidimo priložnost za varovanje naravne in biotske raznovrstnosti s projekti na naslednjih območjih:

- odstranjevanje črnih odlagališč odpadkov (vpliv na podzemne vode, preprečevanja konfliktov z velikimi zvermi) na območjih Natura 2000 Trnovski gozd-Nanos in Julijskih Alp;
- čiščenje onesnaženih jam (vpliv na podzemne vode in stanje ohranjenosti habitatnih tipov jam, ki niso odprte za javnost, ter človeške ribice) na območju Natura 2000 Kras;
- ureditev odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih vod na območjih Natura 2000 Kras in Julijske Alpe;
- odstranjevanje lesne zarasti in obnova ekstenzivnih travnišč ter razvijanje in podpiranje rabe, ki preprečuje zaraščanje na območjih Natura 2000 Kras, Breginjski Stol, Julijci, Porezen, Trnovski gozd-Nanos;
- ekološkim zahtevam vrste primerno urediti opuščene glinokope na območju Natura 2000 Dolina Vipave;
- obnova in vzdrževanje stoječih voda – kalov, ohranjanje mreže stoječih vod v različnih sukcesijskih stopnjah brez rib na območjih Natura 2000 Kras, Trnovski gozd-Nanos, Banjšice – travniča;

- obnova travniških habitatov za metulje na območju Natura 2000 Vipava-Trnovski gozd.

2.2.3.3 Krožno gospodarstvo kot potencial v regiji

Zaradi potrebe po prekinitvi povezave med gospodarsko rastjo in rastjo rabe surovin ter neobnovljivih virov energije in s tem povečanim obremenjevanjem okolja se uveljavlja **krožno gospodarstvo**. Prehod v krožno gospodarstvo predstavlja priložnost za ustvarjanje novih delovnih mest, hkrati pa predstavlja priložnost za ohranjanje vedno redkejših virov, zmanjševanje njihovega vpliva rabe na okolje in dodajanje novih vrednosti odpadnim proizvodom.

Decembra 2019 je Evropska komisija predstavila Evropski zeleni dogovor, ki predstavlja ambiciozen časovni in vsebinski načrt za podnebno nevtralno, krožno gospodarstvo, v katerem je gospodarska rast ločena od rabe virov. Krožno gospodarstvo zmanjšuje pritisk na naravne vire in je predpogoj za doseganje cilja podnebne nevtalnosti do leta 2050 ter zaustavitve izgube biotske raznovrstnosti.

Slovenija je februarja 2020 sprejela Nacionalni energetske in podnebni načrt za obdobje do leta 2030, ki določa cilje, politike in ukrepe za razogljičenje, energetske učinkovitost, energetske varnost, notranji trg ter raziskave, inovacije in konkurenčnost. Dokument usmerja v razsežnosti razogljičenja tudi krožno gospodarstvo, ki stremi k spodbujanju trajnostne hrane in trajnostnega turizma ter spodbujanju snovne produktivnosti (dosegu standarda kupne moči). Za doseg cilja je treba spodbuditi raziskave in izdelave strokovnih podlag za prilagajanje in blaženje podnebnih sprememb ter spodbuditi delež obnovljivih virov v končni rabi energije. S tem bomo spodbudili tudi stalno spremljanje izboljšav zelenih tehnologij. V regiji je treba stremeti k spodbujanju pilotnih projektov krožnega gospodarstva in s tem nastanku novih zelenih delovnih mest.

Kot enega od akterjev udejanjanja prehoda v krožno gospodarstvo imamo v regiji Strateško razvojno-inovacijsko partnerstvo SRIP – Mreže za prehod v krožno gospodarstvo, katerih namen je trajnostno povečati učinkovitost in konkurenčnost domačega gospodarstva pri prehodu v krožno gospodarstvo.

Treba je spremeniti potrošniške in proizvodne vzorce ter bolj izkoristiti vire, ki so že vgrajeni v sisteme, npr. proizvodne verige, verige s hrano, preprečevanje nastajanja odpadkov oz. njihova ponovna uporaba in vzpostavitve njihovega učinkovitega sistema upravljanja. Tak prehod predvideva, da so vsi morebitni odpadki, ki so nastali v proizvodnem procesu določenega izdelka, materialni vir za nove procese in produkte. Želimo si optimalne uporabe odpadkov, za to so potrebne medsebojno povezane proizvodne verige na posameznih ozemljih, krožni model gospodarstva ustvarja povezane skupnosti, ki se zavedajo tokov surovin in energije na njihovem ozemlju.

Pomoč pri spremembi potrošniških navad predstavljajo **pametna mesta**, ki lahko z zbiranjem in analiziranjem podatkov pripomorejo k učinkovitemu upravljanju naravnih virov, omogočajo prilagajanje podnebnim spremembam, pomagajo preprečevati naravne nesreče in skrbijo za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Za njihov razvoj je treba spodbuditi razvoj zmogljivega distribucijskega omrežja in povečati njegovo zmogljivost.

V podpoglavju »Skrbi za ohranjanje gozdov in njihovo učinkovito upravljanje« smo prepoznali regijo kot območje z visoko stopnjo gozdov, primerno za razvoj krožnega gospodarstva. Les predstavlja strateški material, ki omogoča ponovno uporabo, recikliranje in popravila izdelkov. Strateška surovina je vsestranski material, ima pozitivne okoljske in ekonomske vplive, s čimer

nam omogoča prehod v trajnostno, zeleno, lokalno gospodarstvo. Izdelki iz lesa se lahko ponovno uporabijo, recikirajo ali popravijo.

V industriji lahko v lesnopredelovalnih obratih nastane veliko lesenih ostankov, ki so visoke kakovosti in se jih lahko v drugačni obliki ponudi potrošnikom. Pri tem je potrebno opozoriti na izogib rabe ostankov za namene kurjave ali v pečeh.

S spodbujanjem razvoja lesno predelovalne industrije sodbujamo ustvarjanje zelenih delovnih mest, zmanjšujemo ogljični odtis, spodbujamo ohranjanje in razvoj podeželja ter omejujemo sečnjo gozdov in zmanjšujemo izvoz hlodovine, hkrati pa spodbujamo proizvodnjo izdelkov z višjo dodano vrednostjo.

V regiji imamo številne butične proizvajalce lesnih izdelkov, ki so nastali s preoblikovanjem obrtnih delavnic v družbe z omejeno odgovornostjo. Podjetja na trgu nastopajo posamično, kar regija vidi kot odlično priložnost povezovanja deležnikov in skupnem nastopu na trgu.

Za doseg spodbujanja krožnega gospodarstva v lesnopredelovalni panogi v regiji vidimo naslednje potrebe:

- intenziviranje komunikacije z lastniki gozdov, izobraževalne dejavnosti, obveščanja in ozaveščanja lastnikov gozdov;
- spodbujanje lastnikov gozdov k boljši realizaciji načrtovanih del in s tem povečanju prihodkov iz lastnih gozdov;
- vključevanje novih spoznanj prilagajanja gozdov na klimatske spremembe ter ohranjanja in izboljšanja biodiverzitete pri individualnem in skupinskem svetovanju lastnikom;
- uvajanje novih tematik ter oblik izobraževanja in usposabljanja lastnikov gozdov;
- krepitev pomoči lastnikom pri medsebojnem sodelovanju in povezovanju, pri postopkih pridobivanja sredstev sofinanciranja za izvajanje del in nabave opreme ter pri sodelovanju z ostalimi institucijami;
- omogočanje zaposlitve in zaslužka ljudem na podeželju z delom v gozdovih in v dejavnostih, povezanih z lesom in gozdom;
- usmerjanje lastnikov gozdov v profesionalizacijo gozdarskih del, kjer bodo lastniki bodisi uporabniki, bodisi ponudniki storitev;
- spodbujanje razvoja gozdno-lesnih verig v lokalnem okolju v povezavi z lokalno lesno predelavo in v povezavi s potencialnimi lesnimi centri;
- uvajanje modelov in konceptov razvoja krožnega biogospodarstva in razvoja novih izdelkov oz. materialov na osnovi lesa;
- zagotavljanje celostnega odpiranja gozdov z gozdnimi cestami in gozdnimi vlakami.

2.2.3.4 Trajnostni razvoj podeželja in pomemben vidik samooskrbne pridelave in predelave hrane

Večinski del regije je podeželski; od vseh razpoložljivih kmetijskih površin je v regiji 23.131 ha travnikov in pašnikov. Kmetijskih zemljišč v uporabi je 30.989 ha. Velik delež travnatega sveta postavlja za glavno panogo živinorejo. Številni naravni dejavniki onemogočajo intenzivnejšo rabo tal, izjema so Vipavska dolina, območje Nove Gorice in Goriška brda.

V hribovskem in demografsko ogroženem območju se intenzivno zaraščajo kmetijske površine, kar hitro in nepovratno močno zmanjšuje ter uničuje pestrost in kakovost kulturne krajine. Na južnih in ravninskih, razvojno napredujočih delih regije sta nekdanje pretežno sonaravne dejavnosti zamenjala intenzivno gospodarstvo ter marsikje pretirana urbanizacija. Kljub temu je stanje biotske raznovrstnosti relativno dobro, z izjemo zgoraj omenjenih urbaniziranih območij in območij z intenzivnim kmetijstvom.

Območje Nature 2000 predstavlja dodatno spodbudo, saj opozarja na območja, kjer je še mogoče uživati v neokrnjeni naravi, in daje večje zagotovilo, da so pridelki in izdelki tam pridelani in izdelani na naravi prijazen način. Pomembno je ohranjanje kakovosti okolja. Možnosti razvoja so v različnih sektorjih, vključno s turizmom. Ohranjena narava in njeni posebej vredni deli (varovana in zavarovana območja) so izjemen vir razvojnih priložnosti. **Regiji predstavlja izziv, da poišče povezavo med kmetijstvom, ekološko naravnanim turizmom in visokim deležem ohranjene narave z vzpostavitvijo ekoregije.**

Pojavljajo se težave zaradi škod, ki jih na podeželju povzročata divjad in velike zveri, vendar jih je z ustreznimi ukrepi mogoče bistveno omiliti.

Za območje regije je značilno sorazmerno ohranjeno in kakovostno okolje ter bogata krajinska in biotska pestrost. Vendar izziv regiji predstavlja prihod številnih tujerodnih rastlin, ki so na spremenjeno podnebje veliko bolj prilagojene in s tem izrinjajo drugo rastlinje.

Izziv regije v prihodnje je razvoj ribogojstva, sladkovodnega ribištva in ribolova. S sladkovodnim ribištvom načrtujemo ribiško načrtovanje in s tem upravljanje rib v celinskih vodah. Ribolov omejujemo s pomočjo ribolovnih dovolilnic.

Ostaja pa več medobčinskih projektov, ki se ukvarjajo z okoljevarstvom in skrbjo za ohranjanje okolja. Na območju Vipavske doline poteka več projektov:

- LIFE Viva CCadapt (EC LIFE), katerega namen je oblikovati ukrepe, s katerimi bi se izognili negativnim učinkom podnebnih sprememb v kmetijstvu;
- projekt VIPava (Program upravljanja območji Natura 2000, 2015–2020), ki izvaja aktivnosti za izboljšanje stanja ogroženih živalskih vrst in habitatov;
- projekt GREVISLIN (ITA-SI 2014–2020), ki je usmerjen v dolgoročno čezmejno strateško sodelovanje za načrtovanje razvoja in varstva zelene infrastrukture, spremljanje stanja voda in biotske raznovrstnosti;
- projekt GEOTUR (Danube 2014–2020), katerega namen je izboljšava strategij in zmogljivosti upravljanja v podonavskih geoparkih, razvoj praktičnih rešitev in izkoriščanje pozitivnih trendov na trgu za razvoj trajnostnega turizma brez negativnih posledic za okolje.

Evropska komisija je objavila sveženj zakonodajnih predlogov za Skupno kmetijsko politiko 2021–2027, ki se usmerja v prehod v trajnostno kmetijstvo, ki bo še naprej zagotavljalo preskrbo z varno in kakovostno hrano, prispevalo k razvoju podeželja ter varovanju okolja in narave.

Pridelava in predelava hrane v regiji še vedno nista zadostni. Na ravni Slovenije ter prav tako na ravni regije pridelava in predelava hrane še vedno nista zadostni. Lokalna oskrba s hrano, posebej v časih koronavirusa, igra pomembno razvojno vlogo tako z vidika ohranjanja kmetijstva in kakovostnih zelenih delovnih mest v tej dejavnosti kot tudi z vidika izboljšanja zdravja prebivalcev. Koronavirus je osvetlil mnoge težave sodobne družbe in postavil varnost na prvo mesto, med katerimi je ena ključnih prehranska varnost. Zaradi zaprtja meja in omejitev gibanja so se namreč zelo hitro pokazale pomanjkljivosti v prehranski verigi. Številne države po svetu so zato začele na različne načine spodbujati lokalna kmetijstva, saj so se bolj kot kdajkoli prej zavedale pomena prehranske samooskrbe. Gospodarske posledice koronavirusa bodo zelo velike, zato je dvig stopnje prehranske samooskrbe regije velikega pomena. Za namen lokalne oskrbe je treba v regiji spodbujati povezovanje kmetov, kmetovanje na okolju prijazen način in pametno kmetijstvo.

Pri obravnavanju pomena in potrebe po lastni proizvodnji hrane ter prehranski varnosti danes ne moremo več zanemariti okoljske plati tega razvojnega področja; transport hrane na velike razdalje in ogromne količine odpadne embalaže imajo izredne negativne okoljske učinke, po drugi strani pa podnebne spremembe terjajo ukrepanje v smeri zagotavljanja potrebne

(zelene) infrastrukture za kmetovanje (npr. namakalni sistemi, protivetrne zaščite, protipoplavni ukrepi itd.) ob upoštevanju stroškovne učinkovitosti, obenem pa tudi strokovni pristop k prilagajanju kmetovanja (npr. uvajanje novih kmetijskih kultur/vrst, kolobarjenje ipd.). Pripravljeni so bili strateški okvirji razvoja slovenskega kmetijstva, pridelave hrane in podeželja, kjer je bila sprejeta resolucija »Naša hrana, podeželja, naravni viri po 2021.« **Lastna proizvodnja hrane je pomemben strateško politični izziv na državni ravni, saj Slovenija kot celota še zdaleč ne pokriva svojih potreb po kmetijsko-živilskih proizvodih.** Lokalno pridelana hrana na nivoju države dejansko predstavlja vso hrano, ki je proizvedena v Sloveniji. V tej luči in v luči potencialov ter realnih možnosti razvoja kmetovanja v regiji so razmišljanja v smeri »regionalne samooskrbe« nesmotna. Kar pa ne pomeni, da ni potrebe po razvojnih ukrepih v smeri zagotavljanja čim več hrane po principu »kilometer 0«. **Povezovanje pridelovalcev lahko pripelje do večje učinkovitosti, zato je smiselno povezovanje in skupno nastopanje na trgu.**

Spodbujanje kmetovanja, zlasti na okolju prijazen način. V regiji bo še naprej treba spodbujati obdelavo neobdelanih in zaraščenih kmetijskih površin oz. prodajo ali oddajanja teh v najem s ciljem zagotavljanja njihove obdelanosti in s tem povečati količine kmetijskih pridelkov in izdelkov na regionalnem ter širšem trgu. Potrebno je nadaljnje spodbujanje urejanja površin za vrtove v urbanih središčih in izvajanja ostalih trajnostnih kmetijskih praks (npr. pridelava v rastlinjakih), ki pripomorejo k povečanju količin kakovostnih kmetijskih pridelkov. **Kmetijska politika se usmerja v pametno, odporno in raznoliko kmetijstvo.**

Zaradi staranja prebivalstva je treba imeti v uvidu prenos kmetij na mlajše generacije in jim s tem omogočiti zaposljivost. Mlade generacije so veliko bolj naklonjene modernizaciji in posodabljanju kmetijskega gospodarstva.

Neobdelana zemljišča predstavljajo tudi potencial za testne **nasade novih kmetijskih kultur.**

Nerešen ostaja celostni pristop k zagotavljanju lokalno pridelane hrane največjim potrošnikom: javnim ustanovam (izobraževalne, zdravstvene, socialne), ki vključuje najbolj ranljive skupine (otroke, bolne, starejše).

V preteklem obdobju kljub poskusom kot regija nismo uspeli celostno pristopiti k reševanju problematike vrzeli med ponudbo lokalno pridelane hrane in povpraševanjem s strani javnih zavodov. Izvedenih je sicer bilo več manjših, po večini nepovezanih projektov, ki so bili finančno podprti predvsem prek lokalnih akcijskih skupin oz. prek proračunov posameznih občin. Zahteve trga (javne ustanove, gostinci, prebivalci) pa vedno bolj narekujejo resen, celostni pristop k reševanju izzivov na področju prehranske oskrbe.

Dopolnilna dejavnost na kmetiji predstavlja priložnost za razvoj na kmetiji. Poleg osnovne kmetijske pridelave so se na nekaterih kmetijah odločili še za dodatno, dopolnilno dejavnost (npr. pluženje, pridelava mleka, čebelarstvo ipd.) ali se spoprijeli s turistično dejavnostjo.

2.2.4 ANALIZA REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV – BOLJ POVEZANA REGIJA

Predstavitev stanja in usmeritev z vidika prostorskega razvoja regije

Regija ima z vidika prostorske umestitve glede na potek državnih meja izrazito obmejno lego in zaradi svoje geografske lege izjemno čezmejno naravo oz. funkcionalno povezanost. Meja regije predstavlja večji delež meje z Republiko Italijo, in sicer z Avtonomno deželjo Furlanijo - Julijsko krajino (Regione autonoma Friuli Venezia Giulia – FVG) z več kot 1.211.357 prebivalci (31. 12. 2019).

Specifična geografska lega na prehodu iz mediteranskega v alpski svet se odraža v izjemni krajinski raznolikosti ter biotski raznovrstnosti. Prav prehodnost in posledični čezmejni značaj pa se odražata v bogatem in raznolikem (evropskem) kulturnem izročilu.

Regijo sestavlja več prostorsko zaokroženih območij: Osrednja Goriška, Zgornje Posočje, Idrijsko-Cerkljansko ter Ajdovsko-Vipavsko (zgornja Vipavska dolina). Vsako območje ima svojo upravno enoto, in sicer Nova Gorica, Tolmin, Idrija in Ajdovščina .

Regija je zlasti na območju Zgornjega Posočja in na Idrijsko-Cerkljanskem območju, deloma pa tudi na območju osrednje Goriške in zaledju zgornje Vipavske doline reliefno razgibana, kar vpliva na poselitveno strukturo. Značilni so koncentracija prebivalstva v nižinskih predelih, na drugi strani pa manjša naselja in zaselki ter razpršena poselitev v odmaknjenih hribovitih območjih. Slednje otežuje dostop prebivalstva do javnih storitev oz. do storitev splošnega pomena, nezadostna pokritost oz. neustrezna zmogljivost komunikacijskega omrežja pa ne zagotavlja sodobnih oblik dela.

Ob krepitvi in razvoju povezanosti znotraj regije in dostopnosti regije tako iz sosednjih regij kot čezmejno oz. mednarodno je prav **čezmejni – mednarodni značaj** tudi **temeljni razvojni potencial regije**.

Krepiti je treba prometno hrbtenico med regionalnim središčem in središči regionalnega pomena (na relacijah Nova Gorica, Ajdovščina, Idrija, Tolmin in v nadaljevanju do Bovca) ter jo ustrezno vpeti v slovenski prostor (v smeri proti Ljubljani, Kopru in Kranjski Gori) ter v čezmejni, mednarodni prostor Italije oz. Avstrije (v smeri proti Gorici/Gorizia kot navezavi na Benetke/Venezia, Trst/Trieste, v smeri Videm/Udine ter v smeri Trbiž/Tarvisio) ter tako ne samo regijo, ampak tudi državo ustrezno povezati z evropskim prostorom. Za okrepitev notranje povezanosti in dostopnosti regije je velik potencial v zastarelem in nizko razvitem železniškem omrežju in storitvah.

Regionalni razvoj se naveže na tiste prostorske potenciale, ki zagotavljajo podporo gospodarskemu, predvsem domačim izvozno usmerjenim podjetjem, in socialnemu razvoju, povečujejo odpornost na podnebne spremembe, zmanjšujejo ranljivost prostora, krepijo vzdržno in trajnostno rabo virov ter zeleno rast, omogočajo vzpostavljanje pogojev za večjo zaposljivost v lokalnem okolju in ne povečujejo dnevnih migracij ali izseljevanja.

Občine so v letih 2006–2008 naredile prve korake v smeri skupnega strateškega načrtovanja prostorskega razvoja v okviru čezmejnega projekta **Transland**, katerega cilj je bil, glede na spremenjene politične in administrativne okoliščine, postaviti temelje in zastaviti skupne cilje prostorskega razvoja čezmejno povezanega evropskega prostora na meji med Slovenijo in Italijo. Rezultat projekta je poenotil strateške razvojne cilje sprejetih občinskih prostorskih načrtov v regiji. Projekt je zastavil vsebinske temelje za delovanje **Evropskega združenja za**

teritorialno sodelovanje EZTS GO in dvignil prepoznavnost vloži regionalno povezanega prostorskega načrtovanja v regiji.

V letu 2017 je bila sprejeta (2018 stopila v veljavo) nova prostorska zakonodaja, ki je z Zakonom o urejanju prostora (ZUreP-2) ponovno uvedla regionalno prostorsko načrtovane (RPP). Predvidena je korelacije med RRP in RPP, pri čemer bo praviloma RPP sprejet pred RRP.

Z vidika rabe prostora sodi regija med večje slovenske statistične regije, saj obsega 11,5 odstotka slovenskega ozemlja, kar je 2.325 km² oz. 232.500 ha. V začetku leta 2014 je regija imela 118.374 prebivalcev s stalnim prebivališčem, kar pomeni, da je do leta 2020 število prebivalcev nekoliko upadlo, saj je bilo v regiji 118.421 ljudi (julij 2020).

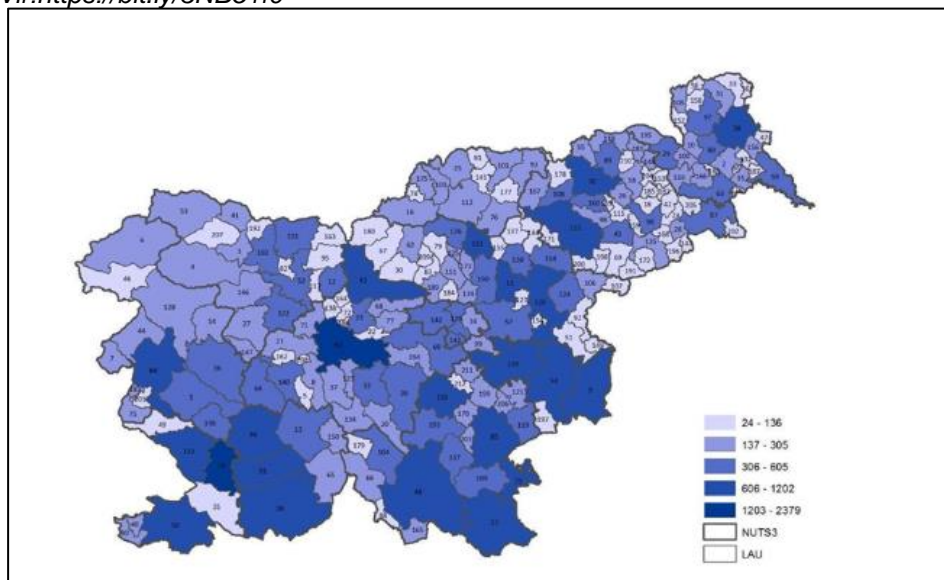
Pozidanih in sorodnih¹⁵ je 70,28 km² zemljišč, 517,25 km² je kmetijskih zemljišč, gozdnih zemljišč je 1.595,37 km², vodnih zemljišč je 10,89 km², 132,86 km² pa je drugih zemljišč. Leta 2014 je bilo v regiji 3.682 ha nepozidanih stavbnih zemljišč.

V povezavi z nezazidanimi stavbnimi zemljišči bo potrebno v sodelovanju z državo – Ministrstvom za okolje in prostor ter drugimi resorji – iskati rešitve, ki bi spodbudile aktivno zemljiško politiko. Velik odstotek stavbnih zemljišč po občinah je namreč neaktiven.

Preglednica 20: Zemljišča v Goriški regiji

Regija	Pozidana in sorodna zemljišča	Kmetijska zemljišča	Gozdna zemljišča	Vodna zemljišča	Druga zemljišča
Goriška regija 2014	82,47	563,84	1.546,74	13,18	118,60
Goriška regija 2019	70,28	517,25	1.595,37	10,89	132,86

Slika 10: Nezazidana stavbna zemljišča, prikazana po občinah v absolutnih vrednostih.
Vir: <https://bit.ly/3NB51f0>

¹⁵Podatkov o zazidanih in nezazidanih stavbnih zemljiščih na območju Slovenije za zdaj ni. Do vzpostavitve evidence stavbnih zemljišč, ki bo vsebovala te podatke, se kot približek dejanskega stanja zazidanih stavbnih zemljišč uporabi podatke o pozidanih in sorodnih zemljiščih iz evidence dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, ki jo vodi in vzdržuje Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v triletnih cikliih. Preglednica 27: Namenska raba zemljišč (v km²)

V regiji je v povezavi z njenimi geografskimi značilnostmi večja gostota in sklenjenost poselitve prisotna v bolj dostopnem, ravninskem delu območja, medtem ko **hribovite dele regije** (planote visokega krasa), ki zajemajo njen večinski del, zaznamuje redkejša oz. **razpršena poselitev** z izjemo občinskih središč. Slednje prikazuje slika o stopnji urbanizacije v regiji ter s tem povezani koncentraciji prebivalstva in delovnih mest. Razlike v zmanjšani stopnji urbanizacije hribovskih predelov nasproti nižinskim delom regije se bistveno povečujejo.

Povprečna **gostota poselitve v regiji je pod slovenskim povprečjem**, in sicer 51 prebivalcev/km².

Tudi pri gostoti prebivalstva se odražajo naravne danosti regije, saj je ta višja v ravninskem delu (npr. občine **Šempeter-Vrtojba** 420 prebivalcev/km², **Nova Gorica** 114, **Ajdovščina** 80), medtem ko so izrazito redko poseljene občine, ki ležijo v hribovitem delu regije (npr. občine **Bovec** 9 prebivalcev/km², **Kobarid** 21, **Tolmin** 29 in **Cerkno** 35, Idrija 40). Za regijo je, z izjemo občine **Ajdovščina**, značilna stagnacija oz. zmanjševanje števila prebivalcev.

Naravne danosti se odražajo tudi v podatkih gostote poselitve za čezmejni stični pokrajini regije Furlanije - Julijske Krajine, in sicer za Pokrajino Videm, ki pokriva velik del sosednjega hribovitega območja in ima gostoto poselitve 106,4 prebivalca/km², in za Pokrajino Gorica, ki zajema pretežno ravninski del območja in kjer je gostota poselitve 293,2 prebivalca/km² (vir: <https://ugeo.urbistat.com>). Iz zgoraj navedenih podatkov je jasno, da regija čezmejno meji na za slovenske razmere pomembno regijo z bistveno višjo gostoto poselitve.

Prostorsko planiranje

Zakon ZUreP-2 med drugim predvideva strokovno okrepitev prostorskega načrtovanja na občinski ravni, saj naj bi vsaka občina zaposlovala vsaj enega urbanista. Poleg tega zakon ponovno uvaja regionalni nivo prostorskega načrtovanja – pripravo regionalnega prostorskega plana. Prve regionalne prostorske plane naj bi nosilci v sodelovanju z občino in državo pripravili do leta 2023.

Pomembnejši državni prostorski načrti:

DPN v pripravi:

- **DPN za 4. razvojno os na odseku Cerkno–Hotavlje**
Faza: študija variant – analiza novih smernic za novo študijo variant/pred-investicijsko zasnovo, OP in DPN
Območje občin: Cerkno, Gorenja vas–Poljane
- **Spremembe in dopolnitve lokacijskega načrta za vplivno območje plazu Šmihel v mestni občini Nova Gorica**
Faza: pobuda za DPN
Območje občine: Nova Gorica
- **DPN za obvoznico Most na Soči**
Faza: izdelava študije variant/pred-investicijske zasnove in OP
Območje občine: Tolmin
- **DPN za obvoznico Volče**
Faza: stališča do pripomb na študijo variant/pred-investicijsko zasnovo in OP
Območje občine: Tolmin
- **DPN za glavno cesto G2-102 v Spodnji Idriji**
Faza: v pripravi
Območje občine: Idrija
- **DPN za vplivno območje plazu Slano blato v občini Ajdovščina**
Faza: v pripravi
Območje občine: Ajdovščina

Sprejeti DPN:

- Lokacijski načrt za Primorski krak avtoceste na odseku hitre ceste Vipava–Selo,
- Lokacijski načrt za Primorski krak avtoceste na odseku hitre ceste Razdrto–Vipava,
- Državni lokacijski načrt za kompresorsko postajo Ajdovščina,
- Državni prostorski načrt za prenosni plinovod M6 od Ajdovščine do Lucije,
- Državni prostorski načrt za prenosni plinovod M3/1 Kalce–Ajdovščina,
- Državni prostorski načrt za rekonstrukcijo prenosnih plinovodov M3, M3B, R31A, R32 in R34,
- Državni prostorski načrt za prenosni plinovod M3/1 Ajdovščina–Šempeter pri Gorici,
- Lokacijski načrt za vplivno območje plazu Stovže v Občini Bovec,
- Državni prostorski načrt za prenosni plinovod R38 Kalce–Godovič,
- Lokacijski načrt za obnovo in doinštalacijo obstoječe hidroelektrarne Dobljar na Soči – HE Dobljar II,
- Lokacijski načrt za obnovo in doinštalacijo obstoječe hidroelektrarne Plave na Soči – HE Plave II,
- Lokacijski načrt za vplivno območje plazu Strug nad vasjo Koseč v občini Kobarid,
- Lokacijski načrt za vplivno območje plazu Podmark v občini Šempeter-Vrtojba,
- Lokacijski načrt za vplivno območje plazu Šmihel v Mestni občini Nova Gorica,
- Lokacijski načrt za vplivno območje plazu Gradišče nad Prvačino v mestni občini Nova Gorica,
- Državni prostorski načrt za 110 kV kablovod od RTP 110/20 kV Vrtojba do slovensko-italijanske meje pri mednarodnem mejnem prehodu Vrtojba,
- Državni prostorski načrt za obvoznico Tolmin,
- Državni prostorski načrt za rekonstrukcijo glavne ceste G2-102/1038 Bača–Dolenja Trebuša,
- Državni prostorski načrt za rekonstrukcijo dela daljnovoda 2 × 110 kV Nova Gorica–Divača, (odsek Renče),
- Državni lokacijski načrt za obojestranski bencinski servis Vipava na odseku hitre ceste Razdrto–Vipava.

Za potrebno posodobitev prometnega vozlišča na območju čezmejnega območja in urbanega središča Nove Gorice–Gorice/Gorizie, tj. razbremenitev vozlišča regionalnih cest in nadgradnja železniške infrastrukture, še ni predvidenih državnih naložb, ki pa so za razvoj regije nujne. V teku so intenzivna dogovarjanja za umestitev naložb v načrte resorja.

Stanje na področju občinskih prostorskih načrtov. Z vidika upravne delitve regijo sestavlja 13 občin, in sicer občine Ajdovščina, Bovec, Brda, Cerknjo, Idrija, Kanal ob Soči, Kobarid, Miren-Kostanjevica, Nova Gorica, Renče-Vogrsko, Šempeter-Vrtojba, Tolmin in Vipava. Na podlagi podatkov Ministrstva za okolje in prostor so imele v regiji občinske prostorske načrte sprejete vse občine, vključno z Občino Ajdovščina, ki ga je kot zadnja sprejela 15. 12. 2021. Z novim Zakonom o urejanju prostora lahko strateški del OPN nadomesti RPP. V regiji se izvaja tudi pilotni projekt Ministrstva za okolje in prostor za implementacijo gradbene in prstorske zakonodaje.

Razvoj mest in drugih (urbanih) naselij. Razvoj urbanih naselij se usmerja glede na dolgoročno regijsko razvojno vizijo in vlogo posameznih urbanih središč v omrežju naselij z namenom uravnoteženega razvoja celotnega prostora regije. Osnovni cilj je vzpostavitev notranje povezane regije, vpete v slovenski in mednarodni prostor, na osnovi **ustvarjanja sinergije in iskanja trajnostnih kompromisov** med različnimi rabami in dejavnostmi v prostoru, z upoštevanjem potreb prebivalcev in gospodarstva, prostorskih možnosti ter omejitev prostora. Razvojna vizija temelji na potencialih za gospodarski razvoj ter vlogi in funkciji posameznega središča v policentričnem urbanem sistemu.

Poleg **krepiteve povezanosti na osnovi prometne hrbtenice regije** in njene vpetosti v sosednji prostor (tako nacionalno kot čezmejno in mednarodno) je prepoznan potencial

konceptov pametnih mest. Regija oz. posamezne občine pripravljajo strategije **pametnih mest/skupnosti** in prve konkretne rešitve, zlasti za izboljšanje privlačnosti mest kot vozlišč idej in znanja, lokalne in globalne povezanosti ter kakovostnega bivalnega prostora za različne skupine prebivalstva in krepitev socialne kohezivnosti.

Pri razvoju podeželskih naselij se morajo uskladiti potrebe po bivanju, delu in razvoju primarnih dejavnosti ter z njimi povezanih dopolnilnih dejavnosti.

Hrbtenico omrežja naselij oz. sistema tvorijo (skladno s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije SPRS 2004) **Nova Gorica – središče nacionalnega pomena – ter Ajdovščina, Idrija in Tolmin kot središča regionalnega pomena.**

V regiji je po številu prebivalcev največje naselje **Nova Gorica**, ki je tudi edino naselje z več kot 10.000 prebivalci v regiji. Slednje skupaj z naselji Solkan, Kromberk, Ajševica, Rožna Dolina in Pristava tvori **mesto Nova Gorica** (skladno z OPN Mestne občine Nova Gorica) – skupaj **20.092 (SURS, H1 2020) prebivalcev**. Zgoraj navedena naselja, skupaj z naseljem **Šempeter pri Gorici in Vrtojba** (6.292 prebivalcev), tvorijo **središče nacionalnega pomena Nova Gorica** (SPRS 2004) oz. središče oz. sklenjeno urbano območje mesta na območju dveh občin v Republiki Sloveniji. V slednjem živi **skupaj 26.384 prebivalcev oz. 22,4 odstotka vseh prebivalcev regije.**

Središče nacionalnega pomena Nova Gorica se je zaradi spremenjenih političnih in administrativnih okoliščin ter na osnovi vzpostavljenega in delujočega Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje EZTS GO skupaj z Gorico/Gorizio v sosednji Italiji upravno povezala ter nadgradila svojo **vlogo s funkcijami mednarodnega pomena** ter na tak način postala **soustvarjalka čezmejnega urbanega središča Nova Gorica-Gorica/Gorizia** s skupaj več kot **60.000 prebivalci**. V slednjem se na osnovi neposrednih potreb prebivalcev in uporabnikov že izvajajo skupne storitve ter skupni naložbeni projekti – tako urbanega kot regionalnega oz. mednarodnega značaja (npr. povezava kolesarske poti čez Sočo v državno in kolesarsko urbano in državno mrežo v Sloveniji in Italiji). Nova Gorica tako v omrežju naselij znotraj Slovenije razvija **specifično vlogo nacionalnega središča posebnega čezmejnega oz. mednarodnega pomena** na meji z avtonomno regijo Furlanijo - Julijsko krajino v Republiki Italiji.

Kot središča regionalnega pomena se razvijajo Ajdovščina (6.922 prebivalcev), Idrija (5.831 prebivalcev) in Tolmin (3.274 prebivalcev). V njih se nadalje razvija storitvene, oskrbne in druge dejavnosti (storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena) za oskrbo prebivalcev teh središč in oskrbo prebivalcev v gravitacijskih zaledjih središč, ki so pogosto podeželska, obmejna, odmaknjena, gorska in oddaljena od glavnih prometnih koridorjev.

Posebno pozornost se namenja razvoju **širšega mestnega območja Nove Gorice**, kjer se povezuje večje število sodelujočih in učinkovito povezanih središč različnega ranga, ki so tesno povezana z osrednjim mestom Novo Gorico. Glede na ugodno prometno povezavo izstopa **regijsko središče Ajdovščina**, ki s svojo lego na IV. evropskega prometnega koridorja krepi povezanost širšega mestnega območja Nove Gorice v smeri proti širšemu mestnemu območju Ljubljane, medtem ko se čezmejno urbano središče Nova Gorica-Gorica/Gorizia že povezuje z urbanimi aglomeracijami v čezmejnem prostoru (v smeri proti Trzinu in Trstu, Vidmu ter Benetkami oz. Milanu). Urbani razvoj, za katerega je značilna koncentracija stanovanjske gradnje, proizvodnih, storitvenih in oskrbnih dejavnosti, se spodbuja v obstoječih središčih ali na poselitvenih območjih, ki imajo potencialne za razvoj v nova središča. Predvsem se spodbuja razvoj tistih središč, ki so na prometnih vozliščih in križiščih različnih prometnih smeri. Razmeščanje in koncentracijo funkcij znotraj širših mestnih območij se načrtuje skladno z razvojem učinkovitega in na vseh nivojih povezanega javnega potniškega prometa (v nadaljevanju JPP).

Ajdovščina je drugo največje urbano središče v regiji s 6.922 prebivalci (vir: SURS, 2021) ter opravlja funkcijo regionalnega središča in občinskega središča z dejavnostmi družbene infrastrukture, oskrbnih, storitvenih, upravnih in drugih dejavnosti ter najpomembnejšega gospodarskega območja in prometnega vozlišča. Ajdovščina postaja pomembno gospodarsko središče regije. Je pomembno urbano središče funkcijsko zaokroženega območja oz. prostorsko zaokroženega ajdovsko-vipavskega območja, ki zajema 25.471 prebivalcev na površini 361 km² in leži ob glavnem prometnem koridorju, ki povezuje osrednjo Slovenijo z regijo in dalje z italijanskim avtocestnim omrežjem. Je del širšega mestnega območja (vir: SPRS) oz. širšega gosto poseljenega območja do Nove Gorice, ki ga tvori večje število medsebojno sodelujočih in učinkovito povezanih središč na prometnih vozliščih in križiščih različnih prometnih smeri.

V urbanem središču se razvija javne funkcije, storitvene, oskrbne in druge dejavnosti (storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena) za oskrbo prebivalcev mesta in okoliških gravitacijskih središč. Ajdovščina kot središče regionalnega pomena bo še naprej krepila svojo vlogo v omrežju naselij. Sedanje funkcije se bodo dopolnjevale z novimi dejavnostmi in krepile v smislu kakovosti in turistične ponudbe, vse s prizadevanjem za razvoj učinkovitega in na vseh nivojih povezanega JPP.

Tolmin je eno od središč regionalnega pomena, ki se v državi prednostno razvijajo. Kot središče, ki zagotavlja servisne dejavnosti, je pomembno upravno središče Zgornjega Posočja. Nadaljnji razvoj je treba vzpostavljati z ohranjanjem, razvojem in širitvijo storitvenih, oskrbnih in drugih dejavnosti (storitve splošnega in splošno gospodarskega pomena). Za prebivalce mesta in njenega zaledja je treba vzpostavljati ustrezen javni standard: zdravstvo, javno upravo, šolstvo, sodstvo, skrb za ostarele ter tudi standard trgovske in oskrbne dejavnosti. Tolmin kot središče regionalnega pomena bo še naprej krepil svojo vlogo, sedanje funkcije pa se bodo dopolnjevale z novimi dejavnostmi. Preprečevanje odseljevanja je treba dosegati z zagotavljanjem ustreznega števila delovnih mest, kar pomeni spodbujanje gospodarskega razvoja na območju.

Strategija prostorskega razvoja poudarja pomen prometnih povezav med naseljem regionalnega pomena in naselji višjega ranga. To za Tolmin pomeni nujno obnovo in modernizacijo cestne in železniške povezave z Novo Gorico ter z Ljubljano. Znotraj ostalih povezav je treba skrbeti tudi za pretoke prometa do turistično najbolj izpostavljenih območij – iz sosednje Italije do Bovca in Bohinja.

Med zaledjem mesta (podeželjem in središčem) je treba vzpostaviti ustrezno prometno infrastrukturo in organizirati javni prevoz. Pri tem je zaradi strukture prebivalstva in redke poseljenosti treba razmišljati o alternativnih oblikah organizacije storitev javnega prevoza.

Idrija predstavlja občinsko središče regionalnega pomena. Idrija kot upravno, občinsko in najpomembnejše zaposlitveno središče v občini oz. upravni enoti bo še naprej predstavljala najmočnejše **urbano središče** tudi v širšem pomenu. Naselji Idrija in Spodnja Idrija se povezujeta v enotno **somestje** – v funkcijsko povezano urbano aglomeracijo z delitvijo dejavnosti, ki bo imelo vlogo regionalnega središča, kot ga opredeljuje Strategija prostorskega razvoja Slovenije.

Idrija je občinsko in regionalno središče z gravitacijskim zaledjem celotne občine kakor tudi Cerkljanskega in delno Rovtarskega hribovja. Kot središče regionalnega pomena bo še naprej krepila svojo vlogo v omrežju naselij, sedanje funkcije pa se bodo dopolnjevale z novimi dejavnostmi.

V Idriji ima pomembno vlogo industrija, ki zaposluje velik delež prebivalstva. Skupaj z ostalimi zaposlovalci na območju občine (industrijsko središče je somestje Idrije in Spodnje Idrije) nudi več delovnih mest kot je delovno aktivnega prebivalstva. To pa pomembno vpliva tudi na

dnevne migracije. Zaradi močne industrije je večja tudi obremenjenost cest s tovornim prometom, razvija se ustrezna oskrba z energijo ter zagotavlja druga potrebna infrastruktura za razvoj (novih) dejavnosti na območju.

Idrija s 5.831 prebivalci (podatek SURS 2021 – skupaj s Spodnjo Idrijo 7.221 prebivalcev) se razvija kot močno regionalno, upravno, industrijsko in kulturno središče.

Slika 11: Naselja

Vir: GURS, 2022 (karta: Veronika Koncut, arhiv Posoškega razvojnega centra)

Problemska območja

Regija ima številne mikroregije in posamezne enklave problemskih območij zaradi slabih in zahtevnih pogojev kmetijstva (hribovit, slabo rodoviten svet, gozdnatost), prometne

izoliranosti, šibkosti lokalnih urbanih središč, pomanjkanja neagrarnih zaposlitev, obstoječe nezaposlenosti, izseljevanja itd.

Skupno v regiji v sklop obmejnega problemskega območja spada po **Uredbi o določitvi obmejnih problemskih območij** (Uradni list RS, št. 22/11, 97/12, 24/15 in 35/17) 10 občin, in sicer Ajdovščina, Bovec, Brda, Cerklje ob Soči, Kanal ob Soči, Kobarid, Miren-Kostanjevica, Renče-Vogrsko, Tolmin in Vipava. Merila za uvrstitev v obmejna območja so: občine s primanjkljajem delovnih mest in podpovprečno gostoto poselitve v občinah. Merila za določitev občin, ki neposredno mejijo na obmejne občine, pa so: povprečna dostopnost v občini do najbližjega priključka avtoceste ali hitre ceste, delež površine, vključene v območje Natura 2000.

Odsotnost regionalnega prostorskega planiranja. Zaradi odsotnosti strateškega regionalnega prostorskega načrtovanja in **neobstoječe stalne strukture udejanjanja zastavljenih ciljev je po uspešnem nastavku projekta Transland povezano načrtovanje precej zamrlo.** Treba je nadgraditi regionalno načrtovanje in posledično udejanjanje, predvsem skupnih (regionalnih) vsebin ter povezanega sektorskega načrtovanja (gospodarske cone, krepitev konkurenčnosti mest, načrtovanje stanovanjske gradnje, notranja povezanost regije – cestne povezave itd.). V primerjavi s sosednjimi (čezmejnimi) regijam pa predstavlja dodatno oviro pri prostorskem, in sicer skladnem razvoju odsotnost regionalne ravni upravljanja. Kljub temu se je od leta 2015 zgodil velik premik pri načrtovanju povezanosti regije z vidika trajnostne mobilnosti (kolesarske povezave), kjer se je po pripravi regionalnega načrta umestitve kolesarskega omrežja leta 2015 začelo tudi z realizacijo njegovega vzpostavljanja v letih 2017–2023.

V regiji se je pristopilo k Pilotu MOP, ki bo v letih 2021–2022 preverjal postopke za pripravo regionalnega prostorskega plana. Na strani države pa je, da se regijsko prostorsko planiranje zastavi dolgoročno in se tudi zagotovi systemske vire.

V oceni stanja je v nadaljevanju predstavljena razvitost prometne, informacijske, komunalne in energetske infrastrukture v regiji, analizirana je okoljska problematika s poudarkom na onesnaževanju voda, zraka, tal in ravnanja s trdimi odpadki, identificirane so možnosti za koriščenje okolju prijaznih obnovljivih virov energije. Prikazana je problematika urejanja prostora na regionalni in občinski ravneh.

Prometna in informacijska infrastruktura

Eden od ciljev evropske kohezijske politike 2021–2027 je bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti in regionalne IKT-povezljivosti (»PO3«). Cilj se načrtuje doseči z:

- izboljšanjem digitalne povezljivosti;
- razvojem trajnostnega, pametnega, varnega in intermodalnega omrežja TEN-T, ki je odporno na podnebne spremembe;
- razvojem trajnostne, pametne in intermodalne nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, ki je odporna na podnebne spremembe, vključno z boljšim dostopom do omrežja TEN-T in čezmejno mobilnostjo;
- spodbujanjem trajnostne večmodalne urbane mobilnosti.

Dostopnost

Kazalnik splošnega cilja regionalne politike in cilji SRS, ki ga spremljamo na področju dostopnosti, je **delež prebivalcev, ki imajo v oddaljenosti največ 1 km postajališče JPP z zadovoljivo in primerno frekvenco**.¹⁶

Poleg glavnega kazalnika so določeni še drugi, ki se jih bo v okviru RRP spremljalo:

- osebna vozila na tisoč prebivalcev;
- delež občin v regiji, vključenih v celostno prometno načrtovanje;
- delež prebivalcev v 15 in 25 km radiju dostopnosti do regionalnih središč.

Delež prebivalcev, ki imajo v oddaljenosti največ 1 km postajališče JPP z zadovoljivo in primerno frekvenco (vir: MZI), je izbran glavni kazalnik za spremljanje dostopnosti kot področja kakovosti življenja.

Po podatkih GIAM ZRC SAZU je bil leta 2006 na ravni Slovenije delež prebivalcev z zadovoljivo frekvenco 77 odstotkov. Razmere se v 10 letih niso bistvene spremenile.

Ciljno stanje: vsaj 95 odstotkov prebivalcev ima zadovoljivo dostopnost, vsaj 75 odstotkov prebivalcev pa ima primerno dostopnost do JPP.

Preglednica 21: Osebna vozila na tisoč prebivalcev

Regije (NUTS 3)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Goriška regija	577	581	580	580	577	577	579	580	589	600	614
Kohezijska regija Zahodna Slovenija	536	537	535	533	529	525	525	530	537	546	/
Slovenija	514	517	518	519	518	516	518	523	531	541	549

Vir: SURS

Prostor

Za namen spremljanja stanja **na področju rabe prostora**, je določen glavni kazalnik: **število, površina in tip funkcionalno degradiranih območij** (vir: MGRT), (NUTS 3, LAU 2).

Drugi kazalniki spremljanja stanja rabe prostora so še:

- dejanska raba tal v hektarjih po posameznih rabah in odstotkih;
- površina/delež varovalnih gozdov in gozdnih rezervatov;
- delež varovanih območij v regiji.

¹⁶ Zadovoljiva frekvenca omogoča dostop z javnim potniškim prometom na delo, v šolo in do drugih osnovnih storitev ter zagotavlja 8 parov voženj na značilen delovni dan (to pomeni po 3 pare voženj v konicah ter dodatno dopoldanska in večerna vožnja). Primerna frekvenca omogoča dostop z javnim potniškim prometom na delo, v šolo in do drugih osnovnih storitev ter zagotavlja 23 parov voženj (kar pomeni okvirno enourni interval in v konicah polurni interval).

Preglednica 22: Funkcionalno degradirana območja (FDO), 2017

Regije (NUTS 3)	Število FDO	Površina FDO (v ha)	Povprečna velikost FDO (v ha)
Goriška regija	56	153,6	2,7
Kohezijska regija Zahodna Slovenija	488	1515,3	3,1
Slovenija	958	2991,5	3,1

Vir: Lampič, B. in Bobovnik N., 2017; Lampič, B., Kušar, S. in Zavodnik Lamovšek, A. 2017.

Pritisk urbanizacije in s tem pozidava najkakovostnejših kmetijskih zemljišč je z nastankom številnih novih občin v Sloveniji močno narasla. Nasprotja med **težnjami po spremembi kmetijske rabe v urbane** namene in varstvom kmetijskih zemljišč so najbolj izrazite na ravninskih predelih, ob naseljih, kjer so tudi najboljša kmetijska zemljišča.

Zaznan je **trend večjih krčitev gozdov na kmetijskih in primestnih območjih**, kjer je že sedanji delež gozdov najnižji ter je ključen za vzdrževanje naravnih procesov v sami krajini. Dosežena gozdnatost na ravni celotne države ne more biti izključno merilo in opravičilo za poseganje v območje gozdov, zato bo tudi v prihodnje treba posege v gozd in gozdni prostor presoјati na krajinski ravni.

Povezljivost v regiji

Transportna vloga regije. Območje regije je imelo v zgodovini **pomembno prometno vlogo**, saj povezuje zahodni in vzhodni del osrednjega evropskega prostora. Z nezadostnim vlaganjem v prometno infrastrukturo državnega pomena in predstavitevijo evropsko pomembnega prometnega koridorja (železnica, cesta) jo je deloma izgubilo.

Prometna povezanost regije in s tem povezanost središč ter dostopnost je precej šibka in ima kar nekaj kritičnih točk. Prav tako so nezadostne povezave s sosednjimi regijami v Sloveniji ter čezmejne in mednarodne povezave v smeri vzhod–zahod proti Italiji (Goriška pokrajina, Videmska pokrajina). Prometna povezanost je najšibkejša v severnem delu regije. Prometna dostopnost, prehodnost in pokritost posameznih subregij s prometno infrastrukturo je zelo različna.

Cestne povezave. Glavna prometna os je hitra cesta (Razdrto–Vrtojba), ki je pomembna tako za tranzitni promet in gospodarski razvoj regije kot za namene zagotavljanja dostopnosti med središči v ravninskem delu regije ter dostopnosti regije do drugih delov držav, saj predstavlja najkrajšo povezavo osrednje Slovenije z italijanskim avtocestnim sistemom. Na glavno prometno os, na kateri se nahajata Nova Gorica in Ajdovščina, se navezujeta dve temeljni državni prometnici: Soška cesta in Alpika, ki skupaj s hitro cesto tvorita osrednjo mrežo povezanosti regije. Na območju regije je 44 km avtoceste oz. hitre ceste.

Ekonomski potencial hitre ceste za tranzitni promet ni izkoriščen v celoti, saj ni zgrajena niti podporna infrastruktura vozlišča niti sodobna navezava na pomembne tovarne in potniške povezave mednarodnega železniškega prometa v neposredni bližini.

V letu 2020 je imela regija **729.609 km državnih cest**, kar je 11,15 odstotka celotnega državnega cestnega omrežja (Slovenija 6.540.388 km). V primerjavi s prejšnjim obdobjem ni večjih sprememb (vir: DRSI, 15. 10. 2020).

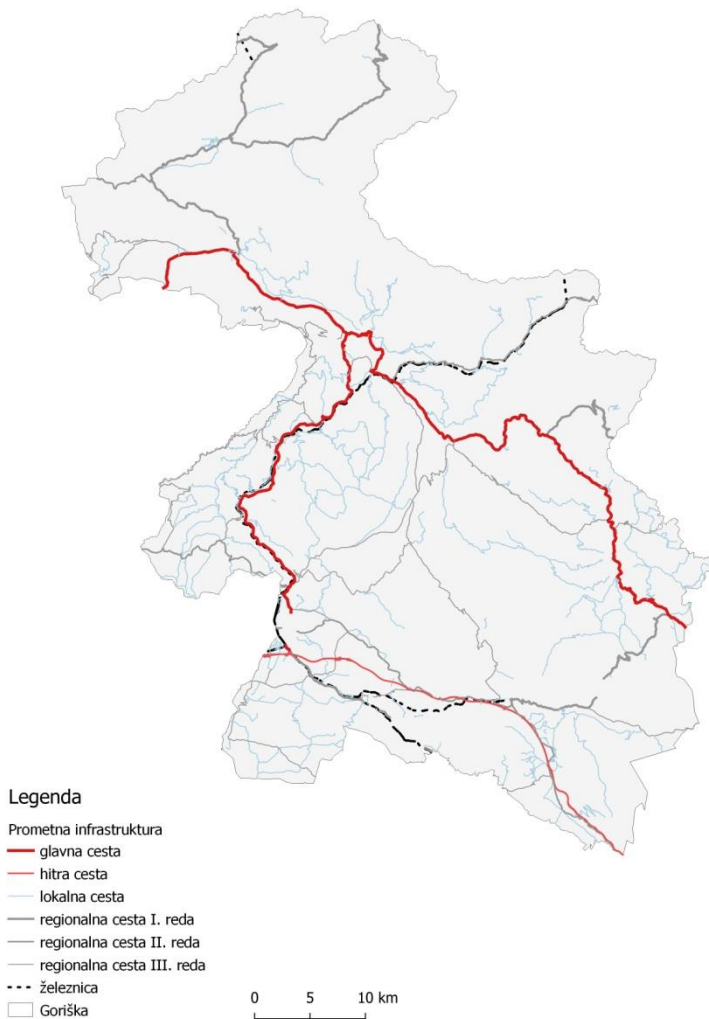
Izjemno problematična ostaja **kritična točka stičišča osrednjih regijskih prometnic v smeri vzhod–zahod ter v smeri sever–jug v ožjem mestnem jedru Nove Gorice** (Vojkova cesta in Kromberška vpadnica), kar povzroča tako težave pretočnosti znotraj regije, zavira urbani

(kakovost bivanja, težave mobilnosti, stanovanjska pozidava, gradnja gospodarskih in poslovnih objektov ter objektov družbenega pomena) razvoj središča, obenem pa zmanjšuje privlačnost za gospodarske dejavnosti in povečuje nepovezanost znotraj same regije.

Za gospodarski razvoj in ohranjanje poselitve severnega dela regije je izjemnega pomena 4. razvojna os Škofja Loka–Cerkno–Želin ter modernizacija enako pomembnega kraka Logatec–Idrija–Želin proti Tolminu in Peršetu do Robiča. Prav tako sta za zagotavljanje ustreznih prometnih povezav pomembni dve navezavi na 4. razvojno os, in sicer **odsek Kobarid–Bovec in odsek Peršeti–Nova Gorica** (povezava sever–jug). Obe povezavi sta izjemno pomembni z vidika zagotavljanja varne prometne povezanosti Zgornjega Posočja z osrednjo Slovenijo ter regijskim središčem (Novo Gorico). Medtem ko se odsek od Tolmina do Želina modernizira, ostaja krak **od Želina proti Škofji Loki** samo na papirju in je **pomembna razvojna ovira** v smislu dostopnosti in možnosti za razvoj različnih dejavnosti. Hkrati pomeni tudi dodatne stroške transporta, ki bremenijo predvsem podjetja na tem območju. Regija omenjene cestne prometne povezave vidi kot logično povezano celoto zagotavljanja osnovnih razvojnih infrastrukturnih pogojev za zagotavljanje vitalnosti severozahodnega višinskega dela regije (zahodne Slovenije). Obstoječe prometne povezave imajo **nizko prometno propustnost in nezadostno varnost** (majhne vozne hitrosti, črne točke, nezavarovani odseki), predvsem na delu med Spodnjo Idrijo in Trebušo. Na odseku Godovič–Idrija je bila izvedena obsežna modernizacija cestne povezave, prav tako na več točkah med Spodnjo Idrijo in Stopnikom ter od Stopnika do Mosta na Soči.

Slika 12: Prometna infrastruktura

Vir: GURS, 2022 (karta: Veronika Koncut, arhiv Posoškega razvojnega centra)

Velik obseg lokalnih cestnih povezav v regiji zahteva velika naložbena vlaganja, saj je teren geološko zahteven in geografsko razgiban. Na območju regije je **2.460,5 km občinskih cest**, ki zaradi zahtevnosti in sestave terena za redno naložbeno vzdrževanje zahtevajo veliko sredstev.

Dostopnost oz. povezave navzven niso zadostne. Težave so na celotnem omrežju. Dostopnost je še toliko slabša zaradi naravne konfiguracije regije na njenem severozahodnem delu.

Potovalne hitrosti, ki jih omogoča stanje državnega cestnega omrežja, so na relaciji hitra cesta H4 Vogrsko–Nova Gorica–Tolmin in Mejni prehod Vrtojba–Šempeter pri Gorici–Nova Gorica neprimerne za naravo cestne povezave in potrebe po povezljivosti tako znotraj regije kot vpetosti regije v mednarodne prometne tokove. Prav tako je slaba povezava Ajdovščina–Godovič oz. Alpika, ki je del osrednje hrbtenice za povezljivost regije ter povezanost preko Krasa do italijanske obale.

Močno **pod povprečjem je povezava** Logatec–Idrija–Želin–Tolmin–Bovec, Želin–Kladje–Sovodenj.

Skozi posamezna naselja potekajo neustrezno urejene regionalne ceste (predvsem soška cesta) in ogrožajo varnost prebivalcev. Izrednega pomena so lokalne ceste, ki omogočajo dostopnost do podeželja, ki je temeljni pogoj za razvoj gospodarstva in poseljenosti.

Letališka infrastruktura. Na območju regije sta aktivni športni letališči v Ajdovščini (omejitve zaradi burje) in Bovcu. Obe dopuščata nadaljnji razvoj tako z gospodarskega vidika kot tudi s športno-rekreativnega.

V polurni dostopnosti do mesta Nova Gorica se v sosednji Italiji nahaja mednarodno letališče Ronke/Ronchi dei Legionari, ki pa je za regijo dostopno le z osebnim avtomobilom oz. na način, da se z vlakom dostopa preko postaje v Gorici oz. naselijih vzdolž proge Videm/Udine–Gorica/Gorizia–Tržič/Monfalcone. Povezave letališča na prometno omrežje regije je šibko in popolnoma nepovezano z javnim potniškim prometom.

V regiji se nahaja tudi sorazmerno zastarelo železniško omrežje z infrastrukturno linijo. Povezuje tako severni kot južni del regije (predvsem za potrebe zagotavljanja dostopnosti do oskrbe in storitev ter delovnih mest znotraj regije), vendar je zaradi dolgoletne zapostavljenosti ter pomanjkanja razvoja v času primerne ponudbe zelo slabo korišćeno. Pravkar vzpostavljena direktna povezava Ljubljana–Videm/Udine ni predvidela možnosti povezave s čezmejnimi prometnim vozlišćem na območju čezmejnega urbanega prostora Nove Gorice-Gorice/Gorizie. V teku so intenzivne priprave in povezovanje znotraj regije in medregijsko, predvsem z Gorenjsko, čezmejno v okviru EZTS GO za umestitev ključnih razvojnih izzivov na področju razvoja železnic ter sodelovanje Ministrstva za infrastrukturo in Slovenskih železnic pri revitalizaciji območja ob glavni železniški postaji v Novi Gorici, ki je del novo nastajajočega skupnega (čezmejnega) urbanega središća Nove Gorice-Gorice/Gorizie.

V regiji se po posameznih obćinah vzpostavljajo pogoji za **nove oblike mobilnosti** v smislu delitvene ekonomije (angl. car sharing, izposoja koles) in novih oblik JPP (prevozi na klic). Načrtuje se tudi infrastrukturo, ki bo omogočila uporabo vozil na alternativna goriva (elektrika, plin). Trenutno se posamezni ukrepi trajnostne mobilnosti, npr. kolesarske povezave, pripravljajo na podlagi strokovne podlage, določeni ukrepi pa se izvajajo stihijsko, brez ustrezne podlage. Poleg navedenega so ukrepi medsebojno nepovezani, kar je zagotovo izziv prihajajoće perspektive – priprava skupne platforme.

Državno in lokalno kolesarsko omrežje. V regiji je vzpostavljenih le nekaj krajših državnih kolesarskih povezav – v Novi Gorici, Tolminu, Idriji in Ajdovščini. V okviru DRR se v obdobju 2018–2023 pripravlja dokumentacija in izvajajo naložbe v nekatere trase kolesarskih povezav. Regija si prizadeva za vzpostavitev kraka evropskega kolesarskega omrežja Evrovelo, ki bi potekal preko Vipavske doline do Nove Gorice in čezmejno v Italijo.

V regiji se povečuje število urejenih tematskih/lokalnih kolesarskih poti (Bovško, Idrijsko-Cerkljansko, Brda, Vipavska dolina itd.).

Z izgradnjo brvi čez Sočo v Solkanu ter manjkajočih povezav znotraj čezmejnega urbanega središča Nova Gorica-Gorica/Gorizia v okviru EZTS GO se vzpostavljajo pogoji za povezano daljinsko kolesarsko povezavo med dolino reke Soče in Jadranskim morjem – tako na območju Republike Slovenije kot na območju Furlanije - Julijske krajine v Republiki Italiji. Izvaja se vzorčni primer multiplikacijske vrednosti tesnega upravnega in funkcijskega čezmejnega povezovanja.

Javni potniški promet.

Stremi se k posodobitvi in intenziviranju JPP (avtobusnega in železniškega) na vseh progah v regiji ter za namen povezovanja urbanih središč z zaledjem, vzporedno pa se posodablja tudi obstoječa cestna infrastruktura s prednostnimi naložbami v krepitev povezanosti znotraj regije ter ustreznimi navezavami na slovenski in čezmejni prostor. Poleg nadgradnje je treba vzpostaviti pogoje za **integracijo javnega potniškega prometa** s pametnim upravljanjem ter uvedbo enotne vozovnice in vzpostaviti povezavo z drugimi sistemi, npr. izposojajo koles. Poseben poudarek je treba nameniti potrebam prebivalcev, npr. starejšim, ter povezati vse oblike javnega prevoza in zagotoviti ustrezn nivo storitve. Treba je okrepiti povezave med mestom in podeželjem.

V **Novi Gorici** kot vstopni točki se razvija in krepi osrednji potniški intermodalni terminal s povezovanjem železniškega potniškega prometa ter cestnega JPP.

Prostor čezmejnega urbanega središča Nove Gorice-Gorice/Gorizie je naravno pogojena osrednja zahodna vstopna točka regije in države, torej strateško pomembna lokacija za osrednji potniški intermodalni terminal s povezovanjem železniškega potniškega prometa ter cestnega JPP v mednarodni javni potniški promet, ki pa zaradi kritičnosti vozlišča regionalnih prometnic, manjkajoče železniške povezave med Novo Gorico in Gorico/Gorizio ter manjkajočo podporno infrastrukturo za umik tovornega cestnega in železniškega prometa iz ožjega središča urbanega prostora še ni vzpostavljen. Manjkajoče prometno vozlišče s sodobno vpetostjo v bližnje prometne koridorje, ki ni povezano z mednarodnim letališčem v oddaljenosti približno 30 km, predstavlja oviro trajnostnemu razvoju regije.

Razvija se mreža regijsko pomembnih intermodalnih vozlišč za zagotavljanje dostopnosti omrežja naselij v regiji z javnim potniškim prometom ter nadgradi in poveže obstoječo kolesarsko infrastrukturo – tako za namene mobilnosti in dostopnosti za potrebe prebivalstva kot za potrebe razvoja gospodarstva, vključno s turistično panogo.

Železniške povezave. Regijo v smeri sever–jug povezuje železniška proga **Jesenice–Nova Gorica–Sežana** (Bohinjska proga), od katere se v Šempetru pri Gorici odcepi proga proti Gorici/Gorizii (**Gorizia Centrale**), v Prvačini pa proga proti **Ajdovščini**. Slednji dve progi se trenutno uporabljata samo za tovorni promet, medtem ko na progi Jesenice–Sežana potniški promet pokriva potrebe dnevnih migrantov (zlasti dijakov), v veliki meri pa je zanimiva tudi za turiste.

Frekvenca potniških vlakov je za učinkovit javni servis občutno **prenizka**. Vodenje prometa je **zastarelo**, izogibališč je premalo, postaje in postajališča pa so slabo urejena. Na nekaterih odsekih je varnost prometa ogrožena zaradi slabo vzdrževanega terena (padajoče kamenje,

plazovi). Tudi vozna sredstva (motorne potniške garniture) so stara in ne ustrezajo sodobnim standardom.

Celotno **železniško omrežje regije** ima ob ustrezni posodobitvi, upravljanju in vzdrževanju **izredne potencialne** za to, da zagotovi sodobne, trajnostne načine pokrivanja mobilnostnih potreb prebivalstva in obiskovalcev (potniški promet) ter poveča svojo vlogo pri oskrbi gospodarstva regije (tovorni promet).

Prostor čezmejnega urbanega središča Nove Gorice–Gorice/Gorizie in širšega mestnega prostora skupaj z Ajdovščino ima možnosti razvoja logističnih storitev ter podpornih storitev pretovora iz cestnega na železniški tovorni promet, tudi kot pomožni terminal pristanišč severnega Jadrana, vendar slednjega ni mogoče udeležiti brez močne državne podpore in ustreznih infrastrukturnih vlaganj.

Veliko težavo predstavlja trenutno veljavna Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030 (Ur. list RS 75/16), ki ne zajema vseh potrebnih naložb v državno cestno omrežje regije, sploh pa ne predvideva nikakršnih naložb v železniško infrastrukturo v regiji in s tem onemogoča pridobivanje nacionalnih ter evropskih sredstev. V času po uveljavitvi omenjene resolucije so se namreč začele dogajati pomembne spremembe (hitra rast turističnega obiska in posledične prometne težave, zavedanje vpliva podnebnih sprememb ipd.).

Druga težava je centralizirano upravljanje železniške infrastrukture in železniškega prometa na ravni države, zaradi česar je močno oteženo prilagajanje dejanskim potrebam ter razvojnim potencialom regije.

Zagotoviti je treba tudi pogoje za **nove oblike mobilnosti** v smislu delitvene ekonomije (angl. car sharing, izposoja koles) in novih oblik JPP (prevozi na klic). Načrtovati pa je treba tudi vlaganja v infrastrukturo, ki bodo omogočila uporabo vozil na alternativna goriva (elektrika, plin).

Informacijska infrastruktura

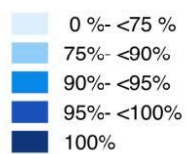
Regija je relativno dobro pokrita s fiksno telekomunikacijsko infrastrukturo. Pokritost regije z internetnim dostopom v letu 2019 je bila 95–100 odstotna (Broadband Coverage in Europe 2019), kar velja tudi za vse ostale regije. Pokritost z mobilno telefonijo ostaja težava le v določenih ožjih območjih.

Regija še nima zagotovljene ustrezno zmogljive širokopasovne telekomunikacijske infrastrukture.

Dostopna, kakovostna širokopasovna infrastruktura je ključni dejavnik pri spoprijemanju z gospodarskimi, družbenimi in okoljskimi izzivi. Od nje sta odvisna gospodarski in splošni razvoj sodobne digitalne družbe, zato je njen razvoj v javnem interesu regije. Vlaganje v kakovostno širokopasovno infrastrukturo je vitalnega pomena za razvoj regije, če želimo razviti internetno digitalno družbo in digitalno gospodarstvo, ki bo ustvarjalo gospodarsko rast, izboljšalo upravljanje javnih storitev ter ne nazadnje zagotovilo možnost preobrazbe v digitalno družbo.

Na osnovi obstoječe in nadgrajene informacijske infrastrukture se oblikujejo nove storitve za zagotavljanje e-dostopnosti do osnovnih dobrin in javnih funkcij prebivalcev regije kot tudi za ohranjanje vitalnosti in povečanje atraktivnosti težko dostopnih delov regije.

Slovenia: Overall fixed broadband coverage, 2019

Source: Broadband Coverage in Europe 2019, a study by IHS Markit, Omdia and Point Topic for the European Commission

© 2020 IHS Markit, Omdia, Point Topic

Slika 13: Pokritost z informacijsko infrastrukturo v Sloveniji v letu 2019

Vir: ECA Europe

2.2.5 OPREDELITEV KLJUČNIH RAZVOJNIH OVIR IN PREDNOSTI REGIJE, VKLJUČNO Z NJENIM POLOŽAJEM V MEDNARODNEM PROSTORU

2.2.5.1 SWOT-ANALIZA REGIJE ZA LJUDI

PREDNOSTI:	SLABOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> • izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva s prebivališčem v regiji se je izboljšala; • stopnja registrirane brezposelnosti se je znižala; • delež brezposelnih mladih je nižji kot v Sloveniji; • delež prebivalcev s terciarno izobrazbo v zadnjih letih narašča; • stopnja tveganja resne materialne prikrajšanosti je v regiji nižja kot v državi; • število razpoložljivih bolnišničnih postelj je značilno višje od povprečja na ravni države; • odzivnost v programu SVIT je v regiji najvišja v državi; • pregledanost ciljne populacije žensk v program ZORA je nad državnim povprečjem; • število obiskov splošnih knjižnic na prebivalca v regiji je nad državnim povprečjem; • delež oseb, ki so poročale o težavah s kriminalom, vandalizmom ali nasiljem v svojem bivalnem okolju, je v regiji občutno pod državnim povprečjem; • regija ima vrsto programov vseživljenjskega učenja; • v regiji delujejo VGC Goriške, družinski centri, Karierni center za mlade, Projektno učenje mlajših odraslih PUM-O; • delujoč mehanizem EZTS GO, ki povezuje občine ob meji na področju čezmejnega zdravstva in socialnih politik (Novo Gorico, Šempeter-Vrtojbo in Gorico); • regija ima pestro ponudbo srednješolskih izobraževalnih programov; • v regiji deluje štipendijska shema; • izvaja se vrsta programov za promocijo zdravja po občinah; • za regijo je značilna pestra ponudba kulturnih programov; • v regiji deluje dinamična mednarodna, raziskovalna UNG, ki izvaja sodobne interdisciplinarne študijske programe na vseh treh univerzitetnih stopnjah; • močna vpetost NVO v reševanje izzivov in težav v lokalni skupnosti; • v regiji deluje Regionalno stičišče NVO Planota in Svet NVO Severne Primorske (Goriške) razvojne regije. 	<ul style="list-style-type: none"> • indeks staranja prebivalstva je v regiji visok glede na državno povprečje; • regija beleži negativen naravni prirast; • regija ima največji delež tistih občin, ki sodijo med obmejna problemska območja (posebej izstopa območje Zgornjega Posočja); • večja umrljivost zaradi bolezni obtočil in raka v primerjavi s Slovenijo; • za regijo je značilna visoka stopnja hospitalizacij zaradi bolezni kot tudi zaradi poškodb; • podatki o stopnji stanovanjske prikrajšanosti kažejo, da je regija nad državnim povprečjem; • še vedno smo priča begu možganov; • še vedno je za regijo značilen premajhen interes mladih za vpis v tehnične poklice in poklice na področju storitvenih dejavnosti; • neenakosti v zdravju med občinami; • nezadostno razvite oblike socialnih storitev za različne ciljne skupine; • ukinjanje mreže javnih služb in storitev v regiji; • odsotnost izvajanja Strategij za mlade v nekaterih občinah; • odsotnost Strategij za starejše; • slaba dostopnost grajenega okolja in številne prostorske ter komunikacijske ovire, vključno s pomanjkljivo spletno dostopnostjo, kar onemogoča funkcionalno oviranim uporabnikom enakovreden dostop do storitev; • pomanjkljiva usposobljenost NVO v regiji; • kadrovska podhranjenost NVO v regiji.

PRILOŽNOSTI:	OVIRE/NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> • razvoj alternativnih oblik zaposlovanja s poudarkom na vključevanju mladih in povečanje deleža zaposlenih, ki delajo na daljavo; • prepoznavanje potreb trga dela, razvoj in prilagajanje izobraževalnih programov ter programov vseživljenjskega učenja potrebam gospodarstva (ki bo začelo postopek zelenega prehoda) in prebivalstvu regije kot celote z namenom prilagajanja kompetenc potrebam jutrišnjega trga dela; • razvoj alternativnih oblik zaposlovanja za različne prikrajšane skupine na trgu dela; • nadaljnji razvoj programov socialne vključenosti za različne ciljne skupine prebivalstva s poudarkom na medgeneracijskem sodelovanju; • nadaljnje izvajanje ukrepov za krepitev zdravja in zdravega življenjskega sloga; • razvoj novih oblik približevanja storitev različnim ciljnim skupinam, predvsem starejšim, osebam z različnimi oviranostmi in osebam s težavami v duševnem zdravju; • ustvarjanje primerne okolja za mlade (iz regije in od drugod) v regiji (možnosti za bivanje, delo in družabno življenje); • vzpostavitev javne mreže izobraževanja odraslih; • višanje zaposljivosti in kompetenc zaposlenih (s poudarkom na digitalnih kompetencah); • razvoj različnih programov za motivacijo in aktivacijo tistih skupin prebivalcev, ki še niso vključeni; • aktivacija mladih za prispevek k skupnemu razvoju, idejam, preboju; • kandidatura Nove Gorice skupaj z Gorico za Evropsko prestolnico kulture leta 2025. 	<ul style="list-style-type: none"> • državne in druge institucije ne bodo zagotavljale enakosti v dostopnosti do različnih storitev družbenega pomena v različnih predelih regije (zdravstvene storitve, banke, pošte); • ne dovolj stimulatивно okolje za mlade (pomanjkanje dostopnih stanovanj za mlade, zahtevnih delovnih mest in delovnih mest nasploh, možnosti kulturnih in športnih aktivnosti ipd.); • premajhno zanimanje za tehniške in nekatere druge (gostinstvo, turizem) poklice, ki jih potrebuje gospodarstvo za svoj razvoj; • prepočasno prilagajanje izobraževalnih programov in programov usposabljanja spremenjenim potrebam gospodarstva; • premajhno znanje in ozaveščenost ter preozko gledanje na zdravje, varovanje zdravja ter urejanje problemov zdravja; • krčenje sredstev za javne storitve; • nestabilno financiranje programov in projektov NVO.

2.2.5.2 SWOT-ANALIZA BOLJ PAMETNE REGIJE

PREDNOSTI:	SLABOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> • pozitivno poslovanje poslovnih subjektov v regiji; • BDP na prebivalca raste; • delež izdatkov za RRD od regionalnega BDP raste; • delež naložb v osnovna sredstva raste; • regija je izvozno naravnana; • prihodi in prenočitve turistov naraščajo; • povprečna doba bivanja domačih in tujih turistov v regiji je daljša; • bogata in raznolika naravna, zgodovinska in tehnična dediščina; dediščina živega srebra v Idriji je vpisana v UNESCOV seznam kulturne dediščine; • varna regija; • raznolika kulinarčna in gastronomska ponudba; • dobro razvit športni turizem; • dobro razvita igralniška dejavnost; • izvajanje izobraževanja, prenos znanja in raziskav s področja trajnostnega vinogradništva na UNG v okviru Fakultete za vinogradništvo in vinarstvo ter Centra za raziskave vina. 	<ul style="list-style-type: none"> • število gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov se zmanjšuje; • regijska neto dodana vrednost na zaposlenega niha; • indeks BDP na prebivalca se je glede na slovensko povprečje poslabšal; • razlike v stopnji razvitosti med občinami znotraj regije; • strukturna neskladja na trgu delovne sile; • beg možganov v večja urbana središča (doma in v tujini); • premajhno vlaganje v inovativne projekte in prijave patentov; • še vedno nezadostno povezovanje med podjetji in podpornim okoljem; • visoke nakupne cene zemljišč in premalo razpoložljivih zemljišč; • neustrezna prometna dostopnost do posameznih predelov regije; • pomanjkanje ustreznih finančnih instrumentov in spodbud za razvoj socialne ekonomije; • v regiji primanjkuje ustreznih hotelskih kapacitet; • prepočasno odzivanje regije na procese povezovanja in globalizacije; • turistično gospodarstvo še ni dovolj povezano; • slabša usposobljenost lokalnih ponudnikov za tekmovanje na odprtem trgu; • nezadovoljiva znanja v trženju; • pomanjkanje strokovno usposobljenega kadra; • potreba po novih naložbah in posodobitvah na področju žičniškega turizma; • neustrezna dostopnost do posameznih predelov regije, predvsem Zgornjega Posočja; • neuravnoveženost obiskov turistov prek celega leta in slaba zasedenost nastanitvenih kapacitet med tednom; • visok negativen ogljični odtis na okolje; • poraba turistov je nizka.
PRILOŽNOSTI:	NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> • zelen in krožen prehod gospodarstva; • spodbujanje napredka inovacij na področju gospodarstva; • strateško in poslovno povezovanje podjetij na globalnem trgu; • nadaljnje spodbujanje izvozne usmerjenosti regije; • razvijanje in uvajanje novih poslovnih modelov (tehnološke in netehnološke inovacije); 	<ul style="list-style-type: none"> • pomanjkanje ustreznih finančnih instrumentov; • nezadostna podpora za prehod v visoko tehnološko gospodarstvo na ravni države; • nekoordinirano in nepovezano izvajanje podjetniških programov (pomanjkanje načrtovanja in medsebojno izključevanje deležnikov); • pomanjkanje mehanizmov v finančnih institucijah pri ponujanju novih storitev za hitro rastoča podjetja;

<ul style="list-style-type: none"> • povezovanje podpornega okolja in raziskovalno-izobraževalnih institucij z nosilci dejavnosti za povečanje dodane vrednosti v gospodarstvu; • sodelovanje podpornega okolja pri prijavi projektov; • razvoj socialne ekonomije; • ureditev obrtnih con; • skupna in celovita promocija regije kot celote; • razvoj termalnega turizma in naravnih zdravilišč; • nadaljnji razvoj turistične ponudbe in značilnih/prepoznavnih proizvodov v turizmu (narava, zdravje, šport in rekreacija; kulturna in tehnična dediščina; vinsko-kulinarični in podeželski turizem; igralništvo in zabava) v smeri 5-zvezdičnega turizma; • nadaljnji razvoj športnega letalstva; • možnost razvoja ponudbe z visoko dodano vrednostjo (razvoj 5-zvezdičnih doživetij); • bogata tehnična dediščina (Muzej energetike v Dobljarju). 	<ul style="list-style-type: none"> • neustrezna modernizacija in prilagajanje izobraževalnih programov izzivom prihodnosti; • neustrezna infrastruktura in posledično zmanjšana dostopnost do industrijskih središč; • vprašljiva skupna in celovita promocija regije kot celote zaradi opredelitve makro destinacij; • neuravnotežena rast posameznih segmentov turistične ponudbe; • še vedno nezadostna povezanost deležnikov v turizmu; • neurejeno vrednotenje kadra v turizmu, na državni ravni; • neurejena ustrezna dostopnost do posameznih turističnih destinacij; • država ne zagotovi sredstev za naložbe v žičniško infrastrukturo; • vpliv epidemije covid-19.
---	---

2.2.5.3 SWOT-ANALIZA BOLJ ZELENE REGIJE

PREDNOSTI:	SLABOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> • izredna biotska in krajinska raznolikost delov regije; • prisotnost zavarovanih območij narave ter kulturna in tehnična dediščina; • izvedeni pomembni projekti s področja vodooskrbe in komunalne infrastrukture v regiji; • gradnja testnih polj protivetrne zaščite na posameznih odsekih hitre ceste Razdrto; • izvajanje izobraževanja, prenos znanja in raziskav s področja varstva okolja na UNG v okviru FZO, Laboratorija za vede o okolju in življenju, Laboratorija za raziskave materialov in Centra za raziskave atmosfere; • izvajanje izobraževanja, prenos znanja in raziskav s področja trajnostnega vinogradništva na UNG v okviru Fakultete za vinogradništvo in vinarstvo ter Centra za raziskave vina; • obsežna gozdna bogastva; • občine sprejemajo koncepte razvojnega pristopa na področju učinkovite rabe virov v smeri pametnih skupnosti; • energetska sanacija javnih objektov ter učinkovita izraba energije na področju javne razsvetljave; • podpora EU za izrabo obnovljivih virov energije; • tradicija kmetovanja zagotavlja visoko stopnjo znanja in veščin pridelave ter predelave izdelkov; • delujoča osnovna turistična infrastruktura na podeželju; • obstoj širše prepoznanih t. i. lokalno tipičnih kmetijskih pridelkov in izdelkov (kmetijskih in ostalih). 	<ul style="list-style-type: none"> • premalo ločeno zbranih odpadkov; • nedograjena komunalna infrastruktura (čistilne naprave nad 2.000 PE ter pod 2.000 PE); • občutljiva vodozbirna območja, ki niso zaščiteni; • vodozbirna območja, kjer ni rešen sistem upravljanja; • pomanjkljiva mreža merilnih naprav za kakovost zraka; • zastarela in neposodobljena oprema civilne zaščite; • neizvedeni ukrepi na področju poplavne varnosti; • pomanjkanje vodnih virov; • razkorak med ponudbo in povpraševanjem pridelave in predelave kmetijskih izdelkov.
PRILOŽNOSTI:	OVIRE/NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> • zelen in krožen prehod gospodarstva; • dobro ohranjeni naravni viri; • ustrezno ravnanje z odpadki pripomore k zmanjšanju ogljičnega odtisa; • gradnja alternativnih namakalnih virov z razvodi; • velik potencial za izkoriščanje obnovljivih virov energije (energetika, mobilnost, krožno gospodarstvo in druge namene) s ciljem zagotavljanja zelenega prehoda; • izboljšanje okoljske infrastrukture/monitoring; 	<ul style="list-style-type: none"> • neustrezen odziv države na aktivnosti v smeri zelenega prehoda; • ne dovolj odgovoren odnos gospodarstva do okolja; • neizvedeni ukrepi na področju poplavne varnosti; • neprimerni posegi in nesanacija v obvodnem in vodnem prostoru; • zaradi povečanega mednarodnega prometa prihaja do povečanja obremenitev okolja; • vplivi na okolje iz Furlanije - Julijske krajine (zrak, podtalnica); • nepripravljenost na podnebne spremembe in naravne katastrofe;

<ul style="list-style-type: none"> • krepitev zavesti o nujnosti spoštovanja principov trajnostnega razvoja pri načrtovanju sektorskih politik; • krepitev čezmejnega sodelovanja in razvoja čezmejne regije na področju ohranjanja okolja; • ustrežnejše delovanje znotraj varovanih območij za doseganje multiplikacijskih dejavnikov okolja; • FDO predstavljajo novo priložnost za umeščanje novih dejavnosti in sanacijo; • umeščanje informacijsko-komunikacijske tehnologije v storitve znotraj sistema; • prestrukturiranje kmetijstva kot ukrep prilagajanja podnebnim spremembam in spremembam, kakršne je povzročilo stanje, povezano s covid-19; • nadaljnji razvoj trajnostnega kmetovanja (pametnega kmetovanja); • intenzivnejše združevanje kmetov v skupine proizvajalcev, zadruge; • izvajanje mehanizma CLLD («lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost»). 	<ul style="list-style-type: none"> • odsotnost uveljavljanja upravljavskih načrtov s strani države ter državnih in regijskih strategij in ukrepov na področju ohranjanja kulturne krajine; • nevarnost prevelike finančne obremenitve občin na področju odvajanje in čiščenje voda (občine ne bodo zmogle financiranja).
---	--

2.2.5.4 SWOT-ANALIZA POVEZANE REGIJE

PREDNOSTI:	SLABOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> • strateška lega regije v prostoru (Slovenija, Evropa); • aktivna, razvojno naravnana in ambiciozna subregionalna središča; • delujoč mehanizem čezmejnega povezovanja EZTS GO za povezovanje skupnega čezmejnega urbanega območja; • zagotovljena osnovna državna cestna in železniška infrastruktura ter razvejano lokalno cestno omrežje za zagotavljanje osnovne dostopnosti in povezanosti regije; • delna modernizacija državnega cestnega omrežja (dela 4. razvojne osi in povezave Nova Gorica–Bovec); • gradnja protivetrne zaščite na posameznih odsekih hitre ceste Vrtojba–Razdrto; • bližina petega koridorja TEN-T vseevropskega prometnega omrežja; • zasnovano državno kolesarsko omrežje in vpetost v mednarodne kolesarske povezave; • delujoči športni letališči v regiji in eno mednarodno v neposredni bližini mednarodnega regijskega središča (IT); • potrjene Celostne prometne strategije v regiji. 	<ul style="list-style-type: none"> • krepitev centralizacije države zaradi neustrezne (kvalitativne in kvantitativne) povezanosti regije; • odsotnost koordinacije pri razvoju omrežja naselij v regiji in prometne povezanosti z namenom dviga privlačnosti regije za delo in bivanje; • šibka povezanost regije pri prizadevanjih in posledično manjši vpliv na državne razvojne politike, kar ima za posledico ekonomsko stagnacijo in depopulacijo večjega dela regije ter sočasno krepitev centralizacije države; • administrativna razdrobljenost in še vedno prešibko prepoznana vloga regijskega središča in njegove čezmejne vloge kot generatorja razvoja na regionalnem in nacionalnem nivoju; • pomanjkanje povezane, ustrezno kadrovske strukturirane podporne organiziranosti za skupno regijsko prostorsko načrtovanje in delovanje; • dislociranost posameznih subregij in slaba prometna povezanost z regijskim središčem, postopno preusmerja gravitacijo v smeri Ljubljane; • pomanjkanje povezovanja in delitev funkcij za krepitev sodelovanja tako med središči, nosilci regionalnega razvoja kot z manjšimi centralnimi naselji in podeželjem; • odsotnost strategije na področju digitalizacije in regionalnega informacijskega sistema ter infrastrukture za prostorsko načrtovanje; • neustrezna povezanost znotraj celotnega območja regije s kritičnimi odseki (tako na osrednji prometni hrbtenici kot na povezavah nacionalno in čezmejno do severnega dela regije), slaba kakovost razvejanega cestnega omrežja; • neustrezne medregijske cestne povezave (z Gorenjsko, osrednjo Slovenijo, Obalno-kraško regijo in Notranjsko); • šibke (potek in frekvenca linij) in nepovezane storitve JPP, nepokritost s storitvami prevozov na podeželskem območju ter odsotnost infrastrukture (intermodalnih vozlišč) in podpornih orodij za načrtovanje potovanj; • odsotnost povezanega načrtovanja ukrepov trajnostne mobilnosti; • relativno razvejano cestno omrežje v regiji in posledično visoki stroški vzdrževanja; • izrazita tranzitna vloga zgornje Vipavske doline, tranzitni promet vzhod–zahod;

	<ul style="list-style-type: none"> • razvojni potenciali naselij (Tolmin, Idrija) izven somestij Nove Gorice so nejasno opredeljeni/profilirani; • zastarelo in nerazvejano železniško omrežje; • odsotne čezmejne prometne povezave; • nepokrita območja s širokopasovnimi povezavami; • neizvajanje politik s področja e-mobilnosti; • odsotnost politik za zmanjšanje prometa.
PRILOŽNOSTI:	OVIRE/NEVARNOSTI:
<ul style="list-style-type: none"> • prispevek trajnostne mobilnosti k zeleni rasti regije; • priprava RPP za okrepitev pozicije regije; • policentrična prostorska zasnova regije in opremljanje stavbnih zemljišč za gradnjo; • nadaljevanje z izvajanjem predvidenih naložb na državnem cestnem omrežju; • vzpostavitev (izgradnja) povezanega kolesarskega omrežja regije; • vzpostavitev čezmejnih železniških potniških povezav z Italijo in Avstrijo (npr. Trbiž); • revitalizacija vseh železniških prog v regiji za vzpostavitev sodobnega regionalnega (primestnega) železniškega potniškega prometa; • vzpostavitev multimodalnih vozlišč za krepitev trajnostne mobilnosti; • vzpostavitev novih poslovnih modelov JPP za potrebe turizma (trajnostni dostop do turističnih destinacij v občutljivih okoljih: Posočje, Julijske Alpe itd., storitve za kolesarje ipd.); • uvajanje alternativnih virov energije za trajnostno mobilnost in zmanjševanje porabe energentov; • krepitev zavesti o nujnosti upoštevanja načel trajnostnega razvoja pri načrtovanju sektorskih politik; • izgradnja širokopasovnega omrežja – projekt RUNE; • dostopnost do mednarodnih letališč. 	<ul style="list-style-type: none"> • povečanje obremenitev okolja zaradi rasti prometa z uporabo klasičnih goriv; • povečana ogroženost prometne infrastrukture zaradi podnebnih sprememb; • neusklajen in nepovezan razvoj vseh vrst infrastrukture in storitev za zagotavljanje mobilnost; • centraliziranje funkcij s strani države kot ovira za razvoj regije in naselij znotraj regije; • odsotnost ukrepov na državni ravni za dostopnost stanovanj (poselitev); • nerealizacija naložb v cestno infrastrukturo, ki zagotavljajo ustrezno povezanost v regiji in medregijsko povezanost (povezava Bovec–Nova Gorica, 4. razvojna os Škofja Loka–Želin–Cerkno); • odsotnost železniških infrastrukturnih projektov na območju regije v nacionalnih strateških dokumentih ter odsotnost državnih projektov s področja železniške infrastrukture in prometa na območju regije; • nezadostna vključenost regije v upravljanje železniške infrastrukture in železniškega prometa; • odsotnost povezanega prometnega načrtovanja in odsotnost skupnih strategij povezljivosti.

2.2.6 POLOŽAJ REGIJE V MEDNARODNEM PROSTORU

Regija ima v **mednarodnem prostoru ugoden geostrateški položaj**, saj njen večji del leži ob meji z Italijo, tudi regionalno središče (Nova Gorica). Ta je skupaj s sosednjo občino v regiji, Šempetrom-Vrtojbo in sosednjo občino v Republiki Italiji povezana v Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje, ki že v tej programski perspektivi črpa razvojna sredstva znotraj čezmejnega programa sodelovanja Italija-Slovenija.

Sodelovanje s sosednjo državo in vključevanje v mednarodno sodelovanje nasploh je velikega pomena tako za območje regije kot za institucije, ki se vključujejo v to sodelovanje. Evropsko teritorialno sodelovanje (v nadaljevanju ETS) je kot instrument kohezijske politike namenjen čezmejnemu sodelovanju in s tem odpravljanju ovir ter skupnemu razvoju posameznih območij. Financira ga Evropski sklad za regionalni razvoj (v nadaljevanju ESRR).

Cilj teritorialnega sodelovanja je torej odstraniti različne ovire med območji in regijami ter zmanjšati učinek meja, da bi se regijam omogočilo skupno odzivanje na skupne izzive, reševanje skupnih težav, ki so lahko teritorialne (storitve, infrastruktura, prostorsko načrtovanje in urejanje), globalne (globalizacija, podnebne spremembe), ekonomske ali socialne. Programi ETS pripomorejo tudi k zavedanju skupnega prostora in večji povezanosti med regijami.

Za različne institucije je sodelovanje v programih ETS pozitivno, saj prihaja do izmenjave dobrih praks, njihove implementacije v naše okolje, nadgrajevanje in izmenjevanje izkušenj ter znanj partnerjev v projektih (tudi do manjših naložb), kar vpliva na razvoj širšega območja.

V vseh preteklih programskih obdobjih je **regija sodelovala v več mednarodnih programih, v obdobju 2014–2020 se lahko vključuje v:**

- a) Dva čezmejna programa sodelovanja:
 - Program sodelovanja Interreg V-A Italija-Slovenija,
 - Program sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Avstrija.

- b) Pet transnacionalnih programov:
 - Območje Alp,
 - Srednja Evropa,
 - Mediteran,
 - Podonavje,
 - Jadransko-jonski program (ADRION).

- c) Štiri medregionalne programe:
 - INTERACT III,
 - INTERREG EUROPE,
 - URBACT III,
 - ESPON 2020.

V obdobju 2014–2020 se srečujemo z bistveno večjo osredotočenostjo na vseh programih. Med 11 tematskimi cilji, ki jih določa EU, so izpostavljeni predvsem naslednji:

- TC 1: Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij.
- TC 3: Povečanje konkurenčnosti MSP.
- TC 4: Nizkoogljično gospodarstvo.
- TC 6: Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe energije.
- TC 11: Izboljšanje institucionalne zmogljivosti pravosodja, organov državne uprave in zainteresiranih strani ter prispevanje k učinkovitemu javnemu sektorju.

Vmesni rezultati transnacionalnih razpisov 2014–2020 (SVRK, oktober 2018) kažejo, da smo slovenski partnerji izjemno uspešni. Tako 373 slovenskih partnerjev sodeluje v 240 od 368 odobrenih projektov, med njimi je desetina (38) vodilnih partnerjev (tako v Sloveniji kot v programih).

Slika 13: Število partnerjev glede na število prebivalcev v regiji (vsi Interreg programi)

Vir: Slovenski regionalni dnevi, 24.–25. 11. 2019; SVRK

Podatki iz novembra 2019 kažejo, da je **Severna Primorska (Goriška) razvojna regija na 4. mestu med vsemi regijami po številu partnerjev na število prebivalcev v regiji.**

Posebej je za regijo **pomembno sodelovanje v čezmejnem programu Italija-Slovenija**, kjer poleg standardnih poteka tudi deset strateških projektov, ki se umeščajo v vse štiri tematske osi. Na območju regije so to naslednji projekti:

- DIVA: Razvoj inovacijskega ekosistema in verig vrednosti.
- NANO-REGION: Nano regija – Prosto dostopna mreža za inovacije na osnovi nanotehnologij.
- CROSSMOBY: Čezmejno celostno prometno načrtovanje in intermodalne storitve potniškega prometa.
- SECAP: Podpora energetskim in klimatskim politikam.
- GREVISLIN: Zelena infrastruktura, ohranjanje in izboljšanje stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov ob rekah.
- MERLIN CV: Večsenzorna doživetja, povezana z gradovi in vilami čezmejne regije za odličnost v turizmu.
- PRIMIS: Večkulturno popotovanje med Slovenijo in Italijo skozi prizmo manjšin.
- VISFRIM: Upravljanje poplavne ogroženosti na porečju reke Vipave in na ostalih čezmejnih porečjih.
- WALKofPEACE: Trajnostni razvoj dediščine prve svetovne vojne med Alpami in Jadranom.
- CROSSIT SAFER: Čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo za varnejšo regijo (v dveh od teh smo partnerji iz regije vodilni).

Navedeni podatki so pomembni zato, ker je tudi v **programskem obdobju 2021–2027 eden od ciljev regionalne politike uresničevanje razvojnih potencialov in izkoriščanje globalnih priložnosti z mednarodnim medregionalnim povezovanjem in sodelovanjem**. Po do zdaj znanih podatkih se sredstva, namenjena tovrstnim programom, krčijo (približno 9 milijonov–približno 8,4 milijona evrov), kar predstavlja svojevrsten izziv za celotno državo na področju doseganja zastavljenega cilja.

Za spremljanje postavljenega cilja sta opredeljena kazalnika, prikazana v preglednici 23.

Podatki iz maja 2019 kažejo, da je regija **vkjučena v 54 projektov ETS** in da je med **vsemi regijami v Sloveniji na 5. mestu po številu partnerjev v vseh potrjenih projektih ETS**.

Preglednica 23: Število potrjenih projektov ETS, v katerih so sodelovali slovenski partnerji

Regije (NUTS 3)	Obdobje 2014–2020 (15. 5. 2019)	
	število potrjenih projektov ETS s SI PP	število SI PP v potrjenih projektih ETS
Osrednjeslovenska	229	327
Obalno-kraška	65	94
Gorenjska	41	48
Goriška	54	77
Savinjska	34	41
Jugovzhodna Slovenija	11	15
Pomurska	62	91
Primorsko-notranjska	18	21
Podravska	109	149
Koroška	9	16
Posavska	1	1
Zasavska	9	10

Vir: SVRK

2.2.7 TERITORIALNI PRISTOPI, KI SE IZVAJAJO V REGIJI

V obdobju 2014–2020 se v sklopu izvajanja OP EKP 2014–2020 v regiji izvajata **dva teritorialna pristopa**:

- Celostni teritorialni pristop (v nadaljevanju CTN) je orodje za izvajanje teritorialnih strategij na celosten način, in sicer pri doseganju ciljev trajnostnih urbanih strategij mestnih občin. To pomeni, da je možno pridobiti sredstva iz različnih prednostnih osi in posledično iz različnih EU-skladov.
- Pristop LEADER se izvaja kot CLLD (»lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost«) in predstavlja orodje za spodbujanje lokalnega razvoja po pristopu »od spodaj navzgor«. Izvajajo ga vse štiri razvojne agencije na območju regije.

MONG prek pristopa CTN sredstva usmerja v revitalizacijo degradiranega urbanega območja – za **optimizacijo in aktiviranje površin Športnega parka Nova Gorica** –, **izgradnjo pokritega bazena, izgradnjo kolesarskega omrežja Nove Gorice, revitalizacijo Rafutskega parka in ureditev dostopov do Laščakove vile, revitalizacijo šolskega okoliša Nove Gorice s prenovo osnovne šole ter v izvaja druge ukrepe za krepitev trajnostne mobilnosti**. Pri izvajanju teh ukrepov se oz. se bodo koristila sredstva dveh EU-skladov: ESRR in Kohezijskega sklada (v nadaljevanju KS), nacionalna ter občinska sredstva. Iz EU in nacionalnih virov je MONG upravičena do sofinanciranja v skupni višini dobrih 10,7 milijona evrov.

V regiji – na območju Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje EZTS GO, ki so ga ustanovile MONG, Občina Šempeter-Vrtojba in Občina Gorica/Gorizia (IT) – sta v izvajanju še dva čezmejna CTN-projekta, in sicer Zdravje/Salute – Vzpostavitev čezmejnih zdravstvenih storitev in SOČA/ISONZO – Čezmejni park Soča/Isonzo, ki dopolnjuje CTN urbanega razvoja na področju prednostne naložbe 4.4.

LEADER/CLLD na območju regije v vlogi vodilnih partnerjev izvajajo vse **štiri razvojne agencije**. Tako imamo na območju regije organizirane **štiri LAS** (Lokalne akcijske skupine): LAS v objemu sonca, LAS s CILJem, LAS Dolina Soče in LAS Vipavska dolina. Vsi navedeni LAS za uresničevanje aktivnosti in ciljev na štirih tematskih področjih (ustvarjanje delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin) koristijo sredstva dveh EU-skladov (Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (v nadaljevanju EKSRP) in ESRR), LAS Dolina Soče pa še sredstva Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo. Vsem LAS je skupno na voljo dobrih 8,2 milijona evrov sredstev.

Glede na pričakovane pozitivne rezultate delovanja obeh teritorialnih pristopov **pričakujemo njihovo izvajanje tudi v obdobju 2021–2027**.

Poleg navedenih dveh pristopov pa se je v letu 2017 v regiji začela priprava DRR kot instrumenta endogene regionalne politike, ki v Sloveniji predstavlja teritorialni pristop, s katerim se uresničuje RRP. V zadnjo (četrto) dopolnitev DRR je vključenih deset projektov:

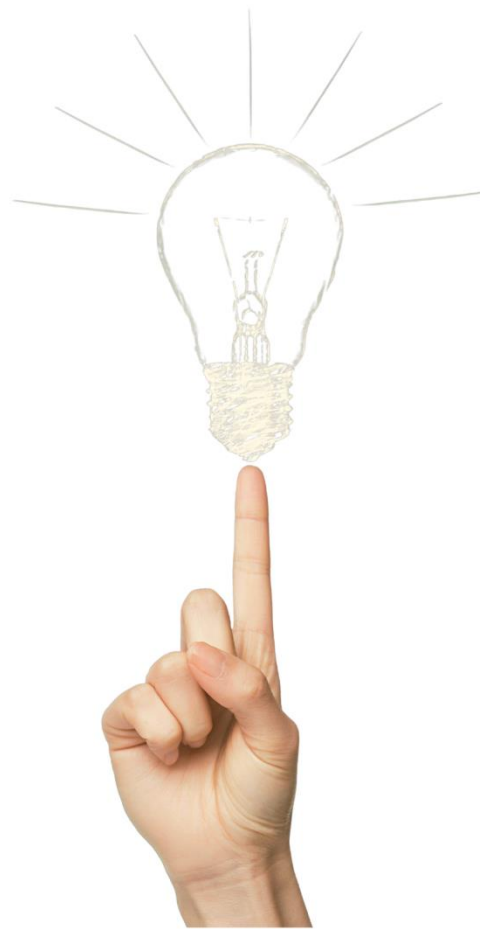
- Projekt Izgradnja poslovno-ekonomske cone Nova Gorica-Kromberk, katerega nosilec je MONG (znotraj PN 3.1 Spodbujanje podjetništva).
- Projekt Širitev poslovno-ekonomske infrastrukture v poslovni coni Ajdovščina – Pod železnico 3, katerega nosilec je Občin Ajdovščina (znotraj PN 3.1 Spodbujanje podjetništva).
- Projekt Ureditev poslovne cone na Dobrovem, katerega nosilec je Občina Brda (znotraj PN 3.1 Spodbujanje podjetništva).
- Projekt Širitev poslovno-ekonomske infrastrukture v poslovni coni Ajdovščina – Mirce/Pod Fructalom (znotraj PN 3.1 Spodbujanje podjetništva).

- Projekt Državno kolesarsko omrežje Goriške razvojne regije, katerega nosilec je Direkcija RS za infrastrukturo (znotraj PN 4.4 Spodbujanje multimodalne urbane mobilnosti).
- Projekt Protipoplavna varnost v Goriški regiji – Zmanjšanje poplavne ogroženosti porečja Vipave – I. faza, katerega nosilec je Direkcija RS za vode ter vključuje dve občini (znotraj PN 5.1 Prilagajanje podnebnim spremembam).
- Projekt Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Soče – aglomeracija ID1 515 Kromberk, katerega nosilec je MONG (znotraj 6.1 Vlaganje v vodni sektor).
- Projekt Rekonstrukcija in novogradnja z namenom hidravličnih izboljšav na vodovodnem sistemu Mrzlek, katerega nosilec je Občina Renče-Vogrsko (znotraj 6.1 Vlaganje v vodni sektor).
- Projekt Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Soče, katerega nosilec je Občina Miren-Kostanjevica (znotraj PN 6.1 Vlaganje v vodni sektor).
- Projekt Celovito hidravlično uravnoteženje vodooskrbnega sistema Hubelj – Skuk, katerega nosilec je Občina Ajdovščina (znotraj PN 6.1 Vlaganje v vodni sektor).

3 OPREDELITEV VIZIJE

ZELENA-INOVATIVNA-VARNA-POVEZANA

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija bo, z vzpostavljenim mednarodnim regijskim središčem ter vzpostavljenimi notranjimi in čezmejnimi povezavami, prepoznavna srednjeevropska regija, ki bo predstavljala vzor sodelovanja v evropskem prostoru. Z znanjem in ohranjanjem kakovostnega naravnega okolja bo nudila privlačno in varno okolje tako za prebivalce kot za obiskovalce. S krepitvijo inovativnosti in sinergijami med deležniki bo zagotavljala trajnostno in dinamično gospodarstvo – tudi z izkoriščanjem globalnih razvojnih priložnosti, ob tem pa ohranjala lastno identiteto, vzdrževala vitalnost vseh območij regije, skrbela za socialno pravičnost in z mislijo na prihodnje rodove ohranjala visoko stopnjo okoljske odgovornosti.

V regiji za ljudi z doseganjem visoke kakovosti življenja, pestre ponudbe storitev in delovnih mest z visoko dodano vrednostjo ter stanovanji mladi ostajajo oz. se vračajo vanjo, prav tako pa se vanjo priseljujejo tudi prebivalci od drugod. S skrbjo za vse generacije in medgeneracijskim sodelovanjem povečujemo socialno vključenost prebivalcev ter zmanjšujemo stopnjo tveganja revščine. H kakovosti življenja in privlačnosti prispeva tudi visoka stopnja varnosti.

V bolj zeleni regiji spodbujamo trajnostno upravljanje naravnih virov, krepitev prilagajanja podnebnim spremembam in varstvo pred naravnimi nesrečami ter ohranjamo biotsko raznovrstnost. Samo na ta način omogočamo tak okoljski, družbeni in gospodarski razvoj regije, ki bo tudi našim zanamcem omogočal vsaj enako, če ne boljše kakovost življenja.

Za trajnostni razvoj regije je pomembno tudi kmetijstvo, usmerjeno v odporno in konkurenčno pridelavo in predelavo hrane, dvig kakovosti življenja in gospodarske aktivnosti na podeželju ter krepitev oblikovanja in prenosa znanja, ob tem pa si prizadevamo za povečanje samooskrbe.

V bolj pametni regiji usmerjamo razvoj v sodobne (pametne) tehnologije, ki bodo gospodarstvu omogočale dolgoročno stabilnost, v ustvarjanje dodane vrednosti na osnovi znanja in inovacij, izboljšanje konkurenčnosti na mednarodnem trgu ter krepitev regionalnega podjetniško-inovacijskega ekosistema. Ključnega pomena je uspešno delujoče gospodarstvo s prehodom v nizkoogljično krožno gospodarstvo.

Velik poudarek je namenjen tudi turizmu kot eni od pomembnejših gospodarskih dejavnosti v regiji. Zato je razvoj usmerjen v izkoriščanje potencialov, ki jih regija nudi. Ob tem se upošteva ravnovesje med rabo in varovanjem okolja kot tudi med kulturnimi in socialnimi značilnostmi ter promovira regijo kot skupno in celovito turistično destinacijo.

Bolj povezana regija. Na podlagi uravnoteženega omrežja naselij ter učinkovitega sistema mobilnosti (povezljivost različnih trajnostnih načinov prevoza) in kakovostne prometne infrastrukture je vzpostavljeno regijsko povezano omrežje naselij, ki z okrepljenimi prometnimi povezavami/dostopi z drugimi deli države in čezmejno/mednarodno nudi potrebno fizično infrastrukturo za razvoj poselitve v regiji.

S pristopi trajnostne mobilnosti, predvsem na področju inovativnih rešitev za zagotavljanje dostopnosti in dostave, posodobitvijo ponudbe JPP ter izboljšanih kolesarskih povezav prebivalcem zagotavljamo visok nivo dostopnosti do osnovnih oskrbnih in drugih dejavnosti ter posledično višjo kakovost življenja, obiskovalcem pa atraktivno okolje za vlaganje in preživljanje prostega časa. Poleg fizične povezanosti regijo povezuje kakovostna komunikacijska in informacijska infrastruktura, ki poleg povezovanja ljudi in gospodarstva v digitalnem omrežju omogoča tudi izboljšavo in večjo učinkovitost storitev ter upravljanje javnih storitev, kot načrtovanje in upravljanje sistemov, npr. na področju mobilnosti (digitalna platforma za trajnostno mobilnost).

4 OPREDELITEV IN OPIS STRATEŠKIH RAZVOJNIH CILJEV REGIJE

Ključni strateški razvojni cilj regije je povečati razvitost regije v primerjavi z regijami KRZS, razvojno dohitevati evropske in obmejne, italijanske regije.

Uresničevanje tega cilja predpostavlja:

- trajnostni gospodarski razvoj v smeri zelenega prehoda ob upoštevanju regionalnih potencialov in izkoriščanju priložnosti v mednarodnem prostoru;
- večjo usmerjenost gospodarstva v trajnostna delovna mesta, ki bodo prinašala višjo dodano vrednost, zanimiva za izobražene mlade;
- izboljšano dostopnost regije in njeno notranjo trajnostno povezanost ter odprtost navzven v mednarodni prostor s prometno in IKT-tehnologijo;
- dvig kakovosti življenja s pestrejšo ponudbo storitev, ustrezno dostopno vsem prebivalcem in tudi obiskovalcem;
- dvig socialne vključenosti vseh prebivalcev;
- trajnostno upravljanje s prostorom in viri v skrbi za sedanje in prihodnje prebivalce ter obiskovalce regije;
- ohranitev vitalnosti oddaljenejših, demografsko ogroženih območij in s tem celotne regije;
- krepitev celostnega in uravnoveženega razvoja mest in podeželja;
- krepitev čezmejnega in mednarodnega sodelovanja in povezovanja;
- izboljšanje prostorske kohezije.¹⁷

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2019	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Indeks razvojne ogroženosti (IRO) ¹⁸	117,10	105,00	UMAR

Razvojni cilji regije so:

Regija za ljudi:

1) Kakovosten družbeni razvoj bomo zagotovili predvsem z:

- razvojem oz. nadgradnjo storitev na področju družbenih dejavnosti ter zagotavljanjem njihove enake dostopnosti za vse prebivalce v regiji (s poudarkom na oddaljenejših in demografsko ogroženih območjih);
- zagotavljanjem ustreznih stanovanjskih pogojev, ki bodo pritegnili mlade nazaj v regijo in tudi prebivalstvo od drugod;
- izvajanjem ukrepov za mlade;
- izvajanjem ukrepov za zmanjšanje neenakosti in večanje socialne vključenosti prebivalstva ter medgeneracijskim sodelovanjem;
- izvajanjem programov za dvig splošnih in poklicnih kompetenc;

¹⁷To pomeni, da se ob načrtovanju (prostorskega) razvoja upošteva prostorski in okoljski vidik, socio-kulturni sistem (sprejemljivost v okolju) in gospodarski sistem.

¹⁸IRO je v skladu z ZSRR-2 opredeljen kot »relativni kazalec razvitosti razvojne regije, izračunan na podlagi utežitve kazalcev razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti«. Sestavljen je iz naslednjih kazalnikov: (1) BDP na prebivalca, (2) bruto dodana vrednost na zaposlenega, (3) bruto naložbe v osnovna sredstva v BDP, (4) stopnja registrirane brezposelnosti mladih (15–29 let), (5) stopnja delovne aktivnosti (20–64 let), (6) prebivalstvo s terciarno izobrazbo (25–64 let), (7) bruto domači izdatki za RRD v BDP, (8) delež sekundarno in terciarno prečiščenih odpadnih voda, (9) površina varovanih območij, (10) ocenjena škoda zaradi naravnih nesreč v BDP, (11) stopnja registrirane brezposelnosti, (12) indeks staranja prebivalstva, (13) razpoložljivi dohodek na prebivalca in (14) poseljenost.

- prilagajanjem izobraževalnih programov potrebam gospodarstva;
- izvajanjem programov za krepitev zdravja med vsemi generacijami;
- skrbjo za ohranjanje visoke stopnje varnosti prebivalcev in obiskovalcev regije.

Bolj pametna regija:

2) Višjo dodano vrednost in gospodarsko rast v gospodarstvu in turizmu bomo dosegli predvsem z:

- večjimi vlaganji in krepitevijo v raziskave in razvoj za postopen prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo;
- krepitevijo regionalnega podjetniško-inovacijskega ekosistema s poudarkom na zagonu, razvoju in rasti visokotehnoloških podjetij;
- krepitevijo konkurenčnosti poslovnega okolja za vzdržno gospodarsko rast in povečanje globalne konkurenčnosti z zmanjšanjem administrativnih obremenitev gospodarstva in spodbujanjem gospodarskega sodelovanja;
- povezovanjem deležnikov za celovit pristop k oblikovanju inovativnih turističnih produktov v regiji;
- hitrejšo digitalno preobrazbo z uvajanjem novih poslovnih modelov.

Bolj zelena regija:

3) Bolj zeleno regijo bomo zagotovili predvsem s:

- spodbujanjem trajnostnega upravljanja naravnih virov;
- krepitevijo prilagajanja podnebnim spremembam in varstvom pred naravnimi nesrečami;
- ohranjanjem biotske raznovrstnosti;
- prilagajanjem vrst in sort kmetijskih rastlin;
- krepitevijo samooskrbe in lokalne/regijske oskrbe;
- podporo uporabi sodobnih tehnoloških rešitev za prilagajanje podnebno spremenjenim razmeram.

Bolj povezana regija – dostopna, trajnostno mobilna, notranje povezana in vpeta v mednarodne povezave:

4) Večjo dostopnost regije in povezljivost znotraj regije ter odprtosti v mednarodni prostor bomo zagotovili predvsem z:

- izboljšanjem digitalne tehnologije in zmogljivosti komunikacijske infrastrukture;
- razvojem trajnostnega, pametnega, varnega in intermodalnega omrežja, ki je odporno na škodljive vplive podnebnih sprememb;
- spodbujanjem trajnostne, pametne, večmodalne (prestopne) nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, še posebej v mestnih urbanih območjih, vključno z boljšim dostopom do omrežja EN-T in čezmejno mobilnostjo.

Učinkovito upravljanje razvoja regije:

5) Celovito in učinkovito upravljanje razvoja regije bomo zagotovili predvsem z:

- izvajanjem teritorialnih pristopov;
- pripravo regionalnega prostorskega plana;
- izvajanjem ukrepov na problemskih obmejnih območjih;
- pripravo RRP in izvajanjem različnih regijskih, čezmejnih in mednarodnih projektov;
- spodbujanjem digitalizacije na različnih ravneh življenja in dela.

5 OPREDELITEV IN OPIS RAZVOJNIH PRIORITET REGIJE S KVANTIFICIRANIMI KAZALNIKI IN NAVEDBO VIROV PODATKOV ZA SPREMLJANJE KAZALNIKOV

5.1 Regija za ljudi

Cilj prioritete je ustvarjati regijo, ki omogoča dostojno, privlačno in kakovostno bivanje vsem skupinam prebivalcev s povečanjem dostopnosti, raznovrstnosti in kakovosti storitev.

V okviru te prioritete posebno pozornost namenjamo skupinam, ki tvegajo izključenost iz družbe ali se soočajo z izzivi na trgu dela. Posebej se usmerjamo na izboljšanje pogojev za mlade in mlade družine, da bi jim omogočili boljše pogoje za delo ter življenje v regiji.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2015 (v %)	Ciljna vrednost 2027 (v %)	Vir za spremljanje
Indeks regionalne blaginje	6,8	7,2	UMAR

5.1.1 Ukrep Večja socialna vključenost

Namen ukrepa je razvijati različne pristope socialne aktivacije skupin, ki so dolgotrajno brezposelne, neaktivne ali so kako drugače prikrajšane in tvegajo socialno izključenost, da bi se lažje vključile v družbo ter povečale zaposlitvene možnosti.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnji:

- razvoj programov in storitev za povečanje socialne vključenosti ter aktivacije različnih ranljivih skupin (brezposelni, mladi, starejši, invalidi, osebe s posebnimi potrebami, nižje izobraženi ipd.);
- spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in prostovoljstva;
- spodbude za zaposlovanje v NVO;
- razvoj programov za lažje in hitrejše vključevanje priseljencev ter njihovih družin v družbo;

- spodbujanje aktivnosti za izboljšanje dostopnosti do storitev, informacij in prostora za funkcionalno ovirane ljudi (s poudarkom na spletni dostopnosti in javnem prevozu).

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2019 (v %)	Ciljna vrednost 2027 (v %)	Vir za spremljanje
Stopnja tveganja revščine	10,6	9,6	SURS
Stopnja tveganja socialne izključenosti	12,9	12,0	SURS

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
GO! 2025 – Nova Gorica, Evropska prestolnica kulture	MONG	30.000.000
Mladi Severne Primorske: Regijski center za podporo mladinskim organizacijam in občinam na področju mladinske politike s poudarkom na področju zaposlovanja in stanovanjski politiki za mlade	Inštitut za mladinsko politiko Ajdovščina	716.500
Regijska INFO točka za preprečevanje nasilja na delovnem mestu – mobinga	Društvo Notranja Pot	500.000
Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše	MDPM ZA GORIŠKO in/ali FUDŠ	850.000
Ureditev regijskega centra (prostorov) za brezdomce in uporabnike prepovedanih drog	MONG	700.000
Večgeneracijski center Goriške – Svetla stran življenja	LU Nova Gorica	680.983
Vseživljenjsko učenje in krepitev kompetenc	LU Nova Gorica, LU Ajdovščina, Posoški razvojni center, ICRA d.o.o.	1.667.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Centri šolskih in obšolskih dejavnosti	Občina Ajdovščina, Občina Renče-Vogrsko	3.800.000
Mladinski centri	MONG, Občina Cerknjo	800.000

5.1.2 Ukrep Trg dela in zaposlovanje

Namen ukrepa je vključevanje različnih ciljnih skupin na trg dela – s poudarkom na zaposlovanju težje zaposljivih skupin prebivalstva – in ponudba privlačnih delovnih mest za ohranjanje mladih v regiji ter privabljanje aktivnega prebivalstva od drugod.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnji:

- razvoj programov za vključevanje brezposelnih (predvsem dolgotrajno brezposelnih) na trg dela (pridobivanje kompetenc za povečanje zaposljivosti);
- prilagajanje delovnih mest starejšim (izziv podjetij ob podpori države) zato, da ostanejo dlje časa delovno aktivni;
- skrb za krepitev zdravja na delovnem mestu;
- spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja s poudarkom na prenosu znanja (razvoj mentorskih shem);

- promocijo poklicev, ki jih gospodarstvo regije potrebuje;
- razvoj programov za dvig kompetenc (s poudarkom na digitalnih kompetencah) za večjo prožnost kadrov pri zaposlovanju;
- razvoj programov za dvig kompetenc podjetnosti mladih;

prilagajanje izobraževalnih programov potrebam gospodarstva, skladno s cilji zelenega prehoda.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2020 (v %)	Ciljna vrednost 2027 (v %)	Vir za spremljanje
Stopnja registrirane brezposelnosti	6,8	6,0	SURS
Stopnja registrirane dolgotrajne brezposelnosti	39,9	35,5	ZRSZ

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Od prakse do službe: Trofazni model za mlade iskalce zaposlitve	Inštitut za mladinsko politiko, Ajdovščina	727.500
Podjetniško medgeneracijsko plemenitenje	Primorski tehnološki park d.o.o.	1.850.000
Pospeševalnik podjetnosti mladih	Primorski tehnološki park d.o.o.	1.850.000
Regijska štipendijska shema	Posoški razvojni center	1.950.000
Skupaj z delodajalci za večjo zaposljivost v regiji	Posoški razvojni center	430.000
Karierni center za mlade – Karierni plac ?	Cene Štupar CILJ	482.672

5.1.3 Ukrep Aktivno in zdravo staranje in krepitev zdravega življenjskega sloga

Namen ukrepa je razvijati vse pogoje za aktivno, zdravo in dostojno staranje prebivalcev s poudarkom na krepitvi zdravega življenjskega sloga vseh prebivalcev regije ter zmanjšanju neenakosti v zdravju. S tem ukrepom želimo zagotoviti tudi, da bi starejši prebivalci regije ostajali čim dlje samostojni in bi ohranjali svojo socialno mrežo.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnji:

- razvoj ponudbe storitev, prilagojenih potrebam starejših;
- razvoj storitev neinstitucionalnih oblik dolgotrajne oskrbe in razvoj programov za starostnike, ki ne potrebujejo domskega varstva;
- razvoj programov za krepitev zdravega življenjskega sloga vseh kategorij prebivalcev;
- razvoj programov za krepitev duševnega zdravja;
- razvoj storitev na področju demence;
- razvoj storitev na področju paliativne oskrbe;
- ustvarjanje pogojev v podporo razvoju programov (naložbe, obnove, preureditve);
- razvoj programov za spodbujanje mreže javnega prevoza in alternativnih oblik prevoza, ki je temelj samostojnosti starejših.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2017 (2019 ali 2020)	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu	80,9 leta (2019)	84,5	SURS, preračuni UMAR
Delež prebivalcev vključenih v pomoč na domu	2,8 %	4,5 %	Inštitut RS za socialno varstvo

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Razvoj turistične ponudbe ob reki Soči na območju občin Tolmin, Kanal ob Soči in Nova Gorica	Občina Tolmin, Občina Kanal ob Soči, MONG	22.326.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Projekt »Starejši«	MONG, Stanovanjski sklad MONG, Občina Tolmin, Občina Ajdovščina, Dom upokoencev Idrija, Občina Cerklje, Občina Bovec, Občina Kobarid, Občina Renče-Vogrsko, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Kanal ob Soči	42.053.886,40

5.1.4 Ukrep Pestra ponudba prostočasnih aktivnosti (kultura, šport in druge prostočasne dejavnosti)

Namen ukrepa je spodbujati raznovrstno ponudbo kulturnih in športnih ter drugih prostočasnih aktivnosti, ki dvigajo kakovost življenja v regiji in povečujejo njeno privlačnost ter ustvarjajo vse potrebne pogoje v ta namen (naložbe, obnove ipd.).

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnji:

- razvoj programov za krepitev ponudbe na področju kulture, športa in drugih prostočasnih dejavnosti;
- ustvarjanje pogojev v podporo razvoju programov (naložbe, obnove, preureditve).

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2018 ali 2020	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število obiskov splošnih knjižnic na prebivalca	5,2 (2018)	5,2	NUK, SURS; preračuni UMAR
Število novih/dopolnjenih programov	0 (2020)	5	občine in pristojne institucije v regiji
Število izvedenih naložb (novogradnje, dozidave, obnove ipd.)	0 (2020)	15	občine in pristojne institucije v regiji

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Ureditev zunanjega amfiteatra SNG Nova Gorica	MONG	5.000.000
Obnova Športnega centra v Šempetru pri Gorici	Občina Šempeter-Vrtojba	6.000.000
Regijski športno-rekreacijski center Ajševica	MONG	1.000.000
Gimnastična dvorana v Ajdovščini	Občina Ajdovščina	2.000.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Projekti s področja kulture	MONG, Goriška knjižnica Franceta Bevka, Občina Ajdovščina, Občina Tolmin, Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin, Občina Šempeter-Vrtojba, Občina Idrija, Občina Bovec, Občina Vipava, Občina Renče-Vogrsko, Občina Kanal ob Soči, Občina Miren-Kostanjevica	9.128.500
Zagotavljanje boljših pogojev na področju športa	MONG, Občina Ajdovščina, Občina Tolmin, Občina Idrija, Občina Kobarid, Občina Bovec, Agrarna skupnost Čezsoča a.s., Turistično društvo Čezsoča, Občina Renče-Vogrsko, Občina Brda, KIO d.o.o.	44.315.000
Projekti s področja drugih pristočasnih dejavnosti	Občina Idrija, Občina Tolmin, Občina Bovec, Občina Ajdovščina, KIO d.o.o, Občina Kanal ob Soči	23.141.000

5.1.5 Ukrep Večja dostopnost storitev splošnega pomena

Namen ukrepa je povečati dostopnost do storitev splošnega družbenega pomena (zdravstvo, socialno varstvo, vzgoja in izobraževanje, kultura in šport) s poudarkom na starejših in drugih ranljivih skupinah ter s poudarkom na demografsko ogroženih in oddaljenejših območjih regije.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- izvajanje ukrepov za izboljšanje enakega in pravočasnega dostopa do kakovostnih, trajnostnih in cenovno dostopnih storitev;
- izvajanje ukrepov za izboljšanje dostopa do storitev dolgotrajne oskrbe.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število novih storitev za prebivalce demografsko ogroženih in oddaljenejših območjih regije	0	3	občine in druge institucije v regiji

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Gradnja študentskega doma v Novi Gorici	MONG	4.600.000
Kulturni center Nova Gorica	MONG	7.080.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Prevozi starejših in prevozi na preventivne programe	Občina Ajdovščina, Občina Bovec, Občina Kanal ob Soči, Občina Kobarid	403.000
Zagotavljanje boljših infrastrukturnih pogojev na področju zdravstva	Občina Ajdovščina, Občina Idrija, MONG, Občina Tolmin, Zdravstveni dom Idrija	14.500.000
Zagotavljanje boljših pogojev na področju vzgoje in izobraževanja	Občina Ajdovščina, Občina Cerklje, Občina Idrija, MONG, Občina Miren-Kostanjevica Občina Vipava, Osnovna šola Spodnja Idrija	34.807.458,21

5.1.6 Ukrep Razpoložljiva, dostopna in primerna stanovanja

Namen ukrepa je zagotoviti razpoložljiva in cenovno dostopna stanovanja, ki bi med drugim povečala privlačnost regije za bivanje mladih, hkrati pa ob demografskih spremembah tudi zagotoviti kakovostna, primerna in dostopna stanovanja za starejše ter izvesti energetske prenove stanovanjskih objektov.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- zagotavljanje ustreznih stanovanjskih pogojev za prebivalstvo regije, predvsem mlade in mlade družine;
- energetska prenova stanovanj;
- zagotavljanje ustreznih stanovanj za starejše, s ciljem njihovega čim daljšega ostajanja v domačem okolju;
- zagotavljanje ustreznih bivalnih enot za ranljive ciljne skupine.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2017 (ali 2020)	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Stopnja stanovanjske prikrajšanosti	32 % (2017)	25 %	SURS
Število na novo energetske obnovljenih stanovanjskih objektov	0 (2020)	10	Eko sklad
Število na novo urejenih ustreznih stanovanj za starejše	0 (2020)	13	občine
Število na novo urejenih ustreznih stanovanj za mlade in delovno aktivne	0 (2020)	120	občine

Seznam projektov

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Zagotavljanje razpoložljivih, dostopnih in primernih stanovanj	Občina Ajdovščina, Občina Bovec, Občina Cerklje, Občina Kanal ob Soči, Občina Kobarid, MONG, Občina Tolmin	27.223.000

5.1.7 Ukrep Ohranjanje vitalnosti obmejnih problemskih območij

Namen ukrepa je ohranjanje vitalnosti obmejnih problemskih območij, s poudarkom na tistih, ki so demografsko najbolj ogrožena.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- izvajanje ukrepov na teh območjih po Uredbi o izvajanju ukrepov endogene regionalne politike;
- izvajanje drugih ukrepov, ki bodo zagotavljali primerne življenjske pogoje, dostop do storitev splošnega pomena in delovna mesta na domu ali v neposredni bližini.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število novih ukrepov za ohranjanje vitalnosti obmejnih problemskih območij	0	5	MGRT in druga ministrstva

Ostali projekti v okviru prioritete Regija za ljudi

Ostali projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Informacijska pisarna v skupnostnem centru	MONG	250.000
Vzpostavitev centra za delo na daljavo	Občina Tolmin	1.710.000
Partnerstvo za kadre	Posoški razvojni center	250.000
Promocijski center znanosti in tehnologije za otroke in mladino	Zavod BETA – Inštitut za razvoj družbe, Ajdovščina	2.200.000
Ustanovimo stanovanjsko zadrugo (Trajnostno sobivanje)	Zavod za pomoč SABS, so.p.	15.000
Močno opolnomočeni	Medobčinsko društvo prijateljev mladine za Goriško	300.000
Mladi – aktivni državljani	Medobčinsko društvo prijateljev mladine za Goriško	300.000

Horizontalni projekti v okviru prioritete Regija za ljudi

Horizontalni projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Finančna premostitvena shema	RRA Severne Primorske d.o.o. Nova Gorica	250.000
Osveščanje in informiranje ter izobraževanje za zeleni prehod	Zavod za zeleni razvoj Soške doline, Kanal ob Soči	120.000

5.2 Bolj pametna regija

Cilj prioritete je ohranяти gospodarsko stabilnost za uspešno delujoče gospodarstvo z ohranjanjem ključnih makroekonomskih ravnovesij in zagotavljati pogoje za prehod v visoko tehnološko ter nizkoogljično krožno gospodarstvo. Prav tako je cilj prioritete ustvarjanje pogojev za nadaljnji razvoj trajnostnega turizma in podeželja ter stremljenje k bolj celoviti in povezani turistični ponudbi regije.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost (zadnji dostopni podatek) (v %)	Ciljna vrednost 2027 (v %)	Vir za spremljanje
BDP na prebivalca (indeks ravni, Slovenija = 100)	89,4 (leto 2019)	93	SURS
BDP na prebivalca, v SKM*, (EU = 100)	78 (leto 2017)	85	EUROSTAT

*SKM – standard kupne moči

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2019 (v %)	Ciljna vrednost 2027 (v %)	Vir za spremljanje
Razpoložljivi dohodek na prebivalca (indeks ravni, Slovenija = 100)	101,1	102	SURS

5.2.1 Ukrep Infrastruktura in podporno okolje za povečanje konkurenčnosti gospodarstva v regiji

Ukrep je usmerjen v zagotavljanje primernih infrastrukturnih pogojev za nadaljnji razvoj trajnostnega in konkurenčnega gospodarstva v regiji ter v krepitev podpornega okolja z namenom hitrejšega razvoja podjetij. Ukrep je namenjen tudi spodbujanju zagona, razvoja in rasti podjetij ter dohitevanju obmejnih regij. Vlaganja v poslovno-obrtne cone se bodo prednostno namenila urejanju in upravljanju že obstoječih poslovno-obrtnih con, nove poslovno-obrtne cone pa se bo prednostno vzpostavljalo z revitalizacijo degradiranih območij. Pri razvoju gospodarskih con bo upoštevana vloga in pomen naselja v poselitvenem sistemu, skladno z državnimi strateškimi usmeritvami prostorskega razvoja.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- nudenje podpore podjetjem za postopen prehod v podnebno nevtralno in krožno gospodarstvo;
- krepitev vlaganja v izgradnjo, ureditev in upravljanje poslovno-obrtnih con;
- spodbujanje za nastajanje, razvoj in rast zagonskih in hitrorastočih podjetij;
- spodbujanje socialnega podjetništva;
- zagotavljanje podpornega okolja za spodbujanje in privabljanje naložbenikov v regijo (internacionalizacija regije);
- spodbujanje znanja in inovativnosti ter izobražena delovna sila za gospodarski razvoj;
- krepitev vlaganja v izgradnjo in vzpostavitev inkubatorjev;
- izvajanje ukrepov za spodbujanje gospodarstva;
- krepitev povezovanja in delovanja subjektov podpornega okolja;
- krepitev podjetniško-inovacijskega ekosistema regije;
- razvijanje panožnih pospeševalnih programov na osnovi prednosti in priložnosti regije ter skladno s področji pametne specializacije;
- razvijanje sodobnih programov, prilagojenih za hitro rastoča podjetja in podjetja, ki temeljijo na znanstveni ter tehnološki dejavnosti.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število komunalno opremljenih obrtnih con	7	13	občine, sekretariat regije

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2019	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število novonastalih podjetij v regiji	1.077	1.300	AJPES, SURS
Število hitrorastočih podjetij v regiji	54	85	SURS

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2017	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Razvitost regije glede na mejne regije NUTS 3 (sosednje regije), KRZS = 100	84	90	EUROSTAT

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Regio Invest Si	RRA GIZ	6.000.000
Podporna regijska mreža za socialno podjetništvo	Ustanova Fundacija BiT Planota	240.000
Izgradnja dodatnega stolpiča tehnološkega parka – samooskrbni zeleni objekt	Primorski tehnološki park d.o.o.	5.500.000

PONI – podjetno nad izzive v Goriški regiji	RRA Severne Primorske d.o.o. Nova Gorica	1.719.750
Regijska garancijska shema	RRA	15.325.000
SPOT v Goriški regiji	RRA Severne Primorske d.o.o. Nova Gorica	1.342.800
EXPO Vipavska dolina	Občina Ajdovščina	7.000.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Izgradnja, ureditev in upravljanje poslovno-obrtnih con	MGRT, Občina Ajdovščina, Občina Bovec, Občina Kanal ob Soči, Občina Kobarid, MONG, Občina Renče-Vogrsko, Občina Šempeter-Vrtojba, Občina Tolmin	47.480.000
Spodbujanje gospodarstva in podjetništva	Občina Ajdovščina, Občina Renče-Vogrsko, COBIK, MAHLE Electric Drives Slovenija d.o.o., Plastik SI d.o.o., Primorski tehnološki park d.o.o., Tekstina d.o.o.	48.910.000

5.2.2 Ukrep Raziskave, razvoj in inovativna dejavnost za trajnostno gospodarstvo

Namen ukrepa je krepitev povezovanja razvojnoraziskovalnih ter izobraževalnih institucij z gospodarstvom. Poseben poudarek je na vlaganjih v raziskave in razvoj za učinkovit ter konkurenčen postopen prehod v podnebno nevtralnno in krožno gospodarstvo. Ukrep je usmerjen tudi v nadaljnji razvoj koncepta, ki ima visok potencial, saj se regija ponaša z razvejano dejavnostjo visokotehnoloških podjetij, inovacijsko naravnanimi znanstvenimi dejavnostmi, močnimi posamičnimi subjekti – tako na ravni gospodarstva kot tudi umetniškega ustvarjanja, produkcije in akademske sfere.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- krepitev mreženja in sodelovanja na področju raziskav, razvoja in inovacij med gospodarstvom, izobraževalnimi in raziskovalnimi institucijami ter občinami;
- krepitev inovativnosti in vlaganj v raziskave in razvoj v podjetjih;
- krepitev naložb v visokotehnološke raziskave;
- spodbujanje znanja in inovativnosti ter izobraženost delovne sile za gospodarski razvoj;
- sodelovanje v razvojnih inkubatorjih oz. kreativnih centrih;
- povečanje števila zaposlenih v kreativnih industrijah in posredno v ostalih vejah gospodarstva (turizem, industrija);
- izgrajevanje in vzpostavitev raziskovalne infrastrukture.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2018	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Bruto domači izdatki za RRD (% od regionalnega BDP)	2,01	3,05	SURS

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2019	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Bruto domači izdatki za RRD (% od regionalnega BDP)	2,52	3,05	SURS
Vsi zaposleni v RRD	1.446	1.600	SURS

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Biotehnoški inkubator, izgradnja in vzpostavitev delovanja	Center odličnosti za biosenzoriko, instrumentacijo in procesno kontrolo	30.000.000
Center zelenih tehnologij – CZT	UNG	16.000.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Spodbujanje kreativne industrije	Občina Idrija, MONG, Občina Renče-Vogrsko	2.230.000

5.2.3 Ukrep Razvoj, promocija in trajnostne oblike turizma

Ukrep je usmerjen v spodbujanje deležnikov za izkoriščanje potencialov, ki jih nudi regija, z namenom vzpostavitve trajnostnih oblik turizma in spodbujanja nadaljnega povezovanja deležnikov za skupen nastop na domačem in tujem tržišču. Ukrep predvideva razvoj kakovostne turistične ponudbe in inovativne produkte.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- spodbujanje sodelovanja in povezovanja na področju turizma;
- izobraževanje in usposabljanje ponudnikov za dvig kompetenc zaposlenih v turizmu;
- zagotavljanje finančnih instrumentov za celovite, skupne in trajnostne projekte;
- nadgrajevanje obstoječe turistične ponudbe;
- razvijanje produktov;
- podaljšanje dolžine bivanja turistov v regiji in razširitev ponudbe izven koncev tedna in glavne turistične sezone;
- razvijanje butičnega turizma (inovativnih, trajnostno usmerjenih proizvodov z višjo dodano vrednostjo);
- zagotavljanje pogojev za razvoj ponudbe trajnostnega turizma;
- povezovanje destinacij in turističnega managementa.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2019	Ciljna vrednost	Vir za spremljanje
Povprečna dolžina bivanja turistov	2,4 dneva	3 dni	SURS

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2018	Ciljna vrednost	Vir za spremljanje
Prihodi in prenočitve domačih turistov	330.578	600.000	SURS
Prihodi in prenočitve tujih turistov	1.418.041	4.000.000	SURS

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Pot miru	Ustanova »Fundacija Poti miru v Posočju«	4.400.000
Alpe Adria Trail Cup – mednarodna tekaška liga v trail teku	JATrail d.o.o.	210.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Infrastruktura za razvoj turizma in novi turistični produkti	Občina Ajdovščina, Občina Bovec, Občina Kanal ob Soči, MONG, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Renče-Vogrsko, Občina Tolmin, Turizem Dolina Soče, Zavod Hg trail	31.296.000
Ureditev in oživljanje vaških jeder in mestnih središč	Občina Ajdovščina, Občina Bovec, Občina Cerklje ob Soči, Občina Kanal ob Soči, Občina Idrija	13.975.000

5.2.4 Ukrep Izgradnja manjkajoče infrastrukture za razvoj turizma

Ukrep je usmerjen v naložbe na področju trajnostno naravnega turizma, ki povečuje družbene in ekonomske koristi za regijo in je pomemben potencial turističnega razvoja. Jedro razvoja temelji na ohranjanju in večji prepoznavnosti kulturne in naravne dediščine v mestih in na podeželju.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- izgradnje hotelov na območjih, kjer je njihovo izrazito pomanjkanje;
- vlaganje v nastanitvene kapacitete;
- vlaganje v infrastrukturo za povečanje dostopnosti turističnih znamenitosti;
- vlaganje v žičničarsko infrastrukturo;
- vlaganje v vzletno-pristajalne steze;
- vlaganje v razvoj termalnega turizma;
- ustrezne označitve in ureditve tematskih poti;
- urejanje plovni režimov.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2020	Ciljna vrednost	Vir za spremljanje
Število novih naložb	0	12	občine, sekretariat regije

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Kanin ter spremljajoči projekti Kaninskega pogorja	Republika Slovenija, Turizem Dolina Soče, Sončni Kanin d.o.o., Občina Bovec	72.550.000
Prenova igralniško-zabavišnega centra Perla	HIT d.d. Nova Gorica	16.000.000
Regijski center tehniške dediščine	MONG	1.220.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Izgradnja nastanitvenih kapacitet za razvoj in povezovanje turistične ponudbe	Občina Ajdovščina, Atar d.o.o., Konzorcij turističnih in drugih ponudnikov iz vasi Soča	14.000.000
Izgradnja, obnova, ureditev in dostop do kulturne in naravne dediščine	Občina Ajdovščina, Občina Bovec, Občina Brda, Občina Cerklje ob Soči, Občina Idrija, MONG, Center za upravljanje z dediščino živega srebra, Turizem Dolina Soče, ZTKMŠ Brda	16.171.974
Turistične kolesarske poti	DRSI, Občina Bovec, Občina Kobarid, Občina Renče-Vogrsko	8.070.000

5.3 Bolj zelena regija

Cilj prioritete je spodbuditi naložbe in tekoče izdatke za varstvo okolja. Z naložbami za varstvo okolja spodbudimo trajnostno upravljanje naravnih virov, krepitev prilagajanja podnebnim spremembam, varstvo pred naravnimi nesrečami in ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost (v %)	Ciljna vrednost (v %)	Vir za spremljanje
Ekološki odtis na prebivalca v gha	5,29	4,00	UMAR

5.3.1 Ukrep Bolj trajnostno upravljanje naravnih virov in zagotavljanje javnih dobrin

Ukrep je usmerjen v količinsko in kakovostno ohranjanje naravnih virov, ki so ključni za ohranjanje zdravega življenjskega prostora, pridelavo hrane ter izvajanje gospodarskih dejavnosti z visoko dodano vrednostjo in zagotavljanjem kakovostnih delovnih mest. Kakovost naravnih virov pomembno vpliva tudi na zagotavljanje večje stopnje samooskrbe s kakovostno pitno vodo in hrano, ki sta strateški dobrini.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- spodbujanje trajnostnega upravljanja naravnih virov;
- spodbujanje razvoja krožnega gospodarstva;
- spodbujanje zmanjšanja količine odpadkov;
- zmanjšanje porabe energije v stavbah;
- spodbujanje k sanaciji/izgradnji vodovodnih in kanalizacijskih omrežji ter sanaciji/izgradnji čistilnih naprav;
- spodbujanje prehoda na obnovljive vire energije (npr. vodna, vetrna, sončna);
- razvijanje pametnih energetskih sistemov in omrežji.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2018	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Nastali komunalni odpadki (v kg/prebivalca)	537 (2019)	520	SURS
Funkcionalno degradirana območja (površina v ha)	191 (2020)	170	MGRT
Delež priključenosti na javni kanalizacijski sistem (v %)	67,3 (2018)	85	MOP

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Tehnologije za biotehnološki zajem obnovljivih virov energije	COBIK	18.000.000
Centri interpretacije zavarovanih območji	občine, upravljavci zavarovanih območji	7.600.000
Hidravlično uravnoteženje vodovodnega sistema Mrzlek – I. faza in II. faza Izgradnja magistralnega vodovoda za zagotavljanje regionalne oskrbe in zmanjšanje izgub vodovodnega sistema.	MONG	9.500.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Energetska prenova javnih stavb	Občina Bovec, Občina Kanal ob Soči, Občina Idrija	6.780.000
Projekti ogrevanja	Občina Bovec, MONG, KENOG d.o.o.	11.290.000
Ureditev vodovoda in objektov vodovoda	Občina Kanal ob Soči, Občina Kobarid, Občina Idrija, Občina Tolmin	19.437.900
Projekti izgradnje/sanacije kanalizacije in čistilnih naprav	Ministrstvo za infrastrukturo, DRSI, Občina Ajdovščina, Občina Bovec, Občina Brda, Občina Cerklje, Občina Idrija, Občina Kanal ob Soči, Občina Kobarid, MONG, Občina Šempeter-Vrtojba, Občina Tolmin Občina Vipava, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Renče-Vogrsko	85.121.700
Rekonstrukcija javne razsvetljave	Občina Kanal ob Soči	200.000
Izboljšanje stanja narave	Občina Ajdovščina, Občina Idrija, Občina Kobarid, Občina Miren-Kostanjevica, MONG, Občina Renče-Vogrsko, Občina Vipava, Zavod za gozdove Slovenije, Zavod RS za varstvo narave	16.770.000

Ravnanje z odpadki in drugi projekti	Občina Cerklje, MONG, Občina Tolmin, Občina Šempeter-Vrtojba, Komunala Tolmin	4.385.000
--------------------------------------	---	-----------

5.3.2 Ukrep Sistematično, načrtno prilagajanje podnebnim spremembam in nadgradnja upravljanja varstva pred naravnimi nesrečami

Ukrep je usmerjen v sistematično in načrtno spremljanje različnih kazalnikov, s katerimi lahko zaznamo spremembe v okolju, ki so posledica negospodarnega ravnanja z naravo.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- zagotavljanje protipoplavne varnosti območja ob reki Vipavi in drugih območjih;
- izgrajevanje/iskanje alternativnih virov namakanja;
- izgrajevanje potrebne infrastrukture za blaženje podnebnih sprememb in naravnih nesreč ter ozaveščanje o njihovih vzrokih in posledicah.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2017	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število dni s preseženo dnevno mejno koncentracijo PM10 50 µg/m ³	24	20	ARSO
Število dni s preseženo ciljno vrednostjo za prizemni ozon, ko je najvišja povprečna 8-urna drseča vrednost, izračunana kot povprečje zadnjih treh let, več kot 120 µg/m ³	Nova Gorica: 51 Otlica: 61	Nova Gorica: 47 Otlica: 57	ARSO

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Gradnja namakalnega sistema Vipavske doline	Občina Ajdovščina, MONG, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Renče-Vogrsko, Občina Šempeter-Vrtojba, Občina Vipava	53.000.000
Operativni center civilne zaščite za usposabljanje in reševanje Ajdovščina	Občina Ajdovščina	3.000.000
Protipoplavna varnost v Goriški regiji	Ministrstvo za okolje in prostor, Direkcija RS za vode, Občina Ajdovščina, Občina Idrija, MONG, Občina Šempeter-Vrtojba	28.100.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Projekti centrov zaščite in reševanja ter nakup opreme za zaščito in reševanje	Občina Ajdovščina, Občina Kobarid, Občina Tolmin	15.160.960
Sistematično, načrtno prilagajanje podnebnim spremembam in nadgradnja upravljanja varstva pred naravnimi nesrečami	Republika Slovenija, Občina Miren-Kostanjevica; MONG	34.100.000

5.3.3 Ukrep Ustreznejše upravljanje varovanih območij ter doseganje višje stopnje varovanja okolja in biotske raznovrstnosti

Ukrep je usmerjen v podporo ohranjanju ter varovanju naravnih in krajinskih danosti.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- celotno upravljanje varovanih območij;
- zagotavljanje kakovosti okoljske infrastrukture in učinkovito upravljanje zelene infrastrukture;
- varstvo narave in ohranjanje biotske raznovrstnosti, koriščenje potencialov varovanih območij narave;
- uveljavitev CTN na območju TNP (skupaj z Gorenjsko regijo).

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2019	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število upravljavskih načrtov za zavarovana območja	1	3	upravljavci, ministrstvo, občine
Število projektov	4	7	ministrstva, občine, zavodi

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Center za prilagajanje na podnebne spremembe	Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina	3.000.000

5.3.4 Ukrep Izgradnja in rekonstrukcija infrastrukture za proizvodnjo obnovljivih virov energije

Ukrep je usmerjen v izboljšanje energetske samozadostnosti regije in spodbujanja proizvodnje energije iz obnovljivih virov.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnjo:

- rekonstrukcijo obstoječe infrastrukture za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov;
- načrtovanje/umeščanje nove infrastrukture za proizvod. energije iz obnovljivih virov;
- aktivnosti ozaveščanja za učinkovito rabo energije.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2019	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Rekonstrukcija in nova infrastruktura OVE	0	7	upravljavci

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Strategija energetske in snovne transformacije ter trajnostnega razvoja Posočja	Salonit Anhovo d.d.	30.000.000
Izgradnja sončnih elektrarn na območju občine Kanal ob Soči (povečanje OVE	Občina Kanal ob Soči, Salonit Anhovo d.d., SENG	13.000.000

Vzpostavitev vodikovega centra Salonit z mrežo vodikovih resortov HYCUBES & iNOMAD v ruralnem okolju Posočja.	Salonit Anhovo d.d., ECUBES d.o.o. Nova Gorica	45.000.000
---	--	------------

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Izgradnja infrastrukture za proizvodnjo obnovljivih virov energije	Občina Bovec, Občina Renče-Vogrsko	1.080.000

5.3.5 Trajnostni razvoj podeželja

Ukrep je usmerjen v spodbujanje kmetovanja in razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, trajnostno gospodarjenje z gozdovi ter razvoj sladkovodnega ribogojstva.

Namen ukrepa je povečati konkurenčnost v različnih panogah kmetijstva, gozdarstva in drugih perspektivnih dejavnostih na podeželju, ki bodo prebivalcem omogočila večjo stopnjo zaposlenosti in izboljššan družbeno ekonomski ter socialni položaj.

Pomembno vlogo v regiji ima KGZS Nova Gorica, ki načrtuje, usklajuje, povezuje in usmerja razvoja kmetijstva, gozdarstva ter ribištva na ravni regije. Tu se izvaja tudi Ukrep CLLD (»lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost«), ki prek LAS spodbuja razvoj podeželja. Vsak LAS ima svojo strategijo, katere cilji so prilagojeni potrebam območja, tematska področja pa so enaka: ustvarjanje delovnih mest, razvoj osnovnih storitev, varstvo okolja in ohranjanje narave ter večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin. V okviru strategij je določena tudi višina evropskih sredstev (EKSRP, ESRR in ESPRA), ki jih v upravljanje dobi vsak posamezen LAS.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v:

- razvoj lokalne oskrbe in dvig konkurenčnosti lokalnih proizvodov in storitev na globalnem trgu;
- razvoj infrastrukture za kmetijsko pridelavo in predelavo;
- različne oblike finančnih podpor za tehnološke posodobitve na kmetijskih gospodarstvih;
- ohranjanje finančnih nadomestil za okoljsko sprejemljivo kmetovanje;
- zagotavljanje primerne dohodkovnega položaja in stabilnosti dohodka na kmetijskih gospodarstvih;
- izobraževanje pridelovalcev in predelovalcev, prenos znanja iz univerz/inštitutov v prakso;
- spodbujanje samozaposlovanja na kmetijah (razvoj novih dopolnilnih dejavnosti in turističnih kmetij z nastanitvijo);
- spodbujanje prenosa kmetij na mlade gospodarje;
- dvig izobrazbene strukture nosilcev kmetijskih dejavnosti;
- povečanje informiranosti pridelovalcev in predelovalcev o tehnoloških, trženjskih in ekoloških znanjih v povezavi s kmetijstvom in s kmetijstvom povezanih dejavnosti;
- promocija samooskrbe, kratkih lokalnih oskrbnih verig, povezovanje pridelovalcev, predelovalcev hrane in končnih ponudnikov, spodbujanje lokalnih proizvodov na tržnicah in razvoj drugih oblik prodaje;
- preusmerjanje v ekološko kmetovanje;
- ukrepi za zmanjšanje zaraščanja kmetijskih zemljišč;
- ohranjanje, spodbujanje vzgoje in promocija avtohtonih vrst in sort;
- spodbujanje razvoja trajnostnega sladkovodnega ribogojstva in ribištva;

- prestrukturiranje kmetijstva, npr. nove kulture bolj prilagojene na podnebne spremembe, s ciljem specializacije na tem področju.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2019	Ciljna vrednost	Vir za spremljanje
Število dopolnilnih dejavnosti na kmetiji	1.277	1.302	KGZS Nova Gorica
Število kmetij vključenih v ukrep Kmetijsko okoljsko podnebnih plačil ali v ukrep Ekološko kmetovanje	967	986	KGZS Nova Gorica
Število turističnih kmetij z nastanitvijo	67	75	KGZS Nova Gorica

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Virtualna tržnica samooskrbe	Občina Ajdovščina, MONG, Občina Renče-Vogrsko	1.500.000
EKOregija	Posoški razvojni center/LAS Dolina Soče	374.233,33
Tehnološki inkubator za kmetijstvo	MONG	2.100.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Spodbujanje kmetijstva in trajnostni razvoj podeželja	MONG, Občina Ajdovščina, Konzorcij sirarjev, Občina Tolmin, UNG	9.000.000
Ureditev gozdnih poti za gospodarjenje z gozdovi	Občina Bovec, Agrarna skupnost Čezsoča a. s.	1.275.000

5.4 Bolj povezana regija

Cilj prioritete je izboljšati dostopnost regije in zagotoviti večjo povezljivost znotraj regije in odprtost navzven, v čezmejni in evropski prostor ter hkrati okrepiti trajnostno naravnost, uvajati nove pametne rešitve za upravljanje prometa in inovativne rešitve, ki bodo prispevale k boljši mobilnosti ter zeleni rasti.

V okviru te prioritete posebno pozornost namenjamo izboljšanju mobilnosti in regionalne IKT-povezljivosti.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2017	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Delež prebivalcev, ki imajo v oddaljenosti največ 1 km postajališče JPP z zadovoljivo in primerno frekvenco	/	vsaj 95 % prebivalcev ima zadovoljivo dostopnost in vsaj 75 % prebivalcev ima primerno dostopnost do JPP	MZI
Osebna vozila na tisoč prebivalcev	600	590	SURS

5.4.1 Ukrep Povečanje obsega, kakovosti in dostopnosti do storitev JPP

Namen ukrepa je ohraniti in izboljšati dostopnost do storitev JPP za prebivalce v regiji ter zmanjšanje števila osebnih avtomobilov na prebivalca regije. Z izboljšanjem dostopnosti do storitev JPP se prebivalcem omogoča tudi boljša dostopnost do storitev splošnega pomena, predvsem za tiste iz odročnejših krajev in za ranljive skupine ljudi.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- zagotavljanje spodbud za brezplačni javni prevoz za starejše in druge ranljive skupine;
- zagotavljanje večje vključenosti (avtonomijo) regije pri načrtovanju in upravljanju sistemov JPP, tudi železnice, hkrati pa vpeljevanje državnih spodbud (subvencij za dijake in študente, sredstev za izvajanje obveznih gospodarskih javnih služb s področja JPP, vzdrževanja infrastrukture itd.);
- zagotavljanje spodbud delodajalcem za izdelavo mobilnostnih načrtov in večjo uporabo JPP med zaposlenimi;
- vzpostavljanje sodobnega regionalnega železniškega potniškega prometa na vseh železniških progah v regiji (ciljni obseg: enourni takt);
- povezovanje vseh oblik JPP v integriran sistem, vzpostavitev multimodalnih vozlišč za trajnostno mobilnost in povečanje kapacitet z nadgradnjo postaj, informacijsko opremo in spremljajočih ukrepov (kolesarnice, parkirišča itd.) na postajah in postajališčih za potnikom prijazne storitve;
- spodbujanje razvoja posebnih storitev JPP za potrebe turizma (trajnostni dostop do turističnih destinacij v občutljivih okoljih: Zgornje Posočje, Julijske Alpe itd.; storitve za kolesarje; turistične povezave z Italijo in Avstrijo itd.).

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Uvedene spodbude in storitve na ravni države ali lokalni ravni	0	5	MZI, občine

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Regijsko celostno prometno načrtovanje, osveščanje in promocija trajnostnih oblik mobilnosti	MRRA	830.000
Vzpostavitev intermodalnega potniškega vozlišča Nova Gorica na območju železniške postaje NG	DRSI, Slovenske železnice, MONG	10.000.000
Logistični center Vrtojba-Vogrsko	Konzorcij, občine, MZI	25.000.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Izboljšanje storitev in infrastrukture za izvajanje JPP	DRSI, Občina Bovec, Občina Cerkno MONG, Občina Tolmin	10.850.000

5.4.2 Ukrep Izboljšanje cestne, železniške ter komunikacijske infrastrukture

Namen ukrepa je izboljšanje cestne, železniške in druge infrastrukture, ki bo zagotavljala boljšo povezljivost znotraj regije in navzven ter povečala odpornost na podnebne spremembe. Izboljšanje povezljivosti ima velik pomen prav zaradi zagotavljanja dostopnosti za vsa področja v regiji oz. zaradi zagotavljanja drugih oblik povezljivosti. Z vključitvijo projektov v nacionalne strateške načrte (Resolucijo nacionalnega programa razvoja prometa ipd.) je treba zagotoviti možnost pridobivanja različnih virov za gradnjo in posodabljanje infrastrukture.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v različna nadaljnja vlaganja.

- Vlaganje v cestno infrastrukturo ter posodabljanje storitev:
 - posodobitev državnih cest;
 - vzdrževanje občinski in lokalnih cest;
 - priprava dokumentov in priprava naložb v 4ROS;
 - izgradnja manjkajoče infrastrukture.
- Vlaganje v železniško infrastrukturo:
 - z vključitvijo projektov v nacionalne strateške načrte (Resolucijo nacionalnega programa razvoja prometa ipd.) je treba zagotoviti možnost pridobivanja različnih virov za gradnjo in posodabljanje infrastrukture (preučitev smiselnost železniške povezave Bovec–Kranjska Gora, Bovec–Trbiž ipd.);
 - zagotovitev varnega odvijanja prometa (stabilizacija krušljivih pobočij ipd.);
 - vzpostavitev novih izogibališč in posodobitev vodenja prometa za povečanje prepustnosti prog s ciljem vzpostavitve voženj potniških vlakov v enournem taktu;
 - ureditev postaj in postajališč (izgradnja ustreznih peronov, informacijske in komunikacijske opreme, povečanje dostopnosti, udobnosti in atraktivnosti postajnih objektov, zagotavljanje dodatnih storitev za uporabnike JPP);
 - ohranjanje arhitekturne in tehniške dediščine ter njena funkcionalna integracija v koncept sodobne regionalne železnice;
 - postopna rekonstrukcija celotnega ustroja prog.
- Vlaganje v prenosno omrežje:
 - izgradnja 400-kV povezave regije.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število kilometrov moderniziranih državnih cest in novozgrajenih (obvoznice)	0	30	DRSI
Nove storitve v železniškem prometu	0	3	Slovenske železnice

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Posodobitev in razvoj cestne infrastrukture na 4. razvojni osi	DRSI	590.000.000
Razvoj regionalnega železniškega omrežja s poudarkom na Bohinjski progi, infrastrukture in storitev izvajanja JPP	Ministrstvo za infrastrukturo, DRSI, RRA	203.250.000
Posodobitev letališča Ajdovščina	Ministrstvo za obrambo	1.500.000
Izgradnja optičnega omrežja na območju Severne Primorske	operaterji	20.000.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Izboljšanje cestne infrastrukture	DRSI, občine v regiji	74.010.000
Celovito urejanje mestnih središč, središč trgov in vasi ter zagotavljanje površin za mirujoči promet izven jeder naselij (na obrobju P&R)	Občina Ajdovščina, Občina Bovec, Občina Cerkno, Občina Idrija, MONG, Občina Tolmin	24.036.874

5.4.3 Ukrep Uvajanje novih storitev, povezanega načrtovanja in upravljanja prometa ter krepitve trajnostne mobilnosti

Namen ukrepa je zmanjšanje števila avtomobilov na prebivalca regije ter uporaba avtomobila za vsakodnevno mobilnost in s tem manjše obremenjevanje okolja. Hkrati se s trajnostno mobilnostjo spodbuja tudi bolj zdrav način življenja, izboljša se dostopnost do storitev splošnega pomena ter izboljša dostopnost za ranljive skupine.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnje:

- celostno prometno načrtovanje na regionalni ravni;
- pametno upravljanje prometa – vzpostavitev IT-platfome za upravljanje procesov v mestih na podlagi zajema in obdelave realnih podatkov;
- razvoj e-mobilnosti z zagotovitvijo podporne infrastrukture (električnih polnilnic);
- postavitve polnilnic na stisnjen zemeljski plin;
- gradnjo infrastrukture za trajnostno mobilnost na regionalni in lokalni ravni, kar vključuje hojo, kolesarjenje, JPP ter alternativne oblike mobilnosti ter njihovo povezovanje na lokalni, regionalni, medregionalni in čezmejni ravni oz. funkcionalnih urbanih območjih;
- vzpostavljanje novih oblik mobilnosti, npr. za prevoze na klic in mikro mobilnosti, ter mobilnosti, kot storitve za vzpostavitev integriranih, celovitih in multimodalnih potovanj, ki so prilagojena posameznikovim potrebam z možnostjo kombiniranja prevoznih sredstev, njihovo rezervacijo in plačevanje z uporabo enotne digitalne platforme;
- vzpostavljanje novih enostavnih sistemov oz. širitev obstoječih sistemov za izposajo (koles, skirojev, električnih avtomobilov itd.) na funkcionalnih urbanih območjih;
- zagotavljanje povezljivosti in kompatibilnosti (različnih) sistemov mobilnosti;
- posodobitev voznega parka javnih zavodov in javnega avtobusnega prevoznika ter prehod na alternativna goriva (izvajanje ukrepov Strategije za alternativna goriva);
- izvajanje mehkih ukrepov trajnostne mobilnosti, s ciljem prispevati k spremembi potovalnih navad.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
----------	---------------------	----------------------	--------------------

Število na novo postavljenih polnilnic	0	20	občine
Število kilometrov novo urejenih/zgrajenih na državnem kolesarskem omrežju v regiji	0	28 + 15	Občine, MZI, DRSI
Število novih storitev oblik mobilnosti (npr. na klic)	0	3	občine
Število na novo vzpostavljenih sistemov za izposajo koles ali širitev	0	3	občine

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Regionalno kolesarsko omrežje Goriške razvojne regije	DRSI	21.600.000
Ukrep e-mobilnosti goriške regije – polnilne postaje za vozila na alternativna goriva	ponudniki storitev, občine, regionalne institucije	3.700.000
Pametna mobilnost za trajnostno naravno območje	UNG	350.000

Projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Izgradnja odsekov regionalnega kolesarskega omrežja Goriške razvojne regije	RS Ministrstvo za infrastrukturo, DRSI	62.510.000
Zagotavljanje varnih pešpovezav	občine	2.780.000

Ostali projekti v okviru prioritete Povezana regija

Ostali projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Ukrepi za večjo prometno varnost pešcev in kolesarjev	Občina Ajdovščina	1.000.000
Trajnostna mobilnost v Občini Kobarid (HOP ON - HOP OFF)	Občina Kobarid	560.000

5.5 Učinkovito upravljanje razvoja regije s poudarkom na teritorialnih mehanizmih/pristopih

Cilj prioritete je zagotoviti čim bolj celovito in učinkovito upravljanje razvoja regije, s čimer bomo prispevali k skladnemu regionalnemu razvoju z namenom večje kakovosti življenja vseh prebivalcev.

5.5.1 Ukrep Izvajanje teritorialnih pristopov

Namen ukrepa je izvajanje različnih teritorialnih pristopov, ki bodo vodili k usklajenemu razvoju regije oz. urbanih in podeželskih območij znotraj nje in s tem h kakovostnejšim pogojem za delo in bivanje vseh prebivalcev.

Trajnostni urbani razvoj (CTN)

Ukrep se bo izvajal na območju mestne občine oziroma območju mestne občine z občinami funkcionalnega območja, ki ga bo zajemala trajnostna urbana strategija (TUS).

Trenutno namreč še niso znane vse informacije o pristopu CTN vezano na območje, potencialne vire financiranja, kot tudi ne način potrjevanja projektov v okviru mehanizma CTN.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnjo:

- novelacijo trajnostne urbane strategije z vključitvijo občin s funkcionalnega urbanega območja;
- izbor in izvedbo projektov.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost za obdobje 2021–2027	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Izdelana trajnostna urbana strategija	1	1	sekretariat regije
Število podprtih projektov v novem programskem obdobju	0	5	sekretariat regije

Kazalnik	Izhodiščna vrednost za obdobje 2021–2027	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število podprtih projektov	0	8	sekretariat regije

Dogovor za razvoj regije je skladno z ZSRR-2 eden od ključnih izvedbenih mehanizmov regionalnega razvoja. V novem programskem obdobju je ključno posodobiti izvedbeni in vsebinski način tega mehanizma in predvsem optimizirati postopke potrjevanja projektov. Ključni kriterij pri načrtovanju in pripravi DRR pa je, da se v mehanizmu vključujejo projekti, ki so pripravljeni na izvajanje.

Trenutno še niso znane vse informacije o potencialnih virih financiranja, kot tudi ne način potrjevanja projektov v okviru DRR.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost za obdobje 2021–2027	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število podprtih projektov	0	XX *	sekretariat regije

* Kazalnika ni mogoče opredeliti, ker niso znana izhodišča glede teritorialnega mehanizma.

CLLD

Ukrepi »od spodaj navzgor« v okviru pristopa LEADER/CLLD se bodo izvajali v sklopu štirih lokalnih akcijskih skupin (LAS) in bodo usmerjeni v naslednja področja:

- razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja in zagotavljanje infrastrukturnega razvoja na podeželju;
- socialna vključenost vseh prebivalcev;
- spodbujanje zaposlovanja na podeželju;
- spodbujanje razvoja digitalizacije in digitalnih tehnologij na podeželju;
- inovacije za napredek kmetijstva in podeželja v okviru prenosa znanja.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnjo:

- pripravo strategij LAS;
- izvedbo javnih pozivov za projekte;
- izbor projektov;
- izvedbo projektov.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost za obdobje 2021–2027	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število podprtih projektov	0	100	vodilni partnerji LAS

5.5.2 Ukrep Uvedba regionalnega prostorskega planiranja

Namen ukrepa je vzpostavitev regionalnega prostorskega planiranja in priprava regionalnega prostorskega plana, s katerim se država in občine uskladijo o prostorskem razvoju regije in določijo bistvene razvojne priložnosti. V regionalnem prostorskem planu se uskladijo in določijo:

- cilji in prednostne naloge prostorskega razvoja;
- mesta, druga urbana naselja in morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije, ki se jim se določi njihova vloga ter okvirna območja za njihov dolgoročni razvoj;
- širša mestna območja;
- zasnova omrežij družbene infrastrukture;
- zasnova omrežij gospodarske javne infrastrukture;
- zasnova stanovanjskih območij;
- prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, ki so pomembne za regijo;
- zasnova zelenega sistema regije;
- povezave s sosednjimi območji.

Poleg navedenega – vsebine prostorskega plana, je uvedba regionalnega nivoja prostorskega planiranja v navezavi s procesi priprave oziroma izvajanja sprememb občinskih prostorskih načrtov pomembna z vidika vzpostavitve aktivnih zemljiških politik.

V okviru vzpostavitve prostorskega planiranja na regionalnem nivoju je treba zagotoviti kakovostno opremo in podatkovno podporo, ki bo prek ustreznih orodij podpirala tako občine, kot regijo. Na ta način se bo zagotavljalo usklajeno izvajanje načrtovanja in razvojnih politik.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnjo:

- vzpostavitev regijske delovne skupine za prostorski razvoj;
- pripravo regionalnega prostorskega plana.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2017	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Izdelan in potrjen regionalni prostorski plan	0	1	sekretariat regije

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (EUR)
Priprava regionalnega prostorskega plana	MRRA	270.000

5.5.3 Ukrepi na obmejnih problemskih območjih:

Ukrepi se bodo izvajali skladno z Uredbo o izvajanju endogene regionalne politike, in sicer na podlagi štiriletnih programov, ki jih bo MGRT pripravil v sodelovanju z ministrstvi in RRA. Aktivnosti obsegajo vrsto področij znotraj posameznih ministrstev, skladno z 11. členom uredbe.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2020 (za novo programsko obdobje)	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število podprtih projektov	0	10	MGRT

5.5.4 Ukrep priprava Regionalnega razvojnega programa in izvajanje regijskih, čezmejnih in mednarodnih projektov

Namen ukrepa je v okviru mrežne RRA pripraviti RRP in z izvajanjem različnih regijskih, čezmejnih in mednarodnih projektov prispevati k doseganju ciljev lokalnih skupnosti in gospodarstva ter posledično dvigu kakovosti življenja celotne regije.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnjo:

- pripravo, spremljanje in vrednotenje RRP;
- pripravo izvedbenih dokumentov RRP;
- izvajanje regijskih, čezmejnih in mednarodnih projektov.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2020 (za novo programsko obdobje)	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Potrjena poročila o izvajanju RRP	0	7	sekretariat regije
Pripravljen in potrjen izvedbeni dokument RRP	0	1	sekretariat regije
Na novo pripravljene in izvedeni regijski, čezmejni, mednarodni projekti	0	15	sekretariat regije

5.5.5 Ukrep Uvajanje digitalizacije za učinkovito upravljanje virov in za približanje storitev občanom na ravni regije

Ena od ključnih usmeritev EU po epidemiji COVID – 19 je transformacija družbe, države in gospodarstva z uvajanjem digitalizacije s ciljem racionalizacije virov (prehod v zeleno), boljše dostopnosti storitev državljanov in večje učinkovitosti podjetij.

Ob tem, ko bodo določeni procesi digitalizacije potekali na državni ravni (e-kultura, e-arhiv, e-kmetijstvo, digitalizacija v izobraževanju ipd.), drugi v gospodarstvu, bomo temu področju posvetili ustrezno pozornost tudi na ravni regije.

Predvidene aktivnosti so usmerjene v nadaljnjo:

- pripravo strategij digitalizacije občin/regije in koncepta pametnih skupnosti (mest, podeželja);

- digitalizacijo in optimizacijo notranjega poslovanja za prilagodljivo, racionalno, učinkovito, transparentno in odprto javno upravo na lokalni/regionalni ravni (v skladu s potrebami);
- uvajanje digitalizacije in IT-rešitev na področju upravljanja z viri, upravljanja prometa, načrtovanja mobilnosti ter upravljanja izvajanja javnih storitev;
- krepitev digitalnih kompetenc različnih ciljnih skupin.

Kazalnik	Izhodiščna vrednost 2020 (za novo programsko obdobje)	Ciljna vrednost 2027	Vir za spremljanje
Število novih projektov, povezanih z digitalizacijo	0	10	AKOS

Seznam projektov

Regijski projekti	Nosilec	Okvirna finančna ocena (v EUR)
Pametna vas	Posoški razvojni center	100.000
Smart city Ajdovščina	Občina Ajdovščina	1.500.000
Strokovne podlage	Občina Ajdovščina	1.000.000

5.6 Ključni regijski razvojni projekti

Severnoprimorska mrežna regionalna razvojna agencija je v sklopu javnega poziva za nabor projektnih idej zbrala preko 390 projektnih predlogov. Vsi ti projektni predlogi so tudi vključeni v RRP. Razvrščeni so v 4 kategorije po posameznih prioritetah ter ukrepih: regijski projekti, projekti regijskega pomena, ki se izvajajo v posameznih občinah, horizontalni projekti ter ostali projekti.

Na tem mestu tako izpostavljam 13 ključnih regijskih razvojnih projektov, ki so bili v okviru priprave dokumenta RRP izpostavljeni na organih regije, tako Razvojnemu svetu Severne Primorske (Goriške) razvojne regije kot tudi Svetu Severne Primorske (Goriške) razvojne regije) in v zvezi s katerimi trenutno obstaja konsenz, da so za doseganje razvojnega odskoka in preboja najpomembnejši. Opredeljeni projektni predlogi obsegajo razvojna področja in vsebine z izrazitim regijskim razvojnim učinkom, pri čemer so nosilci izvedbe in financiranja projektov tako lokalni, regijski, kot nacionalni subjekti.

Projekti so v tabeli navedeni naključno in ne po prioriteten vrsten redu. Z vidika regijske realizacije predstavljajo projekti enakovredno stopnjo prioritete, ki je prav tako odprta za nove regijske razvojne pobude.

Projektni predlog	Nosilec
Posodobitev in razvoj cestne infrastrukture na 4. razvojni osi	DRSI
Regionalno kolesarsko omrežje Goriške razvojne regije	DRSI
Razvoj regionalnega železniškega omrežja s poudarkom na Bohinjski progi, infrastrukture in storitev izvajanja JPP	MI, DRSI, RRA
EXPO Vipavska dolina	Občina Ajdovščina
Regio Invest Si	RRA GIZ
Logistični center Vrtojba-Vogrsko	MI, konzorcij občin
Gradnja namakalnega sistema Vipavske doline	Občina Ajdovščina, Občina Šempeter-Vrtojba, MONG, Občina Renče-Vogrsko, Občina Miren-Kostanjevica, Občina Vipava
EKO regija	Posoški razvojni center
Priprava regionalnega prostorskega plana	MRRA
GO! 2025 – Nova Gorica, Evropska prestolnica kulture	MONG
Center zelenih tehnologij	Univerza v Novi Gorici
Gorski center Kanin	RS, Turizem Dolina Soče, Sončni Kanin d.o.o., Občina Bovec
Protipoplavna varnost v Goriški regiji	Ministrstvo za okolje in prostor, Občina Šempeter-Vrtojba, Občina Idrija, Občina Ajdovščina, Direkcija RS za vode, MONG, Občina Renče-Vogrsko

6 RAZVOJNA SPECIALIZACIJA SEVERNE PRIMORSKE (GORIŠKE) RAZVOJNE REGIJE

Razvojna specializacija hkrati predstavlja tako razvojne izzive kot razvojne priložnosti. Te se lahko uresničuje le, če se v prvi vrsti oblikuje sinergija med družbenimi in naravnimi dejavniki v prostoru in naprej, v kolikor se ustvarijo pogoji, ki v prostoru omogočajo maksimalen izkoristek razvojnih potencialov, ki temeljijo na primerjalnih prednostih regije, njeni prostorski umeščenosti in tradiciji, globalnih priložnostih, znanju in usmerjenosti v trajnostno in zeleno naravnano transformacijo gospodarstva in družbe.

Razvojna specializacija regije je komplementarna viziji, ki jo določajo ukrepi – Zelena, Povezana, Pametna, Za ljudi in se bo uresničevala z razvojnimi projekti, ki so opredeljeni znotraj posameznih ukrepov.

Regija kot celota, tudi zaradi svojih prostorskih karakteristik, izkazuje slabe demografske kazalnike, zato mora biti njen razvoj usmerjen v revitalizacijo prostora s ključnim ciljem zagotoviti kakovostno in ustvarjalno večgeneracijsko vključujoče življenjsko okolje, ki bo omogočalo udejanjanje kreativnih potencialov in potreb njenih prebivalcev ter hkrati odgovarjalo na potrebe starajoče družbe. Za doseganje tega cilja je treba najprej **krepiti pametne regijske in subregijske centre**, ki predstavljajo nosilce in generatorje razvoja ne zgolj za urbane dele regije, ampak tudi za suburbana in ruralna območja, s ciljem ohranjanja poselitve in kulturne krajine. Ključni proces za doseganje regijske prostorske sinergije je pristop regije k **celovitemu regijskemu prostorskemu upravljanju**, ki usklajuje najpomembnejše razvojne segmente v regiji predvsem na področju upravljanja poslovnih con, področju zdravstva in odpornosti, uprave in mobilnosti ter prilagajanja podnebnih spremembam in vplivom na prostor in okolje, poplavni varnosti. Visoka stopnja sodelovanja in usklajenosti med občinami v regiji, ki smo ji priča v zadnjem času, je pogoj za doseganje tega cilja. Povečuje se zavedanje pomena sinergije med potenciali in viri v enotnem – regijskem prostoru.

Eden ključnih povezovalnih regijskih projektov je **Evropska prestolnica kulture 2025**, ki ga je treba izkoristiti v dobrobit celotne regije in ki obenem predstavlja priložnost za korak v integraciji čezmejne Goriške.

Konkurenčno in izvozno naravnano regionalno gospodarstvo je eden od ključnih elementov za gospodarsko rast v regiji in posledično za doseganje celovite blaginje prebivalcev in sistema. Trenutno največjo dodano vrednost v regiji dosega segment predelovalne dejavnosti, ki se v regiji razvoja policentrično naslanjajoč se na vse štiri regijske centre. Regija trenutno v primerjavi z državnim povprečjem izkazuje večji delež vlaganja BDP v raziskave in razvoj, kar predstavlja platformo za razvoj visokotehnoloških podjetniških subjektov, katerih razvoj že obstoječih bo temeljil na zelenem prestrukturiranju. **Razvoj se mora usmerjati v krepitev razvojne platforme Industrija 4.0, s temeljnim poudarkom na energetske učinkovitosti in prestrukturiranju ter uvajanju novih in inovativnih zelenih tehnologij in krožne ekonomije, s ciljem ničelne neto emisije toplogrednih plinov do 2050.**

Temu procesu mora v regiji slediti tudi **razvoj inovativnega okolja za podporo gospodarstvu** – gre za krepitev procesa internacionalizacije in upravljanja poslovnih con, za vzpostavitev in razvoj regijskih finančnih shem in za celovit pristop k razvoju in upravljanju ter zagotavljanju kadrov v regiji, ki bo baziral na sinergiji tudi regijskega izobraževalnega in raziskovalnega sistema in zagotovitev celovite pokritosti s širokopasovnim omrežjem. Eden ključnih povezovalnih ukrepov med gospodarstvom in raziskovalnim področjem je konkretno

povezovanje med znanostjo, izobraževanjem in gospodarstvom z namenom razvoja procesov in tehnologij, namenjenih zelenemu prehodu in razvoju gospodarstva in delovanju družbe.

Turizem predstavlja rastočo gospodarsko panogo, ki se v celoti usmerja v trajnostni razvoj turizma. Ta bazira na ohranjanju in varovanju okolja in naravne ter kulturne dediščine, trajnostni mobilnosti kot elementov pri razvoju turistične infrastrukture (kolesarska omrežja, visokogorski centri ...) in integraciji kmetijstva v celovito turistično ponudbo.

Krepitev prehranske samooskrbe in trajnostno naravnano in ekološko usmerjeno kmetijstvo je eden od razvojnih stebrov regije. Regija si bo prizadevala za krepitev povezovanja ključnih nosilcev razvoja na območju regije za pripravo strateških in operativnih usmeritev pri razvoju ekološkega kmetijstva, vzpostavitvi in krepitvi lokalnih prehrambnih verig na območju regije. Ključni končni cilj je delovati na področju kmetijstva kot ekološka kmetijska regija z vzpostavljenimi regijskimi stičišči ponudbe lokalnih kmetijskih proizvodov.

Severno Primorska (Goriška) razvojna regija ima kljub naravnogeografski pestrosti dobro strateško lego. Poleg obmejnosti s sosednjo Italijo, ki v razvojnem smislu danes predstavlja prednost, je pomembna tudi njena vpetost v prometne tokove. Prostorski potencial v regiji daje možnost vpetosti v 5. infrastrukturni razvojni koridor, ki ga prestreza oziroma dopolnjuje os Nova Gorica–Ajdovščina–Ljubljana, pri čemer je poleg že vzpostavljene avtocestne infrastrukture pomemben tudi **razvojni potencial železniške navezave na tej osi, ki bi s celovitim razvojem determinirala železniško infrastrukturno pokritost regije** z že obstoječo Bohinjsko progo. Ključno je za regijo tudi **celovita ureditev 4. razvojne osi**, ki je strateškega pomena predvsem za severni del regije (Idrijsko - Cerkljansko in Zgornje Posočje) in omogoča povezanost regije s središči, hkrati pa omogoča vstop turističnim tokovom iz osrednje in zahodne Evrope.

7 MOŽNI FINANČNI VIRI ZA IZVEDBO PROJEKTOV V RRP

Evropska sredstva so vse od vključitve Slovenije v EU tako državi, regijam in občinam (pa tudi nekaterim drugim deležnikom) predstavljala ključni vir za uresničevanje razvojnih ciljev. Do nastopa programskega obdobja 2021–2027 v Sloveniji, čeprav je že v programskem obdobju 2014–2020 Slovenija razdeljena na dve kohezijski regiji, Zahodno in Vzhodno. Med regijam po višini razpoložljivih EU-sredstev doslej ni bilo bistvenih razlik. Prav z novim programskim obdobjem (2021–2027) pa bodo te razlike prvič bistveno večje, kar pomeni, da bodo pomembno vplivale na možnost nadaljnega razvoja. KRZS (katere del je tudi naša regija) se po zadnjih statističnih podatkih (med katerimi je ključni BDP) uvršča med razvite evropske regije, kar posledično pomeni dvoje: manj EU sredstev in nižja stopnja sofinanciranja projektov.

V obdobju 2014–2020 ima KRZS iz dveh skladov (ESRR in ESS) na razpolago 874 milijonov evrov, v novi perspektivi pa le dobrih 500 milijonov evrov. Sredstva iz KS pa bodo (kot vedno) namenjena celotni Sloveniji, torej se bodo delila med vzhod in zahod. Sofinanciranje projektov se iz sedanje perspektive, ko je bilo zagotovljeno največ 85-odstotno, znižuje na le 40 odstotkov. Cilj je, da k temu deležu sofinanciranja delež do 85 odstotkov doda država. Taka namera je bila s strani pristojnih državnih institucij (Vlada RS in SVRK) sicer večkrat podana; koliko bo za posamezen sklad ali posamezne vrste projektov dopolnjeno predvideno sofinanciranje, v tem času še ni znano. Če delež ne bo 85-odstoten (in za socialni sklad v večini primerov celo 100-odstoten), bodo prijavitelji morali zagotavljati večji delež v primerjavi z dosedanjim, kar pomeni zmanjšane možnosti izvedbe projektov in s tem razvojnih ciljev.

V obdobju do leta 2027 naj bi Slovenija imela na razpolago več sredstev kot do zdaj, in sicer na račun sredstev za okrevanje po epidemiji (potrjen Načrt za okrevanje in odpornost). V juliju 2021 je bil med voditelji držav članic EU dogovorjen obseg sredstev, iz katerega bi Sloveniji pripadlo dobrih 10 milijard evrov, od tega 6,6 milijarde evrov nepovratnih in 3,6 milijarde evrov povratnih sredstev (posojil). Od navedenih sredstev je 2,9 milijarde evrov kohezijskih sredstev (torej skupaj ESRR, ESS in KS), 1,5 milijarde sredstev za kmetijsko politiko (znotraj katere je uvrščen tudi LEADER-pristop, ki se bo izvajal prek LAS) in približno 0,1 milijarde evrov za Sklad za pravičen prehod (sredstva tega sklada so namenjena premogovnim regijam v EU za prestrukturiranje gospodarstva; Goriška regija – širše območje Salonita Anhovo) – do razvojnih sredstev iz tega sklada regije ne bo upravičena.

Preostala sredstva do navedene višine pa so v glavnem vezana na sredstva iz evropskega svežnja za okrevanje Next Generation EU (po stanju, povezanem s covid-19).

Glede na to, da celoten proračun na ravni EU – kot že zapisano – še ni potrjen, je razumljivo, da dokumenti, ki bodo podlaga za črpanje sredstev v Sloveniji, še niso pripravljeni. Njihovo potrditev s strani Evropske komisije je torej realno pričakovati v letu 2022.

Če so ključni cilji EU navedeni že v uvodnem delu RRP (in skladno z njimi so opredeljene prioritete), pa velja izpostaviti, da sredstva, opredeljena z Načrtom okrevanja po epidemiji, poudarjajo predvsem odpornost (krepitev zdravstvenega sistema in skrbi za starejšo populacijo), zeleni prehod (razogljičenje družbe, ki posega na vsa področja dela in življenja; gospodarstvo, kmetijstvo, promet, potrošništvo ipd.) ter digitalizacijo.

Koliko od teh sredstev bo namenjenih različnim deležnikom v regijah, ni znano.

Prav tako tudi še niso znani operativni programi Evropskega teritorialnega sodelovanja; znana niso niti celotna sredstva niti sredstva po posameznih programih, prav tako pa tudi ne prioritete znotraj programov.

8 SKUPNA INDIKATIVNA OCENA FINANČNE VREDNOSTI REGIONANEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA SEVERNE PRIMORSKE (GORIŠKE) RAZVOJNE REGIJE

Skupna indikativna ocena vrednosti RRP je opredeljena na podlagi zbranih projektnih predlogov in ocen njihovih indikativnih vrednosti. MRRA je projektne predloge zbirala v okviru javnega poziva. Skupno je bilo podanih 389 projektnih predlogov, ki so vključeni v RRP ter razvrščeni po posameznih prioritetah ter ukrepih. Njihova indikativna ocena skupne vrednosti znaša 2.131.989.690,94 EUR.

Preglednica 24: Indikativna ocena finančne vrednosti RRP Severne Primorske (Goriške) razvojne regije

Razvojna prioriteta	Naziv ukrepa	Skupna vrednost v EUR
Razvojna prioriteta 1: 5.1 Regija za ljudi	5.1.1 Večja socialna vključenost	40.579.483
	5.1.2 Trg dela in zaposlovanje	9.740.172
	5.1.3 Aktivno in zdravo staranje in krepitev zdravega življenjskega sloga	64.379.886,40
	5.1.4 Pestra ponudba prostočasnih aktivnosti (kultura, šport in druge prostočasne dejavnosti)	90.584.500
	5.1.5 Večja dostopnost storitev splošnega pomena	61.390.458,21
	5.1.6 Razpoložljiva, dostopna in primerna stanovanja	27.233.000
	5.1.7 Ohranjanje vitalnosti obmejnih problemskih območij	1.710.000
	Horizontalni projekti	3.120.000
	Skupaj razvojna prioriteta 1:	298.727.499,61
Razvojna prioriteta 2: 5.2 Pametna regija	5.2.1 Infrastruktura in podporno okolje za povečanje konkurenčnosti gospodarstva v regiji	133.517.550
	5.2.2 Raziskave, razvoj in inovativna dejavnost za trajnostno gospodarstvo	48.230.000
	5.2.3 Razvoj, promocija in trajnostne oblike turizma	49.881.000
	5.2.4 Izgradnja manjkajoče infrastrukture za razvoj turizma	128.011.974
	Skupaj razvojna prioriteta 2:	359.640.524
Razvojna prioriteta 3: 5.3 Zelena regija	5.3.1 Bolj trajnostno upravljanje naravnih virov in zagotavljanje javnih dobrin	179.084.600
	5.3.2 Sistematično, načrtno prilagajanje podnebnim spremembam in nadgradnja upravljanja varstva pred naravnimi nesrečami	133.360.960
	5.3.3 Ustreznejše upravljanje varovanih območij ter doseganje višje stopnje varovanja okolja in biotske raznovrstnosti	3.000.000
	5.3.4 Izgradnja in rekonstrukcija infrastrukture za proizvodnjo obnovljivih virov energije	89.080.000
	5.3.5 Trajnostni razvoj podeželja	14.249.233,33
	Skupaj razvojna prioriteta 3:	418.774.793,33
Razvojna prioriteta 4:	5.4.1 Povečanje obsega, kakovosti in dostopnosti do storitev JPP	46.680.000
	5.4.2 Izboljšanje cestne, železniške ter komunikacijske infrastrukture	912.796.874

5.4 Povezana regija	5.4.3 Uvajanje novih storitev, povezanega načrtovanja in upravljanja prometa ter krepitve trajnostne mobilnosti	90.940.000
	Ostali projekti	1.560.000
	Skupaj razvojna prioriteta 4:	1.051.976.874
Razvojna prioriteta 5: 5.5 Učinkovito upravljanje razvoja regije	5.5.1 Izvajanje teritorialnih pristopov	0
	5.5.2 Uvedba regionalnega prostorskega planiranja	270.000
	5.5.3 Ukrepi na obmejnih problemskih območjih	0
	5.5.4 Priprava Regionalnega razvojnega programa in izvajanje regijskih, čezmejnih in mednarodnih projektov	0
	5.5.5 Uvajanje digitalizacije za učinkovito upravljanje virov in za približevanje storitev občanom na ravni regije	2.600.000
	Skupaj razvojna prioriteta 5:	2.870.000
SKUPAJ RRP:		2.131.989.690,94
EU sredstev (40 %):		852.795.876,38
Indikativna vrednost nacionalnih in lastnih sredstev (60 %)¹⁹:		1.279.193.814,56

Skupna indikativna ocena vrednosti projektnih predlogov vključuje tudi projekte nacionalnega pomena, financirane iz nacionalnih sredstev. Okvirna skupna vrednost teh projektov je 852.000.000 EUR, kar pomembno prispeva k znižanju skupne vrednosti vseh projektnih predlogov, vključenih v RRP.

¹⁹Ni še jasnih informacij o tem, kakšna bo višina sofinanciranja v Kohezijski regiji Zahodna Slovenija.

9 OPREDELITEV SISTEMA SPREMLJANJA, VREDNOTENJA IN ORGANIZIRANOSTI IZVAJAJNA RRP

Sistem spremljanja in vrednotenja bo vzpostavljen v okviru MRRA. Sistem bo vzpostavila nosilna RRA – sprotno spremljanje in zagotavljanje podatkov bodo zagotavljale vse RRA in koordinatorji v mreži skladno s sistemom spremljanja (doseganja rezultatov in kazalnikov).

Skladno z Uredbo o RRP je za spremljanje izvajanja regionalnega razvojnega programa odgovoren Razvojni svet regije, ki sprejema letna in končno poročilo o izvajanju Regionalnega razvojnega programa regije za obdobje 2021–2027.

Poročila o izvajanju RRP bo pripravila nosilna RRA v sodelovanju z ostalimi tremi RA. Letno poročilo bo predloženo MGRT najkasneje v treh mesecih po koncu koledarskega leta, končno poročilo pa v šestih mesecih po poteku programskega obdobja.

Posamezna letna in končno poročilo o izvajanju regionalnega razvojnega programa bodo vključevala:

- aktivnosti, ki so pomembne za izvajanje RRP in njihov vpliv na doseganje zastavljenih ciljev oz. kazalnikov regionalnega razvojnega programa;
- napredek pri doseganju kvantificiranih ciljev z uporabo fizičnih in finančnih kazalnikov;
- opis doseženih učinkov po izvedbi posameznih ukrepov in projektov;
- opredelitev ključnih izzivov/težav pri izvajanju regionalnega razvojnega programa in sprejete ukrepe za njihovo odpravo.

Vrednotenje izvajanja RRP bo izvajala nosilna RRA v sodelovanju z ostalimi RA v mreži za vrednotenje posameznih vsebin. V proces vrednotenja se po potrebi vključijo tudi neodvisni zunanji eksperti za vrednotenje.

Proces vrednotenja bo vključeval oceno uresničevanja projektov in bo temeljil na sodelovanju med MRRA ter Razvojnim svetom regije z odbori.

Cilj vrednotenja je preverjanje uspešnosti, učinkovitosti in ustreznosti RRP glede zastavljenih razvojnih prioritet in ciljev posameznih ukrepov.

Način organiziranja in kriteriji vrednotenja bodo sledili navodilom in smernicam MGRT ter resornih ministrstev.

V skladu z določili ZSRR-2 se RRP uresničuje z DRR, ki ga skleneta MGRT in RSR. Ta velja do izteka obdobja trajanja vključenih projektov ali nadomestitve z novim DRR. Gre za izvedbeni akt, s katerim se določijo ključni regijski in sektorski projekti za premagovanje razvojnih ovir v regiji ter viri financiranja. Okvir in načrt priprave DRR bo pripravila MRRA in ga uskladila s ključnimi deležniki skladno z navodili MGRT.

DRR bo vseboval:

- povzetek RRP s predstavitev razvojne specializacije regije, strateških razvojnih ciljev regije ter prioritet in ukrepov;
- opis meril za izbor in postopka izbora regijskih projektov;
- seznam regijskih projektov, razvrščenih po prioriteti s podatki o nosilcih, imenih projektov ter finančno oceno posameznih projektov in zbirnika po virih sredstev;
- vsebinska predstavitev najpomembnejših projektov.

10 OPREDELITEV SISTEMA INFORMIRANJA IN OBVEŠANJA JAVNOSTI O NAČRTOVANJU IN IZVAJANJU RRP

Za uspešno pripravo in izvajanje vsakega razvojnega programa, še posebej pa za večletni strateški regionalni dokument kot je RPP, ki mora povezati številne razvojne partnerje na raznolikem in območju, imata pomemben vpliv tudi Načeli obveščanja javnosti in ohranjanja partnerstva. Vključevanje in sodelovanje javnosti zahteva tudi Uredba Komisije Evropske Skupnosti (št. 1159/2000) o ukrepih za informiranje in obveščanje javnosti, ko gre za finančno pomoč državam članicam iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada.

Sodelovanje javnosti pri pripravi RRP daje pomembno težo samemu procesu izdelave razvojnega dokumenta obenem pa tudi usposobljenost in pripravljenost sodelujočih za soustvarjanje skupnih razvojnih ciljev in ukrepov, s tem pa nenazadnje povečuje soodgovornost za njihovo izvajanje. Sodelovanje predstavnikov različnih področij, zanimanj in območij prispeva k uravnoteženim razvojnim usmeritvam, saj omogoča zadovoljitev interesov večjega števila ljudi, upoštevanje več pogledov, mnenj, izkušenj in znanj. Pomen sodelovanja javnosti je tudi v tem, da omogoči predstavitev tistih interesov in idej civilne družbe ter interesnih skupin, ki imajo v postopku strokovne priprave in političnega usklajevanja manj možnosti sodelovanja, njihovo neupoštevanje pa bi lahko ogrozilo uresničljivost razvojnega programa ali njegovega posameznega ukrepa.

Cilj informiranja in sodelovanja javnosti pri pripravi RRP je:

- povečati seznanjenost javnosti s postopki in cilji priprave RRP ter njegovo vsebino;
- spodbuditi različne segmente javnosti za sodelovanje pri pripravi, v postopku priprave pridobiti pripombe in predloge o gradivu, zagotoviti udeležbo javnosti na javnih predstavitev in obravnavah ter ji tako omogočiti soustvarjanje razvojnih usmeritev;
- spodbujati različne partnerje k medsebojnemu sodelovanju ter oblikovanju skupnih aktivnosti in projektov;
- vzpostaviti koordinirano in transparentno zbiranje projektnih idej in pripravo prednostnih regijskih projektov za izvajanje RRP v programskem obdobju 2021–2027.

Ključna komunikacijska sredstva s katerimi bomo dosegali cilje informiranja javnosti so:

- spletne strani Severnoprimske MRRA in štirih RA, kjer bodo objavljene tekoče informacije o poteku izvajanja RRP, relevantnih dogodkih ter vsi pomembni dokumenti in podatki o stikih;
- tiskana publikacija s povzetkom RRP 2021–2027 v slovenskem jeziku;
- članki in prispevki v različnih medijih (časopisi, radijske in TV postaje ...);
- pisne informacije o ključnih dogodkih, posredovane v okviru elektronske pošte članom odborov, lokalnim skupnostim, javnim institucijam, gospodarstvu in nevladnim organizacijam;
- tiskovne konference: na njih se bo predstavilo rezultate izvajanja RRP in delovanje RSR ter Severnoprimske MRRA;
- razvojne konference, na katerih bomo predstavili rezultate izvajanja RRP in skušali uskladiti regionalne naloge za naprej, predvidoma enkrat letno.

Enakopravnost, partnersko sodelovanje in zastopanost javnosti, lokalnih skupnosti in raznolikih območij znotraj regije pa se bo še naprej zagotavljalo predvsem z rednimi sejami RSR in področnih odborov, s sodelovanjem razvojnih agencij v organih regije, tako na sejah Sveta regije kot tudi na sejah RSR. Načrt komuniciranja z javnostjo je pripravila Severnoprimska MRRA. V njem je opredeljena strategija informiranja in obveščanja javnosti v času izvajanja RRP, sistem za stike z javnostjo in celostna podoba RRP, RSR in Severnoprimske MRRA, ki naj bi se uporabljale pri komunikacij z mediji. Severnoprimska MRRA bo vzdrževala spletno stran in na različne načine sodelovala z medij.

11 VIRI

1. Agencija RS za javnopravne evidence in storitve (2019, december). Dostopno prek: <https://www.ajpes.si>.
2. Agencija RS za okolje (2019, december). Dostopno prek: <http://www.arso.gov.si>.
3. Aplikativna analiza stanja na področju socialne ekonomije v Republiki Sloveniji (2018, februar).
4. Lampič B. in N. Bobovnik. (2017). Funkcionalno razvrednotena območja. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za okolje. Dostopno prek: <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/funkcionalno-razvrednotena-obmocja>.
5. Cilji, usmeritve in instrumenti regionalne politike ter strateška izhodišča prostorskega razvoja za pripravo regionalnih razvojnih programov 2021–2027 (2019, julij). Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
6. Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo (2019, december). Dostopno prek: <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/direkcija-za-infrastrukturo>.
7. Evidenca stavb v lasti in uporabi oseb ožjega javnega sektorja (2019, oktober). Dostopno prek: https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/podrocja/energetika/javne_stavbe/evidenca_stavb_ojs_stanje_1.10.2019.htm.
8. EUROSTAT (2019, december). Dostopno prek: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
9. Gospodarska zbornica Slovenije (2019, december). Dostopno prek: <https://www.gzs.si>.
10. Inštitut RS za socialno varnost (2019, december). Dostopno prek: <https://www.irssv.si/#>.
11. Izvajanje pomoči na domu – Analiza stanja v letu (2018, junij) Ljubljana: Inštitut RS za socialno varnost. Dostopno prek: <https://www.irssv.si/upload2/Analiza%20izvajanja%20PND%20za%20leto%202017.pdf>
12. Janja Pečar (2017). Zbirka Delovni zvezki UMAR – Kako živimo v regijah, Delovni zvezek 1/2017, let. XXVI. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Dostopno prek: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2017/DZ-Kako_zivimo_v_regijah.pdf
13. Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica (2019, december). Dostopno prek: <https://www.kmetijskizavod-ng.si>.
14. Ministrstvo za evropski razvoj in tehnologijo (2019, december): Dostopno prek: <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-gospodarski-razvoj-in-tehnologijo>.
15. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (2019, december). Dostopno prek: <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-gospodarski-razvoj-in-tehnologijo>.
16. Ministrstvo za infrastrukturo (2019, december): Dostopno prek: https://www.google.com/search?q=ministrstvo+za+ifrastrukturo&rlz=1C1CHBF_sISl696Sl697&oq=ministrstvo+za+ifrastrukturo&aqs=chrome..69i57j0l7.4559j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8.
17. Podatkovni portal SI-STAT (2019, december) Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno prek: <https://pxweb.stat.si/SiStat>.
18. Projekt DIVA (2020). Dostopno prek: <https://www.ita-slo.eu/si/diva>.
19. Projekt Turizem 4.0. Dostopno prek: <https://tourism4-0.org>.
20. Rakovec, J., Žagar, M., Bertalanič, R., Cedilnik, J., Gregorič, G., Skok, G., Žagar, N. 2009. Vetrovnost v Sloveniji. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 177 str.

21. Regije v številkah – Statistični portret slovenskih regij. (2018) Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno prek: https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9959/regije_v_stevilkah_2018.pdf.
22. Slovenska Strategija Pametne Specializacije S4 (2017, december). Dostopno prek: https://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/kljucni-dokumenti/s4_strategija_v_dec17.pdf.
23. Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (2018, oktober). Dostopno prek: <https://www.gov.si/drzavni-organi/vladne-sluzbe/sluzba-vlade-za-razvoj-in-evropsko-kohezijsko-politiko>.
24. Socialni položaj v Sloveniji 2016–2017 – dopolnjeno končno poročilo (2018, februar). Ljubljana: Inštitut RS za socialno varnost.
25. Stanje na področju ekološkega kmetovanja in izvajanja ukrepa KOPOP, Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica (marec 2020).
26. Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 (2017, oktober). Dostopno prek: https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncn_9.10.2017.pdf.
27. Urad za makroekonomske analize in razvoj Republike Slovenije (2019, december). Dostopno prek: <http://www.umar.gov.si>.
28. URBISTAT (2019, december): Dostopno z geslom prek: <https://ugeo.urbistat.com/Site/Login.aspx>.
29. Zakon o socialnem podjetništvu – ZsocP (2011). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 2. 4. 2011. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6175>.
30. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem podjetništvu (2018): Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 15. 3. 2018. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7175>.
31. Zakon o urejanju prostora – ZUreP-2 (2017). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 17. 11. 2017. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7341>.
32. Zavod za gozdove Republike Slovenije (2019, december): Dostopno prek: URL= http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/2018_Porocilo_o_gozdovih.pdf
33. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje – podatkovni portal (2019, december). Dostopno prek: <https://www.ess.gov.si>.
34. Zdravje v regiji 2018 – Kazalniki zdravja v regiji (2018, december). Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. Dostopno prek: <http://obcine.nijz.si/Dokumenti/pdf/2018/regije/11.pdf>.
35. Združenje socialna ekonomija Slovenije (2020, februar). Dostopno prek: <http://socialnaekonomija.si>.
36. Zelena knjiga – Izkoriščanje potenciala kulturnih in ustvarjalnih industrij (2010). Sprejeta na Evropski komisiji. Dostopno prek: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC0183>.

Severnoprimorska mrežna regionalna
razvojna agencija

Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021–2027 pripravili:

nosilna organizacija: Posoški razvojni center

partnerske organizacije:

Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija d.o.o. Idrija

Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina

Regijska razvojna agencija Severne Primorske d.o.o. Nova Gorica

Tolmin, junij 2022